ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă

■ Anul XXIII (LVII) ■ Nr. 1 (487) ■ Ianuarie 2023 ■ 5 lei ■

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

LUCIAN RADU MARCHIȘ - Himera

Dumitru Augustin Doman

D. R. Popescu sau Leul albastru sau pe scurt DR

Celor care mi-au reproșat că l-am publicat în Argeș, și celor care-mi vor reproșa și acum că scriu despre un comunist ca D. R. Popescu, le răspund că, dacă ar fi fost mai mulți comuniști ca el, societatea noastră ar fi arătat altfel.

A trecut la cele veșnice și D. R. Popescu, mare prozator, dramaturg, eseist, poate cel mai prolific scriitor român, dar și – important - om cumsecade, cu spiritul prieteniei dezinteresate.

M-am cunoscut cu DR în 1980 la Turnu Severin, unde venea adesea, considerându-se mehedințean, deși s-a născut într-un sat din Bihor unde părinții erau repartizați ca învățători. Îi promova pe puținii scriitori severineni, publicându-i în *Tribuna*, unde era redactor-șef. Atunci venise de la Cluj să-și lanseze romanul *Viața și opera lui Tiron B.* După lansare, am fost la Restaurantul Parc vreo șapte-opt oameni să sărbătorim; un fel de a zice. Țin minte că a fost însoțit de tatăl său care trăia în Dănceu – Mehedinți. Îl citeam la Biblioteca Județeană de ani de zile pe DR și nu-mi închipuiam că e un om atât de modest și de, cum să zic, fără orgolii de om cu o asemenea operă impresionantă.

Peste numai trei ani, am ajuns în Capitală, unde eram șomer și unde nu mă angaja nimeni pentru că nu aveam buletin de București. Impresionat, Radu Cosașu a mers la D. R. Popescu, deja președinte al Uniunii Scriitorilor, și i-a prezentat situația mea, eu neîndrăznind, neștiind dacă mă ține minte. Mă ținea. M-a chemat și mi-a oferit un post de paznic de noapte la Uniune. Dar șefa de cadre probabil că era la curent cu faptul că aveam dosar de urmărire la Securitatea din Severin și a refuzat angajarea, iar DR, membru al CC și al Marii Adunări Naționale, n-a îndrăznit să abuzeze de funcțiile lui pentru a mă angaja peste capul doamnei-cerber de la Personal.

După 1990 ne-am văzut de mai multe ori pe la festivaluri literare unde stăteam la cafea și la taclale pe îndelete: în Clisura Dunării, la Târgu Jiu, la Curtea de Argeș, la Iași...

În 2011, cei de la revista *Argeș* i-am oferit Premiul *Opera Omnia*. E adevărat că nu s-a votat în unanimitate, deși la masa festivă toți s-au băgat în față să facă poză cu laureatul. Subsemnatul nu apar în acele poze. Am fost onorați că l-a acceptat și a venit la festivitatea de premiere.

În 2015, l-am invitat la Centrul Cultural Pitești să țină o conferință. Atunci ne-am văzut ultima oară, dar ne-am și cunoscut mai bine. I-am fost șofer de la București la Pitești și a doua zi pe drumul de întoarcere. Pe scriitor îl cunoșteam din nenumăratele cărți și piese de teatru, dar omul mi s-a dezvăluit atunci, de-o omenie exemplară, calm, sfătos, senin, cu un umor special, cu o plăcere extraordinară de a povesti, din viață și din cultură, fără resentimente, deși era îndreptățit să le aibă, la câte nedreptăți i s-au făcut la începutul anilor '90. Celor care mi-au reproșat că l-am publicat în *Argeș*, și celor care-mi vor reproșa și acum că scriu despre un comunist ca D. R. Popescu, le răspund că, dacă ar fi fost mai mulți comuniști ca el, societatea noastră ar fi arătat altfel. L-am întrebat dacă în cei opt ani cât a fost președinte al Uniunii l-a chemat vreodată Ceaușescu la el. Niciodată, e răspunsul. În schimb, îl chema celebrul Dulea la Consiliul Culturii să-l tragă la răspundere pentru cărțile îndrăznețe ale Ilenei Mălăncioiu, de pildă. Sau, după premiera uneia din piese, la Teatrul Național din București, a fost așteptat în hol de Dumitru Popescu supranumit Dumnezeu care l-a admonestat dur pentru realitatea crudă din piesă. „Domane, m-am simțit ca un elev care a spart geamurile școlii", mi-a mărturisit.

Mulți scriitori optzeciști au depus și pot încă depune mărturie pentru ajutorul pe care li l-a oferit DR. Puțină lume știe că, în 21 decembrie 1989, printre sutele de arestați de la Universitate s-a aflat și poetul Florin Iaru. Cineva l-a sunat pe DR să-i spună că tânărul poet e diabetic și dacă nu-și face insulina intră în comă. DR a intervenit la un general în miez de noapte și Iaru a fost eliberat. I s-a reproșat că a fost președinte al Uniunii într-o perioadă neagră a dictaturii, dar a încercat să-i ajute pe scriitori, și material, dar și să-i protejeze de un regim bezmetic.

Leul albastru (supranumit astfel după nuvela interzisă în ani '60) a plecat la cele veșnice, dar zecile de romane, zecile de piese de teatru, publicistica, eseurile și faptele sale vor dăinui. Domnul să-l aibă în pază.

D.R. Popescu, Leo Butnaru, Marin Ioniță, Adrian Alui Gheorghe. Pitești, mai 2011. Foto: S.F.

Calinic Argeșeanul

Din frumusețea lumii văzute

Lumină, cânt și flori

Știm că suntem slabi, neputincioși și repede săvârșitori de necuviințe. Cum este familia, cu rânduiala ei sfântă, așa este și țara. Orice pieire vine de la scăderea sfințeniei în viața conjugală. A face o căsătorie este o jertfă mare și poate că azi, unii tineri nu mai sunt dispuși la aceasta.

Dacă suntem inteligenți, nu ne paște nicio primejdie dacă suntem și prudenți.

Să nu uităm că suntem zidiți toți într-un spațiu rupt din Rai, cu lumină, cânt și flori! Să nu uităm că suntem iubiți de Dumnezeu și că noi trebuie să-i răspundem pe măsură, după puterea noastră! Să nu uităm că suntem binecuvântați de Dumnezeu și avem prunci și îi creștem cu sfințenie și-i purtăm în brațe, în Casa Domnului. Să nu uităm să ne ajutăm unii pe alții, fiind toți copiii lui Dumnezeu!

Neisprăvitului, ignorantului și celui rău, n-ai ce le face. Ei se cred cei mai aleși, cei mai serioși și cele mai importante figuri de pe pământ. Poate că Dumnezeu le va lumina mintea și-i va îndemna să meargă pe drumul cel drept. Trebuie ca fiecare dintre noi să ne întrebăm: Oare, mergem în direcția bună? Cea iubită de Dumnezeu și sigură pentru mântuire?

Lupta noastră se impune a fi plină de stăruință, pentru a ajunge la biruința care ne aduce acea bucurie care nu se va lua de la noi.

Nu vom ști niciodată exact ce este moartea și nici ce este viața. Despre acești doi poli tranzitorii ai vieții noastre știe numai Creatorul, Dumnezeu cel Atotputernic, Izvorul Vieții și Biruitorul morții. Dar, câte ceva, ca prin ghicitură, tot mai știm. Rămâne însă, de-a pururi, ca fiecare dintre noi, personal, să facem experiența unică a venirii și a plecării.

Cel mândru are o încredere deplină în sine însuși, el neștiind că acela care se încrede în sine, se încrede în diavol.

Așadar, desprinderea de pe acest pământ, adică plecarea noastră în Țara de peste veac, este o trecere într-o nouă ipostază de supraființare. Avem, prin urmare: venirea din ființă, adică din Dumnezeu și părinții noștri, ființarea, în spațiul și timpul rânduit de Dumnezeu și supraființarea, noua stare în dinamica ascendentă a lui Dumnezeu.

Atunci când cineva este dispus spre jertfă, înseamnă că în inima lui a lucrat focul dragostei și al smereniei.

Orice vorbă, înainte de a o slobozi în lume, să constați că este adevărată. Și nici atunci să nu te grăbești a o spune, dacă nu aduce bun folos cuiva.

Când ne cârpim existența, când ne batem joc unii de alții, e vai de noi! Când uităm de unde venim și de menirea noastră, când nu ne trezim din ignoranță și lenevie duhovnicească, putem fi ca orice dihanie, mai mică sau mai mare, existând haotic și în oarbă primejdie, dar nu suntem oameni.

Calinic Argeșeanul

Gheorghe Grigurcu

„Socialul e tendențios”

■ Cea mai atracțioasă și totodată cea mai primejdioasă superstiție e a norocului, pentru că lasă spațiu liber contrariului său. E ca și când, într-o confruntare cu un adversar de temut, ai apărea dezarmat în fața acestuia, în speranța că te va cruța.

■ Scriptor. Emoția începutului, arta de-a termina.

■ Înainte de-a ne bucura ochiul, o culoare se bucură pe sine.

■ „«O, țară fără muzică! O, popor, unde ți-e cântecul?» Cel mult un cântec la modă fluierat cu amărăciune într-un garaj. Țară lipsită de armonie, fără legătură solidă și fără ritm comun, și care nu se poate explica decât într-o biată proză prea rapidă și convențională. (...) O viață fără muzică profundă. Când ai simțit această liniște în care nu mai pulsează și nu mai speră nimic, pitorescul decorului devine un haos sordid, iar ciudățeniile oamenilor și lucrurilor – tot atâtea manii și semne iritante de nepăsare. Curentul e oprit, marele curent liric al epocii care dădea un sens gesturilor noastre, iar nostalgiilor elementare o aparență de scop” (Denis de Rougemont).

■ A.E.: „Autorul X e unul din acele persoane care abia așteaptă să-i faci un serviciu pentru a-ți întoarce spatele. Totuși vădește cel puțin în această circumstanță o trăsătură pozitivă. După toate probabilitățile, te va scuti de false firitiseli”.

■ A.E.: „Scriptor. Acoperit de o pojghiță de prostie atât de subțire, încât printr-însa transpare calitatea relativ onorabilă a versurilor sale”.

■ Solitudinea: mântuirea ta provizorie.

■ Un soi de succes al unui autor atunci când se constată că l-a prefigurat pe altul, glorios. Amintit de cele mai multe ori doar în legătură cu ultimul.

■ „Romanul (...) înseamnă multă îmbâcseală și sudoare; înseamnă eforturi nebunești pentru ca totul să stea, cât de cât, laolaltă, astfel încât șuruburile să fie strânse, iar construcția să nu se prăbușească; orice s-ar spune, romanul e un soi de *mașinărie*. Nu-mi reneg romanele, țin la ele, dar (...) voi susține că romanul (chiar dacă e vorba de Dostoievski, de Balzac sau de Proust) rămâne, spre deosebire de poezie, *un gen minor*” (Michel Houellebecq).

■ A linguși: a trăda. În primul rând a te trăda pe tine însuți.

■ A.E.: „Cum ai vrea să fii în ultima zi a vieții tale?” Copil, așa cum am fost cândva, dezvăluindu-mi latura copilăroasă a ființei actuale, pe care m-am străduit s-o disimulez în relațiile cu semenii.

■ Generozitatea senectuții. Uiți ceea ce voiai să scrii, apoi uiți că ai uitat.

■ Stare depresivă „în genere”. Spre a o suporta mai lesne, cauți să îi atribui un motiv anume, s-o legi de un incident fie și minor al concretului, nădăjduind astfel ca acesta să-și asume parțial angoasa.

■ „Gogol, rus sau ucrainian? – Într-un articol din ***Le point***, despre disputa de acum câțiva ani, dintre Vladimir Putin și Viktor Iușcenko, privind naționalitatea scriitorului, pe lângă concluzia profesorului Michel Niqueux - «Gogol, care credea în valoarea pacificatoare a artei, s-ar întoarce azi în mormânt» - și concluzia lui Gogol însuși, într-o scrisoare - «Nici eu nu știu cui aparține sufletul meu: Rusiei sau Malorusiei, însă știu cu siguranță că nu voi prefera niciodată un rus unui malorus, dar nici un malorus unui rus” (*Dilema veche*, 2022).

■ Iarăși vise nocturne cu câte un text dificil asupra căruia trebuie să te aplici atât de stăruitor, încât la trezire îți vine să-l cauți între hârtii înainte de-a te dumiri asupra caracterului său fantasmatic.

■ Senectute. Momente în care sfârșitul te solicită asemenea unui cântec de sirenă care te face să te legi de catargul plutirii tale terestre, fie și în derivă, spre a-i face față.

■ „Culoarea adevărului este gri” (André Gide).

■ Pentru a avea priza cuvenită la Providență, se cuvine ca metanoia să fie o stare emoțională, o sinceritate dureroasă, iar nu un gest convențional, aidoma unui salut pe stradă.

■ A.E.: „Ființe care se întorc evlavioase spre origini, originile însă nu se mai întorc spre ființe. Le părăsesc astfel cum crengile pomului își lasă-n voie să cadă roadele care s-au copt pe ele”.

■ „Primul contact cu beția ne face cunoștință cu lumea ei de lumină și umbră. Ea seamănă cu flacăra care încălzește și luminează, dar și orbește și arde. Continente sunt deschise de ea, uimitoare; omul beat amintește de țăranii lui Breughel, care se holbează la lume cu gura deschisă. Lucrurile și oamenii se văd pe de o parte mai direct și de multe ori mai clar decât e bine, iar pe de altă parte sunt deplasați de noua perspectivă la o mare distanță. Beția ne conduce către timp – nu numai într-una sau alta dintre celulele lui efemere, ci către misterul lui, și, prin aceasta, razant pe lângă moarte. Acolo stă primejdia și fiecare neplăcere fizică nu e decât o aluzie la aceasta. Am putea numi viața un vis, cu Calderon, dar, și mai exact, o beție, una dintre sublimele descompuneri ale materiei” (Ernst Jünger).

■ A.E.: „La vârsta sa respectabilă, X e mai articulat în emoții decât în idei. Un tânăr bătrân cu puterea imaginativă a tinereții, măsurându-și prin unghiul acesteia vârstele ce i-au succedat”.

■ O creație literară majoră pare a inaugura un nou capitol al lumii. Riscant, îngână Creația, chiar fără a avea în vedere acest fapt.

■ Prin disocierea lor, morala și arta devin tot mai intransigente datorită unui purism cu nu o dată impulsuri extreme.

■ Socialul e tendențios, solitudinea e gratuită.

■ „Ce mai cumpără lumea? Licitația de primăvară de la Sotheby's a stabilit un nou record pentru o lucrare de René Magritte, *L'empire des lumières*. O lucrare a maestrului belgian din 1961, una dintre cele șaptesprezece lucrări cu același titlu din portofoliul său, a fost vândută pentru 54 de milioane de lire sterline, dublând, practic, prețul celei mai scumpe lucrări de Magritte vândute până acum. Nu mă miră că în lumea de azi e la mare preț suprarealismul” (*Dilema veche*, 2022).

■ Scriptor. Oglinda: un sarcofag jinduit.

■ Predestinarea scriptorului. Dacă e în măsură a atinge esențele, forma vine de la sine.

■ Jurnalul. Autorul său, regizor și totodată actor principal într-o manifestare cumulată. Indicațiile celui dintâi venind din interioritatea morală a celui de-al doilea, întru realizarea unui spectacol în care nu există de regulă o demarcație între repetiții și premieră. Un spectacol adesea nonstop, cu o candidă tentativă de eternizare.

■ X, poet admirat la ora de față, aidoma unui aparat complicat pe butoanele căruia poți apăsa spre a-l pune în funcțiune, dar a cărui umanitate directă, capitală, capabilă a-ți provoca o reacție empatică, îți scapă. Un grandios artificiu stimabil ca atare.

■ „La urma urmei, războiul Rusiei împotriva Ucrainei reprezintă, printre altele, un colaps moral și umanitar al culturii ruse. Al unei culturi afectate – prin mulți dintre cei mai buni reprezentanți ai săi, de la Dostoievski și Bulgakov la Soljenițîn și Brodski – de acest virus imperial, de concepția «seniorității» limbii ruse și a drepturilor sale speciale. Acum că înseși cuvintele «rus» și «rusesc» vor deveni ciumate pentru mulți ani, noi, rușii, va trebui să ne regândim fundamentele culturii, istoriei și ordinii noastre politice, dacă vrem cu adevărat să creăm, măcar teoretic, premisele pentru ca Rusia să devină un vecin sigur. Lumea nu are nevoie doar de o Rusie fără Putin. Lumea are nevoie de o Rusie fără mentalitate imperială” (Serghei Lebedev).

■ A.E.: „Tautologica «democrație populară»? Un produs expirat, cu preț redus, o marfă în curs de lichidare”. E o însemnare a subsemnatului din anii '70. Azi constat că m-am înșelat. N-a proclamat oare Putin, samavolnic, «republicile populare» Donețk și Irkutsk?”.

■ Îți poți cu adevărat găsi propriul drum dacă te confrunți nu doar cu alte drumuri, ci și cu derivațiile, stagnările, porțiunile confuze ale drumului de care ai nevoie. Dacă izbutești a depăși relativul său, nu o dată mai dificil acest relativ decât alternativele.

■ Senectute. A avea fără ocol satisfacții minore, adică mijlocul cel mai confortabil pentru a te distanța de timpul rămas, în loc de-a i te supune lui astfel cum te-ai resemnat.

■ „«Nu te teme de ultima zi, dar nici n-o dori». Acest vers al lui Marțial mi s-a părut mult timp floarea înțelepciunii. Și așa și este: a înțelepciunii diavolului, a celei păgâne. «A nu te teme de moarte înseamnă a-l trata cu ușurătate pe cel care a făcut din ea o pedeapsă. A nu o dori reprezintă o indiferență față de cel la care nu putem ajunge decât pe acea poartă», scrie P. Faber. Teme-te de ultima ta zi și dorește-ți-o” (Unamuno).

■ Și tot Unamuno admite: „Adevărata credință nu poate exista fără îndoială”.

■ Senectute. Acum ai tot mai puține dorințe. Cele pe care le-ai mai conservat sunt mai cu seamă inserții în episoadele trecutului, care s-ar putea împlini doar dacă ai putea retrăi realmente acele episoade. Dacă umbrele lor s-ar putea corporaliza în viitor.

■ Astenia ta de-o viață. S-a acumulat cu răbdare pentru a-ți îngădui, prin preparativele sale, să-ți întâmpini mai lesne finalul.

■ Nu cauți în speță lucrurile pe care le-ai pierdut, ci pe cele pe cale de-a se pierde, uneori inaparent.

■ „Motivul laudelor este tot atât de neîntemeiat ca și acela al criticilor. Doar una sau două voci autentice sau emoționate. Renumele! În cel mai bun caz o neînțelegere. Dar nu voi adopta aerul de superioritate al celui care îl disprețuiește. Și acesta e un semn al oamenilor, cu nimic mai prejos sau mai presus decât indiferența, prietenia, ura lor. Ce efect are asupra mea? Pentru cine știe cum să-l ia, această neînțelegere este o eliberare. Ambiția mea, admițând că am vreuna, este de alt ordin” (Camus).

■ Te-ai redresat oarecum, dar nu pentru a trăi, ci pentru a scrie.

■ A.E.: „Murim pentru a ne transpune în ceea ce suntem, conform unei vorbe celebre, dar și foarte posibil pentru a ne căuta în continuare, cu asiduitate, cu speranță în ceea ce nu suntem încă sau nu vom putea fi nicicând, intruși ai imposibilului, briganzi ai Neantului (ierte-mi-se clipa patetică)”.

■ Text patetic. Dar patetismul nu ține mai mult de viață decât de creație? Nu este un jet al vieții care testează în fapt rezistența creației?

■ „Ți se rupe sufletul! Câinele Vaquito se duce zilnic pe plaja din Punta Negra, Peru, ca să-și aștepte stăpânul pescar. Ore în șir stă și îl așteaptă, cu ochii țintă la oceanul Pacific, în direcția în care l-a văzut că pleacă pentru ultima oară cu barca. Localnicii știu povestea tristă a lui Vaquito. Îl mângâie și caută să-l aline. Când trăia stăpânul, erau văzuți mereu împreună, nedespărțiți. După ce acesta a dispărut fără urmă în ocean, în mod misterios, acum 4 ani, cățelul nu se mai desparte de locul lui de așteptare de pe plajă. Au mai fost și alți câini deveniți celebri pentru fidelitate față de stăpânii lor și după moarte. Un exemplu este câinele Hachiko, din Japonia, care și-a așteptat stăpânul în gară 9 ani. El a inspirat un film cu Richard Gere și i s-a făcut chiar și o statuie” (*Click*, 2022).

■ Un orizont plin de fulgere și tunete, dar oricum un orizont.

■ Spaima: o fugă de tine însuți.

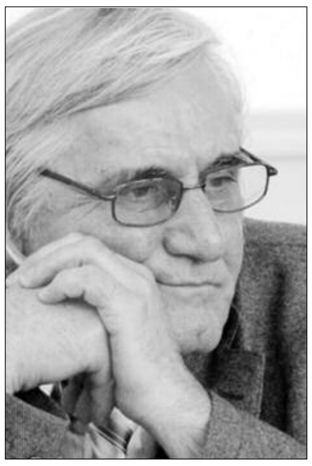
■ Risipă de materii prețioase: argintul fluid al apei, aurul aerian al soarelui, diamantina sclipire a unui ochi.

■ „Azi-noapte mi-a trecut prin minte o idee rușinoasă, nebună și anume că eu, «eul» meu netrebnic, jalnic, plin de ticăloșii, a fost ales de Dumnezeu pentru a fi manifestarea Sa, o părticică infinit mică, infimă, și totuși a Sa” (Tolstoi).

■ Senectute. Înainte te gândeai dramatic dacă un lucru e pentru ultima oară. Azi, doar stupefiat, dacă e pentru penultima oară.

Senectute. Momente în care sfârșitul te solicită asemenea unui cântec de sirenă care te face să te legi de catargul plutirii tale terestre, fie și în derivă, spre a-i face față.

Nicolae Oprea

La 100 de ani de la moartea Poetului, cercetările de arhivă ne rezervă încă surprize. George Corbu publică în *Convorbiri literare* (nr. 6) o scrisoare eminesciană adresată junimistului N. Gane 1885. (În mod ciudat, scrisoarea nu se regăseşte în volumul XVI din 1989 al operei integrale, *Corespondenţă. Documentar*). Catrina, fratele şi surorile tatălui poetului, corectând datele acreditate de eminescologi altfel bine informaţi.

studii

Rememorări

Eminescianismul după un secol de la moartea poetului

Printr-o incursiune istorico-literară, profitabilă cel puţin pentru iniţiaţi, mi-am propus să schiţez reconstituirea momentulului *eminescianismului*, aşa cum apare reflectat în presa vremii din anul de cotitură istorică 1989. An în care, deşi trecuse un secol de la moartea poetului şi 50 de ani de la iniţierea integralei de **Opere,** ediţia academică nu era definitivată. A fost încheiată după revoluţie cu volumul restant, al XV-lea, *Fragmentaroium. Addenda ediţiei*, din 1993. În titlurile secvenţelor am subliniat esenţa opiniilor în formule memorabile.

Eminescu, poet naţional al românilor este o formulă de tradiţie ce pare convenţională – remarcă istoricul literar Mihai Drăgan (şi eminescolog) în revista *Cronica* (nr. 21/ 1989) – „dar are acoperire perfectă în realitate, deoarece ea sintetizează, într-un mod atât de elocvent, puterea creatoare a omului de geniu de a fi vocea vizionară a poporului său greu încercat de istorie". O spune coordonatorul colecţiei *Eminesciana* a Editurii Junimea din Iaşi, care a ajuns în anul de graţie 1989 la numărul 50 cu o remarcabilă contribuţie istorico-literară: Vladimir Streinu - *Eminescu*.

Limba Eminescu. „Eminescu ne-a învăţat un grai al minunii, limba Eminescu! Căci cine nu ştie că există o limbă Eminescu? Numai cine n-a avut inimă şi minte şi ochi şi urechi. Fără limba Eminescu multe ar fi rămas neînţelese şi bucuria adâncurilor din om n-ar fi ajuns niciodată să iasă la lumina pământului. Cine –a învăţat limba Eminescu, i-a bătut în piept o inimă de broască, rece, şi graiul i-a fost o simplă, monotonă şi continuă orăcăială. De la orăcăială la simfonie e drumul de la nimic la Eminescu" – remarcă plastic mitropolitul Ardealului Antonie Plămădeală. (*Cronica*, nr. 21)

Sinteza românimii. Eminentul eminescolog se confesează: „Se înţelege, prin urmare, că lectura operelor lui Eminescu nu a constituit pentru mine – şi nu constituie – pretext de „exegeză", ci (cum să evit cuvintele mari?) o formă de existenţă. Cu vremea, cunoscând pe cât mi-a fost posibil şi viaţa poetului, pătrunzându-mă de consonanţa ei cu opera, am început a întrezări că ele amândouă reprezintă o fără de seamă sinteză a felului de a fi şi de a făptui al românimii dintotdeauna." (*Tomis*, nr. 6)

Fenomenul Eminescu. În aceeaşi revistă tomitană este reprodus un facsimil cu scrisul caligrafic al lui Edgar Papu, din care spicuiesc: „Cu cât timpul trece cu atât fenomenul Eminescu se dovedeşte un tot mai neasemuit miracol. Nu numai în intensitate, ci şi în extensiune se cucereşte astăzi neîncetat din inepuizabilul teritoriu eminescian"; „Eminescu a fost o minte ciclopică, un fenomen de neconceput pe plan uman. Face parte din categoria acelora care se nasc rarissim pe planeta noastră".

Eminescianitate. Dintre poeţii care i-au dedicat un poem comemorativ lui „Hyperion" se distinge Marin Sorescu, născut în celălalt colţ al ţării: „lăsându-se greu în văzduhul cuvântului, Eminescu a cântărit/ cu el însuşi bucuria şi durerea noastră. Bijutier de mare/ precizie, care se aruncă pe sine în balanţă (...) Opera sa – firul cu plumb în abisul sufletului românesc./ Pe el coboară Făt-Frumos, din lacrimă în lacrimă./ O, fir cu plumb, tu, funie măiastră/ Din aripi largi de pajură vibrând,/ Tăind în beznă tainică fereastră,/ Spre licărirea ultimă din gând!" (*Ramuri*, nr. 6)

Primul poet eminescian. Veronica Micle, trecută şi ea în nefiinţă cu un secol în urmă, cucerită fără rezerve de creaţia eminesciană, îi mărturisea într-o scrisoare din 2 septembrie 1879: „Cât am admirat de mult poezia ta: *Atât de fragedă...*, cât am admirat-o pot oare să-ţi spun? Tu singur trebuie să o admiri tainic în sufletul tău şi să te înclini la propria-i creaţiune ca la însăşi fiinţa pe care o divinizezi în ea." Iubitei scriitoare – considerată de Tudor Vianu „primul poet eminescian, primul discipol al marelui poet! – îi aparţine şi prima recunoaştere a geniului, în finalul unei scrisori din 1 iunie 1882: „...drag iubit, drag poet, drag *geniu*". (Cf. epistolarul *Dulcea mea Doamnă – Eminul meu iubit* din 2000**)**

Eminescu inedit. La 100 de ani de la moartea Poetului, cercetările de arhivă ne rezervă încă surprize. George Corbu publică în *Convorbiri literare* (nr. 6) o scrisoare eminesciană adresată junimistului N. Gane 1885. (În mod ciudat, scrisoarea nu se regăseşte în volumul XVI din 1989 al operei integrale, *Corespondenţă. Documentar*). Liviu Papuc descoperă notaţii eminesciene în „Condica de intrare 1864-1895", „Condica de Eşire 1864-1904" şi „Condica de Expediţie 1864-1904", aflate în ar4hiva Bibliotecii Universitare din Iaşi. Iar Gh. Sibeschi reproduce actele de naştere ale lui Ioan, Ana şi Catrina, fratele şi surorile tatălui poetului, corectând datele acreditate de eminescologi altfel bine informaţi.

Spre o nouă ediţie critică. O evaluare lucidă a ediţiei integrale coordonată de Perpessicius, ii induce eminescologului Petru Creţia convingerea că e necesară o nouă ediţie, completă, a operei poetice eminesciene. Afirmă continuatorul lui Perpessicius (împreună cu D. Vatamaniuc): Marelui editor i-au scăpat un număr notabil de texte: o poezie, *Asta vreau, dragul meu*, apărută în timpul vieţii poetului şi aproximativ 1.000 de versuri dintre cele păstrate în manuscrise. La acestea trebuie adăugate dramele în versuri, parte constitutivă a operei poetice, pe care Perpessicius nu le-a editat şi care acum sunt cuprinse, răzleţite de poezii, în volumul VIII al ediţiei academice". (*Familia*, nr. 6)

Un muzeu al cărţii lui Eminescu - este propus de bibliofilul timişorean Ion Iliescu (a nu se confunda cu politicianul!): „În vederile noastre, *Muzeul ediţiilor Eminescu* va trebui să fie un templu solemn din caderul unui întreg complex care ar cuprinde: biblioteca integrală Eminescu, având depozite specializate şi o sală de studiu, apoi o sală de spectacole şi proiecţie, o mică tipografie, menită să servească întreaga activitate, o sală specială pentru alte expoziţii nepermanente, în sfârşit, o revistă care să reunească, în exclusivitate pentru Eminescu, studii, cercetări, articole, documente, note, informaţii." (*Orizont*, nr. 25) În paranteză fie zis, ceva s-a reuşit la Ipoteşti după 1989, dar nu destul şi superficial.

Eminescu şi „cei care vin". Printr-o iniţiativă inspirată, numărul din 15 iunie al *Tribunei României* – revistă pentru românii de pretutindeni – este scris în întregime de tineri critici şi istorici literari până la 39 de ani, vârsta poetului când a trecut Dincolo. Ei se numesc: Liviu Papadima, Marius Ghica, Ioana Dănilă, Mircea Vasilescu, Andreea Vlădescu, Rodica Zafiu, Ion Bogdan Lefter, Horia Gârbea, Ioan Cristescu, Radu Sergiu Ruba, Lucian Branea, Mircea Ţicudean, Dan-Silviu Boerescu, Augustin Ioan, Mihai Coman, Radu G. Ţeposu, Alexandru Condeescu, Gabriel Rusu, Paul Nancă. „O generaţie nouă, cu alt sunet, cu altă sensibilitate, cu altă gravitate a gândului şi-l asumă pe Eminescu" – afirmă redactorul-şef Petre Ghelmez, amestecând optzeciştii cu nouăzeciştii.

Continentul Eminescu. În sfârşit, C. Stănescu afirmă în ziarul P.C.R: „Unul din reperele sigure ale maturităţii unei culturi constă în modul cum îşi aminteşte şi preţuieşte valorile fundamentale. Fiu al veşniciei, iar nu ale calendarului, Eminescu este resimţit de toţi vorbitorii limbii române ca o prezenţă permanent actuală. Itinerariile în timp şi în spaţiu ale operei alcătuiesc o hartă a spiritualităţii naţionale către ale cărei puncte cardinale fiecare generaţie călătoreşte cu propria busolă." (*Scînteia*, 16 iulie 1989)

Recapitulare. Am ales ca epilog al consemnărilor din 1989 textul metaforic al veteranului literaturii române de atunci, Geo Bogza: „Altor neamuri le-a fost dată Tamisa şi l-au avut pe Shakespeare./ Nouă ne-a fost dată Ozana şi l-am avut pe Eminescu./ Altor neamuri le-a fost dat Tibrul şi l-au avut pe Dante Alighieri./ Nouă ne-a fost dat Siretul şi l-am avut pe Eminescu./ Altor neamuri le-a fost dată Sena şi l-au avut pe Victor Hugo./ Nouă ne-a fost dată Bistriţa şi l-am avut pe Mihai Eminescu./ Altor neamuri le-a fost dat Ian-Tse şi l-au avut pe Li Tai Pe./ Nouă ne-a fost dat Mureşul şi l-am avut pe Mihai Eminescu./ Altor neamuri le-au fost daţi Pirineii şi l-au avut pe Cervantes,/ Nouă ne-au fost daţi Carpaţii şi l-am avut pe Eminescu./ Aceasta e ţara, acesta e sufletul nostru." (*România literară*, nr. 24)

Biblioraft

Mircea Bârsilă, *Vise, reverii, vedenii*, Ed. Şcoala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2022;

Mircea Petean, *O sută şi una de poezii,* Ed. Academiei Române, Bucureşti; 2022;

Nichita Danilov, *Şi Dumnezeu a fost ţărână,* Ed. Cartier, Chişinău, 2022; idem, *Omul din eprubetă, roman*, Ed. Polirom, Iaşi, 2021;

Lucian Scurtu, *Ispita lacheilor*, versuri, Ed. Brumar, Timişoara, 2022;

Florin Logreşteanu, *Keti, prinţesa siameză şi alte povestiri*, Ed. Eikon, Bucureşti, 2021;

Mihai Merticaru, *Sonete alese*, Ed. Ateneul scriitorilor, Bacău, 2021; prefaţă de Geo Vasile;

George Nina Elian, *Timpul din afara ceasurilor, Lumina ca singurătate, Secvenţial IV*, Ed. Hoffman, Caracal, 2021;

Bogdan Suceavă, *Adâncul acestei calme creste, Programul de la Erlangen şi şi poetica* Jocului secund, Ed. Polirom, Iaşi, 2022 ; idem, *Avalon / Secretele emigranţilor fericiţi*, roman, Ed. Polirom, Iaşi, 2019; idem, *Peisaj de furtună la Indianopolis*, pref. Al Cistelecan, Ed. Vremea, Bucureşti, 2022 ;

Carmen-Maria Mecu, *Creaţie şi receptare (9 studii)*, Ed. TracusArte, Bucureşti, 2021;

Ştefan Găitănaru, *Cu cărţile pe masă*, Ed. Universităţii din Piteşti, 2022;

Octavian Soviany

Istoria literaturii

Un baroc românesc?

Întrebuințat inițial cu sensul de „neobișnuit", „ciudat", „extravagant", termenul de „baroc" este reabilitat odată cu apariția lucrării lui Heinrich Wölfflin *Principii fundamentale ale istoriei artei* (1915). Din perspectiva lui Wölfflin, barocul este un stil (și totodată o epocă artistică) ce caracterizează arta așa-numitei „Renașteri târzii" (a doua jumătate a secolului al XVI-lea – prima jumătate a celui următor), diferit de stilul clasic al Renașterii propriu-zise și marcat, în raport cu acesta, prin cinci particularități: trecerea de la linear la pictural; trecerea de la suprafață la profunzime; trecerea de la forma închisă la forma deschisă; trecerea de la pluralitate la unitate; trecerea de la luminozitate la obscuritate. Plecându-se de la aceste idei, care se referă în exclusivitate la artele plastice, s-a ajuns ulterior la o noțiune de baroc mai cuprinzătoare, care conține în sfera ei și literatura.

Astăzi e aproape unanim acceptată ideea că barocul a fost stilul dominant al epocii pe care am menționat-o și a avut ca reprezentanți de marcă nume dintre cele mai ilustre ale artei și literaturii. E suficient dacă îi amintesc pe W. Shakespeare, Miguel de Cervantes, Lope de Vega, Calderon de la Barca, Torquato Tasso, Velásquez, El Greco, Rembrandt, Rubens sau Caravaggio. Acest stil a fost (potrivit lui Alexandru Ciorănescu – *Barocul și descoperirea dramei*) rezultatul unei contradicții între afectivitate și gândire, între dorința omului de a-și perpetua existența la nesfârșit și scepticismul rațiunii conștiente de zădărnicia unei asemenea dorințe. Ca efect al acestei contradicții, pe care filosoful spaniol Miguel de Unamuno o numea „sentimentul tragic al vieții", omul baroc se auto-percepe ca o ființă fragilă, precară sub raport existențial, mereu amenințată, ale cărei gesturi sunt întotdeauna defensive, el încercând să se refugieze în vis, în iluzie sau ficțiune. Dintre principalele caracteristici ale barocului se pot menționa: teatralitatea (omul acestei epoci încearcă – potrivit lui Edgar Papu – să-și compenseze vulnerabilitatea prin transformarea existenței sale într-un spectacol, prin risipa de lumină și de culoare, prin excesul de gesturi și de limbaj); motivul lumii pe dos sau al nebuniei universale; sentimentul timpului și al devenirii; dinamismul permanent și metamorfoza (lucrurile sunt surprinse permanent în mișcare și în tendința lor de a se modifica); dispariția graniței dintre realitate, vis și ficțiune; excesul de ornament; cultivarea hiper-expresivității.

Ar mai fi de adăugat două lucruri.

Mai întâi, că unii dintre continuatorii lui Wölfflin, printre care mai cu seamă eseistul spaniol Eugenio d'Ors, au mers încă și mai departe, considerând că barocul nu constituie o perioadă precis delimitată din istoria artelor, ci un mijloc de expresie atemporal, care își face apariția periodic, identificând diversele lui forme de manifestare, începând cu Antichitatea și continuând până în epoca contemporană. La noi această idee a fost împărtășită mai cu seamă de Edgar Papu.

Iar în al doilea rând, că, începând din 1948, când apare lucrarea lui Ernst Robert Curtius *Literatura europeană și Evul Mediu latin*, noțiunea de baroc este concurată de aceea de manierism. Curtius, urmat apoi de discipolul său Gustav René Hocke (*Lumea ca labirint*, *Manierismul în literatură*) opun artei clasice („atice") întemeiate pe estetica regularului, o artă manieristă („asianică") a iregularului și consideră că întreaga istorie a artelor e o alternare de epoci clasice și manieriste, de aticism și asianism. Iar trăsăturile manierismului coincid în linii mari cu cele ale barocului, chiar dacă nu în totalitate, rămânând loc pentru nuanțări și disocieri.

La noi, ideea unui baroc românesc începe să câștige tot mai mult teren după 1970 când apar câteva lucrări de referință cum ar fi cele semnate de Doina Curticăpeanu (*Orizonturile vieții în literatura veche românească*, 1975) Dan Horia Mazilu (*Barocul în literatura română din secolul al XVII-lea*, 1976) sau Edgar Papu (*Barocul ca tip de existență*, 1977).

Doina Curticăpeanu analizează operele unor scriitori din secolul al XVII-lea (Miron Costin, Dosoftei, Dimitrie Cantemir) din perspectiva teoretizărilor despre baroc ale lui Eugenio D'Ors sau Jean Rousset.

Dan Horia Mazilu se oprește, de asemenea, exclusiv asupra literaturii din perioada „micii Renașteri" și descoperă aici semnele distinctive ale barocului, pe care îl consideră deopotrivă un stil și o epocă artistică. Fără a nega existența influențelor europene, el este de părere că barocul românesc este rezultatul unor „tensiuni interioare" care își caută și își găsesc compensația în estetic. Obiectul investigației sale sunt personalitățile lui Udriște Năsturel, Varlaam, Dosoftei și Miron Costin, care constituie în opinia autorului (Costin în primul rând) figurile cele mai de seamă ale barocului autohton din secolul al VXII-lea.

Împărtășind opinia lui Eugenio D'Ors despre caracterul „atemporal" al acestui stil, Edgar Papu identifică mai multe vârste ale barocului românesc, pornind de la un presupus baroc dacic, apoi un baroc anterior celui european (pe care îl descoperă în *Învățăturile lui Neagoe Basarab*), traversând epoca „micii Renașteri" și ajungând în cele din urmă la „barocul finisecular", de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX.

Existența unor particularități ale barocului la scriitorii epocii despre care vorbim nu poate fi contestată, dar (ca și în cazul umanismului) se poate vorbi mai curând despre ecouri și influențe. Iar problema originii acestora rămâne în continuare deschisă. Sunt oare rezultatul contactelor destul de sporadice cu literaturile occidentale? Sau provin dintr-un fond sud-est-european pe care literatura română îl împărtășește cu celelalte literaturi balcanice? Căci multe dintre trăsăturile barocului se regăsesc și ca particularități comune ale acestora, constituie mărci (și) ale balcanismului (edificatoare sunt din această perspectivă lucrările lui Mircea Muthu), privit ca un model mental și totodată estetic. Iar în această ordine de idei se pot aminti: sentimentul instabilității, al vremelniciei și al zădărniciei; conștiința fragilității ființei umane în confruntarea ei cu timpul și cu istoria, gustul pentru pitoresc, adică pentru ceea ce place ochiului, ceea ce e singular, neobișnuit, atrage, dar și agresează privirea, având drept consecință cultivarea gesturilor teatrale, excesul de culoare, gustul pentru imaginile hiper-expresive; excesul de ornament.

Personal, înclin către această ultimă ipoteză.

Din literatura română a secolului a XVII-lea lipsește (cu o excepție: Dimitrie Cantemir) tocmai cheia de boltă a barocului occidental: lipsesc sfâșierile interioare, dilemele existențiale de felul celei hamletiene, lipsește în cele din urmă „sentimentul tragic al vieții" (în sensul în care îl înțelegea Unamuno). Plecând de la aserțiunile filosofului spaniol, Alexandru Ciorănescu va considera, de aceea, că arta barocului occidental este prin excelență una a dramei, care se naște întotdeauna din conflictul dintre simțire și gândire, trăire și judecată, culminând în drama „lipsei de soluții" din Hamlet. În timp ce la autorii români ai „micii Renașteri" sentimentul vulnerabilității e dat aproape în exclusivitate de raporturile cu timpul și mai ales cu istoria, la autorii occidentali el este dublat de conștiința unei fragilități ontologice ce rezultă din caracterul contradictoriu al naturii umane și își caută compensația în spectacol. Pe urmele lui Ciorănescu vine și Edgar Papu, care, după ce precizează că fiecare stil se naște dintr-o anumită „pasiune" predominantă (cărei îi corespunde de fiecare dată o anumită artă) consideră, la rândul său, că barocul are la originile sale o „pasiune a arătării", iar arta predominantă în cadrul acestui stil este teatrul, ce le servește drept model tuturor celorlalte arte. Nu întâmplător, în Europa de vest perioada barocului coincide cu o înflorire fără precedent, de la Antichitate încoace, a literaturii dramatice (teatrul elisabetan, cel al Secolul de Aur spaniol), nu întâmplător în această epocă ia naștere opera (adică muzica devenită reprezentație), nu întâmplător în plastica barocului personajele au adesea mai degrabă aerul unor actori care joacă într-un spectacol, nu întâmplător motivul lumii ca teatru dobândește acum o frecvență mai mult decât semnificativă. În schimb, în statele românești, unde nu existau teatre, iar existența lor era ignorată de marea majoritate a locuitorilor, e o absurditate să crezi că teatrul ar fi putut servi ca model celorlalte arte și celorlalte genuri literare. Iar „teatralitatea" care poate fi descoperită în scrierile unor autori din secolul al XVII-lea ține de estetica pitorescului, caracteristică balcanismului. După cum, deși unele timide influențe occidentale nu pot fi puse la îndoială, barocul românesc din secolul al XVII-lea își are rădăcinile mai curând într-un fond autohton, comun pentru întreaga lume sud-est-europeană și generat de o experiență istorică nefericită. Ca dovadă, îl putem întâlni nu numai la autorii eruditi, ce nu ignorau literatura europeană a momentului (Miron Costin, Dosoftei, Cantemir), ci și la istorici care nu s-au remarcat printr-o erudiție ieșită din comun, ca Ion Neculce. De altfel, el nu s-a manifestat ca un stil omogen și predominant, ci ca o tendință ce apare, mai mult sau mai puțin sporadic, la unul sau altul dintre autorii epocii, care, la rândul lor, pot fi numărați pe degete. Și e greu de vorbit despre un stil artistic într-un context cultural în care încercările de beletristică sunt rarisime și în care la fel de rarisim apare și ideea de literatură în sensul modern al cuvântului. Dar ele există totuși (firav, e adevărat) și asta înseamnă încă un pas înainte spre o cultură modernă.

Din literatura română a secolului a XVII-lea lipsește (cu o excepție: Dimitrie Cantemir) tocmai cheia de boltă a barocului occidental: lipsesc sfâșierile interioare, dilemele existențiale de felul celei hamletiene, lipsește în cele din urmă „sentimentul tragic al vieții" (în sensul în care îl înțelegea Unamuno)

Însă în ciuda micilor infuzii de umanism, în ciuda unor tendințe artistice ce îi pot fi asimilate barocului, societatea și cultura din statele românești rămân și în secolul al XVII-lea medievale. O societate dirijată cu autoritate de puterea domnească și o cultură în care rolul predominant le revine religiei și bisericii. Din acest punct de vedere „mica Renaștere" n-a adus nici o schimbare. La noi, modernitatea, care, în Occident, a apărut odată cu marea Renaștere, începe să se afirme pregnant abia în primele decenii ale secolului al XIX-lea. Cât despre filonul sud-est european despre care vorbeam, eu aș prefera să-l numesc, în lumina teoretizărilor lui Curtius și Hocke, mai curând asianic (termen care mi se pare mai potrivit în acest context decât acela de baroc). El s-a manifestat (e, desigur, un simplu punct de vedere, pe care nu e nici locul nici momentul să-l argumentez mai pe larg) periodic pe parcursul istoriei noastre literare, la concurență cu aticismul de proveniență occidentală și cu îndepărtate rădăcini romane. Sufletul românesc, prins între chemarea latinității și rădăcinile culturale sud-est europene, care s-au depus ca niște aluviuni peste izvoarele sale prime, va oscila prin urmare în plan estetic, între aticism și asianism, căutând și găsind în momentele cele mai fericite echilibrul necesar între ele. În timp ce alte culturi sunt mai mult aticiste (precum cea franceză), sau mai curând asianice (cea rusă, bunăoară), cea românească este și una și alta în același timp (sigur, nu reprezintă un unicat), ca rezultat al dublei sale origini. Aticist – preciza G. R. Hocke – înseamnă clasic, conservator; artistul aticist are ca ideal regularitatea relaxantă, cultivă o artă care își propune să imite natura (mimesis), în timp ce asianicul e dizarmonic, „modern", are drept ideal iregularitatea încărcată de tensiuni, e artificios, și lasă câmp liber imaginației, arta lui nu mai e mimesis, ci phantasia, produs al închipuirii. Se regăsesc amândouă în literatură română. Câteodată simultan, ca două talere ale unui balanțe, aflate în echilibru vremelnic.

Sorin Lavric

Cronica ideilor

Profesorul indezirabil

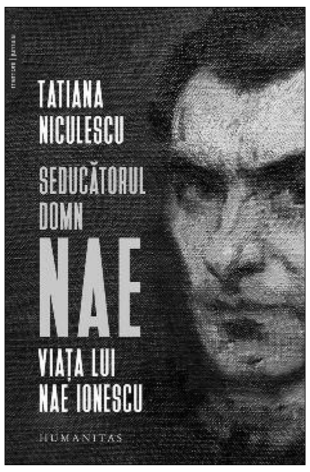
Tatiana Niculescu, *Seducătorul domn Nae. Viaţa lui Nae Ionescu,* *Humanitas*, 2019, Bucureşti, 242 pag.

Cu excepţia imprecaţiilor ivite din cloaca ranchiunii ideologice, fiecare carte despre Nae Ionescu e binevenită. Decenii la rînd, efigia profesorului a fost atît de supusă edictului de *damnatio memoriae* (ştergerea postumă din catastife, cu interdicţia de a-i evoca numele altfel decît în spiritul diabolizării), încît un volum ca cel semnat de Tatiana Niculescu este ca o bulă de oxigen într-o etuvă ticsită de gărgăuni resentimentari. Dacă aş alege întîmplător zece profesori de filozofie şi le-aş cere să-şi spună franc părerea despre „Nae“, nouă ar strîmba din nas ca la vederea unui strigoi.

Tatiana Niculescu nu doar că nu strîmbă din nas, dar chiar intră temeinic în viaţa profesorului, scriind un volum dens în informaţie, la care nu ştii ce să admiri mai

întîi: verva retorică (autoarea scrie bine, cu poftă, chiar dacă nu atinge pragul dichisului literar), uşurinţa cu care face slalom printre verdicte, sau dozajul fin de nuanţe pro şi contra. Fluenţa limbii te predispune la o lectură plăcută, sintaxa curgînd fără noduri de poticnire. Rezultatul e o carte cvasi-onestă, din cauza măsurilor de precauţie pe care autoarea şi le ia spre a nu-i irita pe cei care ne supraveghează gradul de sănătate mentală cu care privim secolul al XX-lea.

Dincolo de bogăţia informaţiei, ce izbeşte e felul în care ea a fost pusă în pagină, căci procedeul nu e de exegeză filosofică, nici de incursiune biografică, nici de cercetare istorică, ci de învolburare epică în tipar de foileton spumos. La Tatiana Niculescu avem de-a face cu o *mise-en-scène* cu iz revuistic, un soi de trepidantă evocare în care literatura lasă locul colportajului de detalii truculente: cancanuri, sarcasme, duioşii, jurăminte, amănunte de alcov, tensiuni istorice, litigii gazetăreşti, lupte de stradă, drame amoroase, arestări, comploturi, complexe de inferioritate, racile atavice, anecdote lubrice – toate într-un amestec de chichiţe, iuţi la limbă, ce încing atmosfera cărţii.

Titlul volumului, *Seducătorul domn Nae*, pare rupt dintr-un spectacol de revistă, nu mai lipseşte decît gurista apărînd pe scenă spre a susura un libret înţepător de tachinare sprinţară. Capitolele sunt un bricolaj de citate între care autoarea introduce pene de comentarii pestriţe, unde lauda se amestecă cu diatriba, precizia cu insinuarea, certitudinea cu presupusul, accentul răspicat cu nuanţa echivocă. Abilă ca un arlechin funambulesc, Tatiana Niculescu e cînd reporter descriind melodramatic biserica greacă din München sau călătoria lui Nae cu trenul alături de viitoarea soţie, cînd e judecător rece înfierîndu-l pe profesor pentru naivitatea cu care s-a lăsat molipsit de spectrul lui Codreanu.

Tatiana Niculescu e o Dora Mezdrea trecută prin sita frivolă a foiletonului de popularizare. Cea din urmă este o cercetătoare asiduă, cu o vocaţie nebună pentru scormonirea arhivelor; cea dintîi este o compilatoare iscusită, avînd ceva din patosul crainicilor care îţi ameţesc mintea cu veşti pe gustul tuturor. În consecinţă, Nae e fie ridicat în lumini prielnice, fie coborît în berna metehnelor ruşinoase; fie lăudat pentru puterea spiritului, fie biciuit pentru deriva morală. În profesor sau pîlpîie fidelitatea conjugală, sau ţîşneşte jindul de amant nesăţios; universitarul sau gustă din harul gazetăresc al gîndirii libere, sau se bucură de sinecura de intrigant obedient din sînul camarilei regale. Pe scurt, un cameleon cu epiderma conştiinţei adaptîndu-se fulgerător la împrejurări. Un geniu cu stofă de parvenit, un ţigan ajuns idol. Un dandy suferind de „disonanţă cognitivă“ (p. 156). O „haimana deşteaptă“, vorba lui Vasile Băncilă.

Amestecul de lumini şi umbre e fatal eclectic, impresia fiind că autoarea nu are un punct de vedere propriu, drept care caută să împace toate taberele, potrivit clişeului că adevărul e undeva la mijloc. Autoarea vrea senzaţii tari şi le obţine. Partea slabă stă în analiza pe care o face cărţilor semnate de Chamberlain, Gobineau, Carlyle, Rosenberg, Stirner sau de alţi gînditori cu trecere în epocă. Se simte că autoarea nu e în elementul ei, căci rezumatul volumelor aduce cu conspecte studenţeşti trase la indigo, ticsite cu sentinţe cîntărind cît nişte stigmate, autoarea părînd să fi luat ciorne de pe internet spre a le înghesui în carte.

Deşi cartea se vrea neutră, *partis-pris*-ul cu care tratează tabăra opusă celei a lui Nae este vădită: pe masoreţii marxişti îi menajează trecîndu-le sub tăcere rolul nefast, ca şi cum încercările de revoluţie bolşevică din Germania lui 1918 sau cele din Războiul Civil din Spania lui 1936 ar fi fost opera lui Alfred Rosenberg sau a lui Mussolini. În fine, autoarea nu intră în analiza cursurilor lui Nae, fiindcă filosofia nu este punctul ei forte.

În amalgamul de comentarii, autoarea a lăsat să se strecoare cîteva greşeli sau ambiguităţi, pe care, la o nouă ediţie, ar fi nimerit să le corecteze: 1) Bayreuth nu se află în centrul Bavariei (p. 68), ci în extremitatea nordică a landului; 2) Gavrilă Marinescu nu a fost Şeful Siguranţei (p. 176), ci, aşa cum stă scris cîteva pagini mai înainte, Prefectul Poliţiei; 3) cînd a fost asasinat, Codreanu nu a fost ridicat de la Doftana (p. 231), ci de la Rîmnicu Sărat; 4) Nae nu putea să-i dea spre lectură lui Vladimir Ghika cursul *Funcţia epistemologică a iubirii* (p. 123) fiindcă obiectul ca atare nu exista; e un poncif că abia postum foştii studenţi au început să-i tipărească cursurile; Horia Cosmovici, în cartea pe care Tatiana Niculescu o citează, nu pomeneşte de vreo carte anume, nici de lucrarea de doctorat, nici de vreun curs universitar, drept care paranteza inserată e o ingerinţă fără acoperire; 5) dacă Nichifor Crainic i-ar fi fost rival în plan teologic (p. 165), cum putea să-i cedeze lui Nae rubrica teologică din „Cuvîntul“? Ori rivali, ori colaboratori între care s-a ivit o răceală?; 6) Vaida-Voievod a fost orice altceva, dar nu „părintele spiritual“ (p. 190) al Legiunii, indiferent cît de narcisic îşi vedea el influenţa asupra studenţilor; 7) dacă Stelescu ar fi fost „omorît din ordinul lui Codreanu“ (p. 211), Moruzov (şeful Siguranţei) ar fi aflat asta înainte de săvîrşirea crimei, fiindcă Stelescu era agentul lui, iar Carol al II-lea nu ar fi pierdut prilejul să-l aresteze imediat pe Codreanu, fără să mai aştepte doi ani pînă la plîngerea penală a lui Iorga: cum să dai cu piciorul la un motiv întemeiat de arestare (instigare la crimă) pentru a te lega apoi de un fleac, de o scrisoare confidenţială, trimisă în plic lui Iorga, fără intenţia de a fi făcută publică?; 8) „echipa morţii“ (p. 188) desemna în epocă grupurile de studenţi care, mergînd în sate în campanie electorală, ştiau că jandarmii îi vor aresta; expresia nu are sensul de comandou care răspîndeşte moartea, ci de tineri care ştiau că o vor păţi. Echivocul cu care Tatiana Niculescu face uz de expresie are o tentă de rău-augur pentru aerul neutru cu care pretinde că şi-a scris cartea; 9) stînd cu Popovici-Lupa la vila „Lupoaica“ din Balcic, Nae nu putea, graţie unui facil calambur (Lupoaica trimite la Lupeasca) „să se fi amuzat imitînd stilul de viaţă al Regelui“ (p. 226). Ori autoarea indică sursa afirmaţiei, ori schimbă tenta nostimă. Cardiac cum era, dacă ar fi imitat măcar o săptămînă stilul priapic al regelui, profesorul dădea ortul popii; 10) autoarea afirmă că studenţii din Iaşi spărgeau geamurile negustorilor evrei inspirîndu-se din „acţiunile sotniilor ruse“ (p. 116). Într-adevăr, le spărgeau, dar asociaţia e scoasă din jobenul gîndirii vide: ce aveau în comun studenţii din Iaşi cu sotniile din Rusia?

Nu lipsesc răstălmăcirile ingenioase: cînd, în februarie 1918, Nae îşi bea cafeaua în München la „Café Stephanie“, cîteva colţuri mai încolo, la berăria „Hofbräuhaus im Platzl“, un biet pictor famelic, pe nume Adolf Hitler (p. 62), nu era luat în seamă în timp ce îşi vindea peisajele în acuarelă: ipoteza e de revistă glossy, căci în februarie 1918 Hitler era la Salzburg, mobilizat în armata austro-ungară, şi abia din 1920 cafeneaua cu pricina va deveni locul de întrunire a naţional-socialiştilor. Autoarea roteşte săgeata timpului invers, punîndu-l pe Hitler într-un local vestit despre care ştie de la TV Discovery că a fost locul de naştere al mişcării naziste, doar că devansează evenimentele cu doi ani. Sau omisiuni voite: cititorul neavizat nu înţelege cu cine se lupta generaţia lui Nae, fiindcă toţi sunt inocenţi în afară de tabăra profesorului, în vreme ce masoreţii marxişti sunt ca inexistenţi. De ce nu pomeneşte de atentatul cu bombă al lui Goldstein din Parlamentul României, din 8 decembrie 1920? Nae era în ţară, iar evenimentul a avut un răsunet naţional, încingînd peste limită spiritele.

Aş fi ipocrit să nu recunosc că am citit cartea cu plăcere, cu creionul în mînă. Am vrut să văd pînă unde merge autoarea în dezvăluirea adevărului, şi cînd recurge la eschivă pentru a nu încălca tabuurile impuse de canonul postbelic de interpretare univocă a istoriei. Într-o epocă în care mulţi vor ca posteritatea lui Nae Ionescu să fie îngropată în uitare, Tatiana Nicolescu o aduce la viaţă. În totul, cartea are meritul de a populariza, în ton revuistic, portretul profesorului.

Daniel Cristea-Enache

La despărțirea de un mare scriitor: D.R. Popescu

Lista poeților, a prozatorilor și a criticilor „șaizeciști” valoroși este intimidantă. Prin ei, literatura română s-a schimbat, în contextul unei anumite liberalizări, până la un prag decisiv, de la care cursul artistic nu a mai putut fi întors. La momentul Tezelor din Iulie 1971, literatura română contemporană epocii își crease, pe parcursul unui deceniu, o autonomie a ei, pe care Nicolae Ceaușescu a încercat să o anexeze noii sale direcții, naționalist-comuniste, fără a reuși.

Dar cum este să fii un autor original în ansamblul copleșitor al acestei generații de creație? Ștacheta valorică și media artistică a generației sunt atât de sus, încât a fi autor „șaizecist”, dacă nu te numești Nichita Stănescu, Dimov, Sorescu, Ileana Mălăncioiu, Brumaru ori Breban, D.R. Popescu, Bălăiță, Buzura, e uneori inconfortabil...

Dumitru Radu Popescu, scris și D.R. Popescu, re-scris și DRP, a intrat în etalonul literar al generației sale strălucite, la vârful ei, ca termen al unei comparații obligatorii pentru alți „competitori” literari. Pe cât de dificil îi va fi fost scriitorului să-și creeze un culoar propriu, în proză și în teatru, spre sfârșitul perioadei realismului socialist, pe atât de greu le-a fost unor colegi de generație 60 și altora din generația ulterioară să emuleze cu DRP, să „țină pasul” cu el, să aibă la rândul lor originalitate în paralel cu (sau după) DRP.

Timp de șase decenii, marele prozator a scris întruna, cu o prolificitate caracteristică și lui Breban, nu și regretatului Bălăiță, și cu o longevitate de care, vai!, alți autori din generația 60 nu au avut parte. Un roman ca *F*, publicat în 1969, are și el o vârstă, fiind cincuagenar, dar se citește azi ca și ieri, fără ca schimbarea de regim politic, de epocă istorică și de cod al lecturii să-l afecteze. Pe lângă continuitate și ritmicitate, originalitate și forță creativă, prolificitate și longevitate, scrisul lui D.R. Popescu are — în cazul marilor sale cărți — capacitatea de a converti elementul istoric, politic și social cu care lucrează, pe care le folosește, într-o atemporalitate literară uimitoare. Ca și la alți prozatori „șaizeciști”: recitind *F* de D.R. Popescu, *Bunavestire* de Breban, *Lumea în două zile* de Bălăiță, distanța obiectivă între perspectiva receptorului de astăzi și cea a cărților apărute cu decenii în urmă se estompează, ba chiar dispare. Marile romane ale lui DRP sunt mai actuale decât actualitatea noastră imediată, vorbind despre om, despre psihologia și morala lui, într-un mod adânc și specific.

Firește că, față de limpezimea clasică a realismului de tip Preda, cel modern al lui D.R. Popescu complică într-o bună măsură sarcina cititorului. Lectura romanelor cu o simbolistică greu descifrabilă îl făcea pe Ion D. Sîrbu să ricaneze și să se întrebe pe jumătate umoristic, pe jumătate serios, „de ce p. mă-sii” (citez din memorie) „merge Milionarul cu drezina” în romanul lui Bănulescu. Simbolistica, arabescul narativ, multiplicitatea ficțională și stratificarea elementului epic, cu paliere realiste și fantastice, istorice și biografice, modificarea perspectivei și încălcarea cronologiei, continua glisare între ce se expune și ce se ascunde sub ce se expune, modernitatea de sursă faulkneriană a romanelor lui D.R. Popescu sunt mai greu de asimilat decât realismul obiectiv și tradițional. Scrisul lui DRP exprimă și ilustrează o altă vârstă a romanului decât cel al lui Preda; și dacă vom redeschide *Arca lui Noe* a lui N. Manolescu, vom vedea că cei doi mari prozatori români sunt în categorii diferite: romanul lui Preda este „doric”, al lui D.R. Popescu, „corintic”.

Și de aici ne putem întoarce din nou asupra literaturii române, în ansamblul și în evoluția ei. Dacă prin romanul rebrenian sau cel predist, literatura noastră își dovedește soliditatea, obiectivitatea epică pe care Lovinescu o cerea și o aștepta, prin romanele lui D.R. Popescu, Breban, Bălăiță, literatura română a reintrat în modernitate, refăcându-se astfel legătura cu modernismul interbelic și încheindu-se (mai cu invitații amabile, mai cu forța) paranteza nefastă a realismului socialist.

Deși literatura nu are finalitate, fiindu-și suficientă sieși și gratuită, istoria ei are cauzalități: prin scrisul lui DRP și al altor câțiva prozatori „șaizeciști”, romanul autohton se emancipează, se europenizează și intră într-o altă vârstă decât cea a romanului balzacian-rebrenian. Fresca realistă, „cronica de familie” compusă de Petru Dumitriu în perioada realismului socialist, chiar romanul cu problematică socială și tensionare ideologică, practicat de Buzura, se văd concurate de o proză desfășurându-se pe un alt culoar și într-o altă logică artistică.

Rămâne o întrebare deschisă care dintre cele două tipuri de proză va avea o continuitate mai amplă: romanul obiectiv cu un narator impersonal și omniscient sau romanul ce sondează psihologia individuală și socială, cu instrumente mai degrabă analitice decât descriptive? Oricare va fi fiind „câștigătorul”, e deja un câștig însemnat pentru literatura română că o asemenea simultaneitate a formelor epice și artistice a fost posibilă, și asta încă din regimul trecut, în condiții de cenzură și control, de instrumentalizare ideologică a literaturii și de suspiciune față de manifestarea literară independentă și de expresia ei.

S-a spus, și eu cred că este adevărat, că revoluția în literatura română s-a făcut înaintea celei din societatea românească. Dacă revoluția care a măturat de pe scena istoriei regimul Ceaușescu a avut loc în 1989, o revoluție literară care a măturat de pe scena prozei și poeziei noastre realismul socialist a avut loc încă din anii 1960. DRP este unul dintre protagoniștii acestei revoluții literare; și ai emancipării artistice care a rezultat ca efect al ei.

De aceea, funcțiile înalte pe care D.R. Popescu le-a avut în *establishment*-ul literar-politic al epocii trecute, și pe care destui comentatori i le-au reproșat după 1990, mi se par irelevante dacă le raportez la scrisul lui DRP. Nu Partidul Comunist Român și Comitetul Central i-au scris romanele, nu Marea Adunare Națională i-a compus piesele de teatru, nici funcția de președinte al Uniunii Scriitorilor nu i-a conferit valoarea de scriitor.

Și cu aceste funcții și demnități publice, și fără ele, scrisul lui D.R. Popescu ar fi fost același. Poate că receptarea ar fi diferit întrucâtva, dacă mă uit cât se scria despre DRP înainte de decembrie 1989 și cât s-a scris despre el ulterior: oamenii sunt sensibili la funcții și dregătorii, iar criticii literari sunt și ei oameni. Îi apreciez însă pe cei care nu au uitat că, din funcțiile lui, DRP s-a străduit să facă bine scriitorilor noștri, inclusiv celor tineri, pe atunci, din generația 80. Gratitudinea fiind o floare rară, să-l menționez la acest capitol pe „optzecistul” Nicolae Iliescu.

...față de limpezimea clasică a realismului de tip Preda, cel modern al lui D.R. Popescu complică într-o bună măsură sarcina cititorului

Mai ales că s-a putut observa și o altă trăsătură particularizantă a lui D.R. Popescu:

Daniel Cristea-Enache și D.R. Popescu

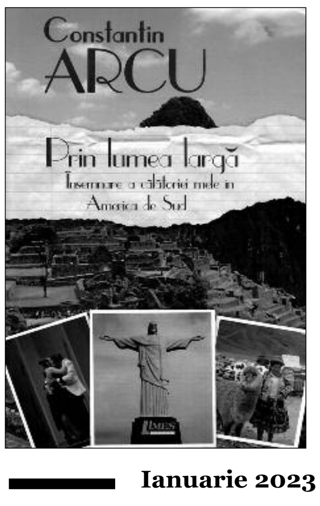

în prețuirea reală pe care o avea pentru critica literară intra și acceptarea senină, de către el, a judecăților de valoare. După ce am scris cu ani în urmă o cronică cu destule obiecții critice, în „România literară”, despre un roman al lui DRP, prozatorul consacrat și-a păstrat cumpătul și eleganța. Sentimentul acesta că poate scrie liber despre un autor canonic îi este necesar unui cronicar literar.

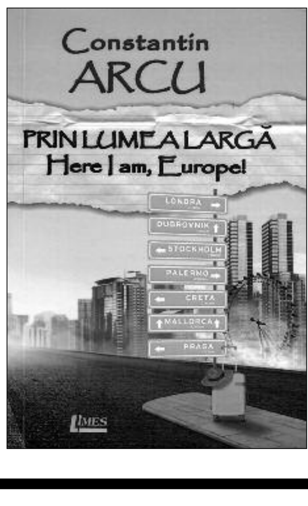
La 87 de ani, cu peste 60 dedicați literelor noastre, D.R. Popescu s-a despărțit de noi, contemporanii săi, pentru a intra în istoria literaturii române.

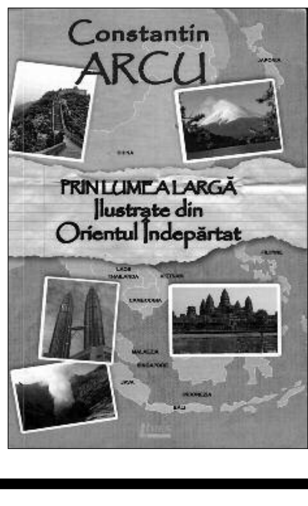
in memoriam

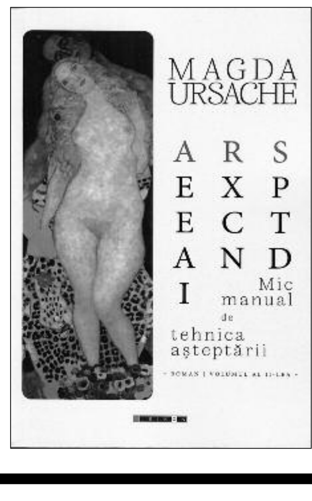
Cărți primite la redacție

Dumitru Ungureanu

Deodată m-a cuprins avântul războinic și-am dat cep pornirilor belicoase, lucru lesnicios în contextul crimei porcine ritualice. M-am îmbrăcat în hainele obișnuite, mi-am pus pe cap pălăria de fâș albastru, căptușită să țină de cald, și-am pornit... De ce spre centrul orașului și nu direct la televiziunea bucureșteană? Evident, pentru că noaptea eram de serviciu, iar eu respectam programul, ca orice soldat conștiincios – mă rog, la vatră lăsat sergent!...

Chibițoteca

Poporul e cu noi!

Revoluționar ca tot românul cu apucături levantine de-ale conului Leonida, am pornit și eu vijelios la luptă puțin după ora 13 a zilei de 22 decembrie 1989. Ajutat de-un cumnat, toată dimineața măcelărisem atroce porcul crescut de soacră-mea și înfulecasem din cuvenita pomană, litrosind și niște vin, să meargă lesne prăjeala. Eram, firește, la curent cu situația din scumpa (iar azi foarte scumpa) noastră țărișoară, nu neapărat pentru că lucram într-o stație electrică, „personal operativ", conform etichetei oficiale de serviciu (pe care nătărăii pot să o traducă drept apartenență la te miri ce structură opresivă, după tiparul consacrat post-factum de serviciile competente în aburit poporul). Vorbisem la telefon, ca în fiecare seară, cu un prieten din Timișoara (acum rezident peste ocean), mirându-ne că legătura nu se întrerupsese deloc din 16 decembrie încoace. Așa se producea mereu tocmai când începeam să ne văităm de lipsuri, deficiențe și-alte „subiecte sensibile". Discutam echilibrat și ironic, nu înjuram pe nimeni, nu plănuiam acțiuni subversive, ci aranjamente comerciale, dată fiind poziționarea favorabilă negoțului a renumitului oraș bănățean. Apoi, chiar în noaptea de 21 spre 22, prozatorul Constantin Stan, ziarist la *Scânteia tineretului*, îmi relatase pe scurt ce știa el că se întâmplase prin București în acea zi. Ce se petrecea atunci, după miezul nopții, puteam să-mi imaginez și eu, auzind în receptor șuierul gloanțelor printre clădiri, pe care speriatul meu amic a ținut cu tot dinadinsul să-l aud, ca să am ce povesti și altora. Dar eu eram preocupat de fratele porc, vorba filosofului național.

Obosit în bătălia contra suinei, m-am trântit pe canapea să mă odihnesc puțin. Noaptea urmam la tura de serviciu și țineam să fiu apt. Am deschis televizorul într-o doară, sperând că poate voi afla de ce se întrerupsese în ziua precedentă transmisiunea mitingului ceaușist de pomină. Inițial am crezut că e un film ce văd pe ecran. Sau o scenetă umoristică. Dar ce scheci să fie ăsta cu Dinescu și Caramitru? Ciudat! Lămurirea, din fericire, a venit iute: era revoluție! (Și noi tăiam porcul, băi frate!) Nu știu cine îndemna poporul să iasă în stradă, să apere... Ha!? Deodată m-a cuprins avântul războinic și-am dat cep pornirilor belicoase, lucru lesnicios în contextul crimei porcine ritualice. M-am îmbrăcat în hainele obișnuite, mi-am pus pe cap pălăria de fâș albastru, căptușită să țină de cald, și-am pornit... De ce spre centrul orașului și nu direct la televiziunea bucureșteană? Evident, pentru că noaptea eram de serviciu, iar eu respectam programul, ca orice soldat conștiincios – mă rog, la vatră lăsat sergent!...

Până la Strada Mare n-am găsit pe nimeni dornic să mă însoțească. Nu-mi amintesc să fi solicitat ajutorul cuiva, însă la Primărie am ajuns singur. Acolo, desigur, erau câțiva gură-cască, învârtindu-se în jurul primarului Moise, care, cu figura lui de bețiv inocent, aștepta în curte să predea gestiunea cui se va înfige la birou. (S-a băgat unul, Hamburdă, fost militar, trecut în civilie din motive obscure.) Și mai era un personaj simpatic, un fel de activist (politic sau cultural) pe la Târgoviște, căruia un bun amic îi zicea *BJ-ul* (de la *Boier Județean)*. Băuserăm tustrei împreună în câteva rânduri, dar ne salutam cu indiferență, opiniile mele nefiind pe placul boierului! Zărindu-mă la poarta Primăriei, m-a tras de mânecă și m-a îndemnat să fiu calm, că „vine tovarășul Iliescu la putere" și... Și ce-o mai fi apoi, n-am aflat, deoarece mi-a atras atenția un tip solid, îndesat, cu ochi albaștri de ardelean conlocuitor, cu mustață tipică și vorbă domoală. Îl știam din vedere, dintr-o curte unde locuia, de pe la piață sau obor. Nu mă interesase numele, nici meseria. Acum l-am văzut cum se apropie de intrarea în Primărie, se oprește dinaintea plăcii de sticlă cu inscripția clădirii, scoate de sub geacă un fel de cablu oțelit, prevăzut cu o piuliță în cap, și sparge placa. Reacția publică o puteți intui.

Îl cunoșteam pe primar ca om de treabă, așa că l-am invitat politicos la Casa de cultură, unde angajații stabilimentului pregăteau sistemul audio în balconul deschis pentru o sesiune de cuvântări musai revoluționare. Firesc, onoarea deschiderii i-a revenit primarului. Nu rețin ce-a mormăit, scuze ori explicații, și mi-a predat microfonul. Discursul meu a fost magnific, sunt convins fără să mi-l amintesc. Dar de ce voi fi insistat asupra faptului că nu avem destulă pâine, iar cea făcută la unica fabrică locală e deseori aproape imposibil de mâncat? Și, cu toate că-mi dădeam seama că bat apa-n piuă, de ce n-am lăsat microfonul din mână până când nu l-am văzut în public pe profesorul Boștinaru și l-am chemat la balcon, afirmând cu aplomb că va fi un primar mai bun? (Nu s-a ales primar, ci parlamentar!) El să fi tras la stația de amplificare memorabila concluzie „Poporul e cu noi!"?

Uite niște mistere ale revoluției de la 1989 pe care nu le-a investigat nimeni!

Nicolae Turcan

Filosofie și credință

Generația orfană

Recitind *Itinerariul spiritual* al lui Mircea Eliade m-am întrebat: generația *mea*, a celor care în 1989 aveam în jur de 20–25 de ani, ce idealuri ar mai putea avea? Știu, este o întrebare ce ar fi trebuit pusă cu treizeci de ani mai devreme, nu acum, când, în lumina apusului ce se arată, cei mai mulți dintre noi s-au definit prin ceea ce au realizat deja sau, desigur, prin ceea ce au ratat pentru totdeauna. Nu știu câți dintre congenerii mei se vor regăsi în descrierea *teologică* de mai jos; știu însă că ne leagă, pe cei mai mulți dintre noi, o anumită deschidere față de religie, deschidere ivită odată cu libertatea politică de după revoluție.

Venind din comunism, n-am avut bucuria unor maeștri care să ne deschidă căile spiritului, fiind mai degrabă o *generație orfană* (formula am preluat-o de la Leonid Dragomir). Ne-a rămas să ne naștem din cărți, din noile traduceri recuperatoare, și ne-am bucurat, inevitabil, de revenirea spiritului religios după noaptea ateismului ceaușist. În consecință, tinerețea ne-a fost de esență metafizică, iar setea ei – absolutul. Idealul modelului paideic al lui Noica n-a putut fi refăcut, dată fiind diferența dintre recluziunea de la Păltiniș și libertatea proaspăt dobândită. Nu mai puteam scrie *cu subînțelesuri politice*, nu mai eram pasionați să producem literatură de sertar, de vreme ce atrocitățile regimului de detenție generalizată se încheiaseră. Sortiți mai degrabă împrăștierii culturale, ne-am adunat, unii dintre noi, în curtea Bisericii, ducând sub braț cărțile redescoperite ale marilor filosofi și în ochi uimirea față de bogăția spirituală refuzată până atunci. Fuseserăm orbi nu doar din pricină că, prinși în plasa propriilor tensiuni și crize ale adolescenței târzii, nu ne interesase marele idealism religios și filosofic, ci și pentru că asemenea lecturi fuseseră interzise de doctrina funestă a materialismului obligatoriu. Născuți în plină dictatură, ne conformaserăm indiferenți și mândri de tinerețea noastră autosuficientă. Marile nume ale culturii și teologiei aveau să ne clatine însă această încredere superficială.

Dar poate că acesta ne era drumul. Și mă refer aici la cel care avea legătură cu religia în general, cu teologia creștină în special. De vreme ce odată cu teologia neopatristică reperele teologice fuseseră puse, ele ne-au hrănit viața, dându-ne aripi. Eram cei ce se bucurau de traducerile din Vladimir Lossky, Paul Evdokimov, Georges Florovsky, Nikolai Berdiaev, cei care citeam *Teologia dogmatică ortodoxă* a părintelui Dumitru Stăniloae, cei atinși de spiritualitatea profundă a celor 12 volume ale *Filocaliei*. Eram o generație care se dorea spirituală până la a-și închina viața monahismului – și unii dintre colegii mei au ales această cale –, cu ambiția de a dobândi rugăciunea inimii și înălțimile sfințeniei. Doar prăbușirile ne aduceau cu picioarele pe pământ, temperându-ne avântul. O generație de idealiști, cu siguranță, ivită din învățăturile primite din cărți. Fiindcă adevărații noștri maeștri erau cărțile care, în pofida faptului că erau *mai puțin* decât oamenii, ofereau totuși o libertate deplină: aceea de a ne împlini sau de a ne pierde.

Eram convins că datoria noastră, după edificarea acestei teologii, era să producem acea sinteză mereu căutată dintre cultură și credință. Personal, eram nemulțumit, alături de același Eliade din *Itinerariul spiritual*, de modul în care cultura română, cu puține excepții, fructificase Ortodoxia. Filosofic vorbind, ne lipsea (și cred că ne lipsește încă) o gândire religioasă precum cea rusă, o filosofie creștină ca turnura teologică a fenomenologiei franceze, o teologie filosofică precum cea din Grecia contemporană. De aceea, idealul care ne chema era tocmai *punerea credinței creștine, asumată până la asceză, pe limba culturii și, simultan, ridicarea culturii la măsura Evangheliei*. Cât am reușit și cât ne-a mai rămas de făcut încă nu se poate spune cu exactitate acum.

Astăzi cred că aceasta ne-a fost misiunea și că, mai devreme sau mai târziu, ne-am alăturat ei, ca și cum generația orfană ar fi fost înfiată de Spiritul însuși pentru a se rosti în cuvinte cu dublă însemnătate, culturală și religioasă deopotrivă. Ne rămâne doar să ne ducem la bun sfârșit opera, eventual să ne scriem capodoperele. Nu e puțin lucru. Ba chiar, și o spun cu greutatea anilor care au trecut deja, pare chiar imposibil. Dar de ce să nu încercăm, de vreme ce am pierdut deja tot ceea ce am fi putut pierde? Nu avem noi curajul celor înfrânți, al celor care, pierzându-și tinerețea, nu mai au la dispoziție decât o ultimă soluție? Ajunși la maturitatea care altădată ne înfricoșa, convinși că suntem mai mult decât am reușit să arătăm până acum, avem încredere în *imposibilul* nostru. Nu ne lipsește forța creatoare, nici discernământul. Rămâne să conștientizăm din nou idealul spiritual care ne stă înainte.

Chiar dacă acum nu se poate vedea îndeajuns, trecerea timpului va demonstra că dimensiunea religioasă ne caracterizează, fiindu-ne comună. O vom găsi în scrisul și în viețile noastre. Deși avem modelele marilor Părinți ai Bisericii, suntem pionieri în interiorul unei culturi diferite, opacizată de ideologii ateiste, expusă tehnicismului, asaltată de modele subculturale. Dar în pofida dificultăților, luminile Spiritului sclipesc deja ici, colo în faptele și scrisul nostru. Nădăjduiesc că în următoarele două decenii, scrieri majore vor apărea pentru a ocupa locul care li se cuvine. Lumina credinței o va întâlni pe cea a culturii într-o nouă sinteză. Va fi modul în care generația orfană va ajunge la vârsta împlinirii și, poate, va face posibilă o nouă școală și o nouă formă de ucenicie. În definitiv, nu contează felul în care Spiritul ajunge în lume; ci bucuria de a-l întâlni prin ceilalți, oameni și cărți, în propria viață și autenticitate.

Arthur Suciu

Povești de la marginea lumii

De la boicot la nation branding

Ideea boicotării firmelor austriece e interesantă în contextul mișcării actuale a brandurilor la nivel global. Acestea se implică în acțiuni care pot fi definite ca activism de brand pentru a răspunde așteptărilor consumatorilor din generația milenialilor, dar și ca urmare a unei crize de încredere în politicieni.

De exemplu, Nike a produs un clip activist de susținere a mișcării Black Lives Matter (Nike a fost boicotată, cu această ocazie, de așa-zișii trumpiști, care au inițiat campania "Burn your Nike").

Gillette și-a schimbat eternul slogan "The Best a Man Can Get" într-o încercare autoreflexivă de a se detașa de "masculinitatea toxică" și, de asemenea, de a susține mișcarea Me Too.

Retragerea companiilor occidentale din Rusia este, dincolo de orice alte conotații, activism prin brand.

Sabotarea rețelei Twitter de către diverse companii și branduri individuale (printre ultimii pe listă: Elton John) este o formă de activism.

În cazul României, ideea de sabotare individuală a companiilor austriece vine ca reacție față de decizia statului austriac de a respinge intrarea sa în spațiul Schengen. (Companiile occidentale s-au retras din Rusia ca reacție față de deciziile statului rus. Nu e vorba deci despre un activism civic, ci de unul prin brand.) Practic, cetățenii români care boicotează firmele austriece stabilesc o legătură directă între statul austriac, deciziile politice luate de statul austriac și activitatea firmelor austriece în România. Nu s-a discutat despre posibilitatea retragerii firmelor românești din Austria, în primul rând pentru că nu există o prezență românească semnificativă în piața austriacă. Raporturile de forță dintre România și Austria, din punct de vedere economic, sunt dezechilibrate, s-a vorbit doar de boicotul turismului în Austria. În aceste condiții, răspunsul față de o decizie politică a statului austriac este boicotarea firmelor private austriece, un activism *împotriva* brandurilor, care vizează însă un stat național, statul de origine al acestor branduri.

E de remarcat că atunci când, de exemplu, Mc Donald's s-a retras din Rusia nu a invocat apărarea intereselor statului american. Desigur, companiile sunt mereu legate de statele naționale, dar nu a existat, oficial, o astfel de trimitere la statul american. În cazul României, această trimitere este explicită, ceea ce oferă, la limită, o interpretare colonialistă a prezenței firmelor austriece în România. În fapt, raționamentul e mai complicat. Dacă Austria nu acceptă ca România să intre în Schengen, înseamnă că, în ochii Austriei, România e o țară din care merită doar să mulgi capital. Această perspectivă e inacceptabilă pentru români.

Aspectul cel mai interesant e că în nici un caz nu se poate spune despre România că a susținut argumentele anti-colonialismului putinist. România a susținut Europa și America și vrea să intre în Schengen pentru a fi și mai la adăpost de Rusia. Mai mult decât atât, tocmai deciziile guvernului austriac sunt asociate cu interesele rusești.

Boicotarea românească este deci o formă de activism civic (nu de brand). Ea nu privește mișcări globale ca Black Lives Matter sau Me Too, ci este un argument ipotetic anti-colonial. Este prima mișcare civică de după cele privind exploatarea de la Roșia Montană. Argumentul este ipotetic și pentru că negocierea se află în curs (statul român nu a întreprins acțiuni de boicot pe bună dreptate). De altfel, boicotarea nu s-a transformat într-un fenomen, ci reprezintă mai degrabă o amenințare de principiu.

Nadia Kaneva utilizează teoria lui Baudrillard a simulacrului pentru a explica acțiuni de *nation branding* în media internațională. Ea oferă cazul statului Kosovo, nerecunoscut unanim la nivel internațional, dar care s-a legitimat prin publicitate în mediul global. Kosovo există în primul rând ca brand, el este înainte de toate o imagine, o identitate vizuală.

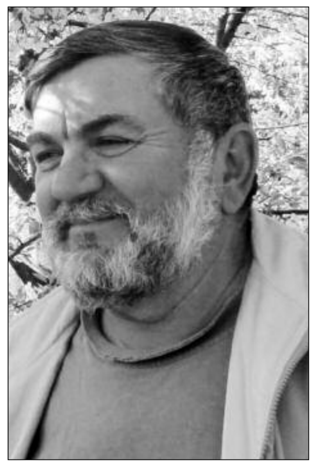
Același procedeu a fost folosit de Qatar, campionatul mondial de fotbal fiind o foarte costisitoare acțiune de *nation branding* a unei țări fără fotbal. Într-unul dintre videoclipurile mondialului, Qatar apare ca un oraș ceresc, suspendat deasupra deșertului. Ceresc sau simulacru e același lucru.

După acest mondial, stadioanele urmează a fi pur și simplu demontate sau tranformate radical. Mondialul din Qatar va deveni un vis pur mediatic, ceva nelegat de nici o istorie, de nici un teritoriu - cum e de pildă istoria stadionului Maracana.

Procedeul e foarte bun, căci campionatul mondial stimulează naționalismul. Practic, nu există soluție mai bună pentru *nation branding* și de legitimare internațională decât să organizezi un campionat mondial de fotbal.

Reversul s-a văzut: scandalurile privind modul în care Qatar a ajuns să organizeze mondialul nu fac decât să mineze această legitimitate.

Dumitru Augustin Doman

Flash fiction

Ziarul la rând, de la stânga la dreapta și de sus în jos

Chiar dacă nu se întâmplă nimic, ziarul trebuie să apară! Aceasta este deviza lui Vicențiu Zvorișteanu, directorul între două vârste (50 și 60 de ani) al ziarului *Steaua Dunării de Sus. Cu titluri* mai mari, cu titluri mai mici, cu bolduri și italice, cu corp de literă mai mare sau mai pipernicit, cu text mai aerisit sau înghesuit meschin, foaia comunității orașului de la Dunăre trebuie să apară. Ba, mai mult, ai fonduri, n-ai fonduri, de la stat sau private, ai redactori sau n-ai, ai personal tehnic sau n-ai, ziarul trebuie să apară. S*teaua Dunării de Sus* a fost ziar de stat, transformat în ziar cu un larg colectiv de acționari, ajuns acum ziar particular cu un singur acționar și cu un personal de doi oameni: el, care e director, administrator, secretar general, corector, fotograf, redactor și tehnoredactor și Lăcrămioara Minone, reporter special și agent de publicitate. El lucrează la sediu, iar frumoasa domnișoară Lăcrămioara pe teren, desigur. E un personal destul de numeros pentru tehnica avansată a vremii. Directorul Zvorișteanu se gândește în ultima vreme chiar să mai facă o reducere de personal, nu chiar drastică, dar orișicâtuși de puțin, contează mult pentru profitul financiar net al gazetei.

Directorul a găsit metoda de lucru cea mai simplă și în același timp cât se poate de eficientă. La ora 8,00 punct, dar punct, ca la nemți, domne, domnișoara Lăcrămioara Minone apare zburlită în ușă cu două cafele luate de la la automatul din colțul străzii plus doi covrigi calzi și ședința de redacție începe imediat. Se face analiza numărului proaspăt apărut, dar fără a se intra în amănunte nesemnificative că asta omoară pofta de muncă și, deci, randamentul. Apoi, se discută desigur sumarul numărului de azi. Și aici Vicențiu Zvorișteanu are o deviză: Întâmplarea este cel mai bun proiect al unui număr de jurnal! Așa că – după ce-și beau cafeaua și-și ronțăie covrigii -, diviziunea muncii intră în funcțiune: directorul rămâne pe scaun, iar domnișoara reporter special pornește pe străzi, pe la instituții, fabrici și combinate, case de cultură, pe la primărie și prefectură. Și ce-o da Domnul!

Vicențiu Zvorișteanu începe la 8 și 11 minute cu munca de tehnoredactor. Are o deviză și pentru munca de tehnoredactor: Ziarul se face la rând, de la stânga la dreapta și de sus în jos! Deschide pe server macheta cu cele patru pagini ale gazetei, modifică numărul și data și așteaptă să vină noutățile zilei. Primește un mesaj pe e-mail de la reportera specială că-n cartierul Groape s-a pierdut un câine ciobănesc german, talie mare, răspunde la numele de Bismark. Găsitorului recompensă. Directorul o întreabă pe domnișoara la telefon cât a încasat pentru anunț, se arată relativ mulțumit și pune textul imediat sub capul gazetei, stânga sus, într-un chenar pătrat bolduit. Primește apoi un comunicat prin care Primăria anunță începerea deratizării în centrul orașului. Lângă chenarul pătrățos, directorul plasează pe dreapta și comunicatul acesta într-un dreptunghi cu literă mai groasă, ca de înmormântare, că de, e al primăriei, apoi o sună pe reporteră să negocieze serios prețul cu directorul economic al primăriei. Dacă aduce 1000 de lei, domnișoara are 10 la sută comision. După aceea primește știri de la Poliție pe care le pune în continuare sub genericul Fapt divers și, în sfârșit, o scurtă scrisoare de revoltă a unui cetățean nemulțumit de serviciile supermarketului de cartier și la 8,57, prima pagină este deja încheiată. O corectează, o trece în pdf și un sfert de gazetă e bătut în cuie.

Trece apoi la pagina 2. Primește anunțul de la Lăcrămioara pe mesagerie: „Bugetar, 43/1,77/68, venit peste mediu, doresc să cunosc o femeie excepțională. Promit să răspund cu seriozitate și farmec tuturor. Tel: 0723...” Alături o știre de la primărie, una de la Casa de pensii, un alt chenar pătrat cu scorurile din ziua precedentă de la etapa de fotbal județean, și tot așa, și tot așa. Totul ordonat, la rând, de la stânga la dreapta și de sus în jos. Sună el însuși, ditamai patronul la televiziunile locale, le tapează de 100 de lei și le publică programul de a doua zi. Lăcrămioara transmite o știre despre cele mai mici prețuri la carburant din oraș și încă una despre accidentul ușor de circulație din fața Prefecturii.

La 11,59 ziarul este deja încheiat și transmis la tipografie. Peste cinci minute, sună Lăcrămioara Minone: „Șefu’, am o bombă. Prietena mea Miruna, cea acreditată la Parlament, îmi spune că peste o oră cade guvernul. Vreo 17 parlamentari din partidul de guvernământ trădează. Am putea da bomba la încheierea ediției...” „Am încheiat, zice satisfăcut, ca un leu ghiftuit Vicențiu Zvorișteanu. Ziarul e la tipar. Am încheiat ediția cu un anunț de angajări de șoferi de la Consiliul Județean. Am încasat 2500 de lei. Bine-ar fi dacă guvernul ar cădea mâine... Dacă pică astăzi, începem ediția mâine cu asta. Acum, gata, ești liberă...”

Chiar dacă nu se întâmplă nimic, ziarul trebuie să apară. Chiar dacă pică guvernul, ziarul trebuie să apară! își mai zice directorul general Vicențiu Zvorișteanu.

La 11,59 ziarul este deja încheiat și transmis la tipografie. Peste cinci minute, sună Lăcrămioara Minone: „Șefu’, am o bombă. Prietena mea Miruna, cea acreditată la Parlament, îmi spune că peste o oră cade guvernul. Vreo 17 parlamentari din partidul de guvernământ trădează. Am putea da bomba la încheierea ediției...”

Vlad Alui Gheorghe

Erbiceni 20km

Au tot trecut săptămâni de când anunţau că o să vină, şi toţi au aşteptat, că era o vară destul de călduroasă, şi greu să te fereşti de caniculă când trebuie să fii toată ziua pe drumuri. Dar azi a venit ploaia aia pe care toţi o aşteptau, o ploaie abundentă, cu nori cenuşii, cu fulgere, ce mai, o bucurie dacă erai în casă, în pat. Dar Dan nu era, pentru că a tras chiulul joi de la muncă, şi azi avea de recuperat un drum de 200 de km până într-un oraş din apropiere, unde avea de văzut nişte case pentru agenţie. Ploaia umplea drumul şi aşa plin de maşini şi de nervii şoferilor, dar pentru Dan era ok, că avea muzică bună, ceva sandwichuri şi cola găsise la benzinărie înainte să iasă din oraş, deci nu mai avea motive să oprească până la destinaţie. Drumul curgea frumos printre lanuri de porumb verde şi sănătos, lanuri de soia cultivată cu maiestuozitate de aparate italiene, de care văzuse şi Dan când mergea la unchi-său care se ocupa cu agricultura, şi care avea un dinte împotriva maşinăriilor de genul, că-i strică lui ermetismul, că pun aiurea, că pierd la hectar, mă rog, prostii din astea care lui Dan i se păreau ridicole. Music playerul era dat pe shuffle, şi în dreptul unei

curbe destul de strânse, intrase Viola Beach, *Boys that sing*, un cântec ce-l răscolea în mod special pe Dan, aşa că a tras pe prima bandă şi a mers cu o viteză mult sub cea legală, dansând şi cântând ca un adolescent după prima noapte când a pus mâna transpirată şi tremurândă pe un sân de colegă de clasă la o petrecere de apartament.

Pe marginea drumului o siluetă masivă ridică aproape fără speranţă o mână, că poate-poate l-o lua şi pe el cineva, deşi se vedea din gestul său că pare în zadar. Lui Dan i se făcu milă şi opri, mai ales din pricina faptului că şi el când era puştan şi mergea la bunică-sa făcea autostopul, şi oamenii erau faini şi îl luau şi nu îi luau cei 3 lei pe care îi oferea de fiecare dată. A tras pe dreapta şi omul urcă în spate, cerându-şi scuze că o să ude pe acolo ce mai avea Dan. Avea o geacă neagră cu un nailon tras pe cap, pe care l-a aruncat pe şosea când a urcat în maşină, şi un sac de rafie cu ceea ce părea a fi un topor, sau un baros.

"Unde mergeţi?", l-a întrebat Dan, atent la muzică mai mult decât la drum. "Păi dacă mă poţi lăsa la intersecţie acolo cum faci spre Erbiceni, io-s mulţumit, că mă gândesc că nu mergi într-acolo."

"Nu, n-am treabă, dar vă las acolo, că oricum nu mai e mult."

Omul îşi dădu jos gluga şi şapca cu Chicago Bulls, udă pe cozoroc doar, şi-şi aranjă părul. "Cum de-aţi ieşit pe vremea asta din casă? Aţi avut ceva curaj!" i-a zis Dan, căutând un CD mai popular să schimbe atmosfera în maşină.

"Păi cum să-ţi zic, tinere. Vezi tu, io am un frate aici, aproape de unde m-ai luat tu, şi el o fost băiat fain, că o câştigat nişte roabe de bani prin Italia, Spania, că spărgea bancomate şi maşini, da nu făcea rău, doar lua banii, adică n-a dat în cap! Şi nevastă-sa l-a înţeles şi l-a ajutat, că mi-o trimis şi mie acu vo' 5 ani nişte bani să scot pietrele de la rinichi, şi nu le-am scos că mi-am luat vacă de banii ăia."

Interesant, spuse Dan distras şi căutând cu interes prin mormanul de cd-uri desperecheate de carcase, ceva compilaţie de la ProFM, *best of 2000s*.

"Şi frate-meo o aflat că am cheltuit banii pe-o vacă şi s-o supărat şi mi i-o cerut înapoi, că nevastă-sa, a dracu femeie, nu s-o avut aşa bine cu noi, şi ne-o căcat în cap cum o vrut ea."

"Aha, da, na, ce să-i faci!" zise Dan plictisit, aproape regretând că a oprit, dar ca un bun creştin, sperând că totuşi o să se consemneze nişte extra points acolo sus, pentru când va fi să fie.

"Şi cum n-aveam banii, am zis să vând vaca, să-i dau banii înapoi. Da să vezi necaz! În săptămâna aceea vaca mi-o fost furată din pripon din câmp. Nu ştiu cine boala o luat-o, dar n-am mai găsit-o, şi vai de mine în ce beleauă am intrat."

"Auziţi, îmi daţi şi mie sticla aia de cola din spate?" a zis Dan, total absent de la firul poveştii, dar cu o faţă înţelegătoare, apăsând din ce în ce mai tare pedala de acceleraţie.

"Sigur, luaţ de aici...Aşa, şi cum ziceam, mi-o furat vaca. Tragedie mare în familie, am 3 copchii, nevasta e casnică, ce să fac io acuma. Da să vezi tu, că o venit un vecin, Sîlea îl cheamă, mă rog, n-ai de unde să-l ştii că-i de la mine din sat de acolo, şi mi-o zis că o văzut vaca mea în ogradă la unu Ion Natu, care-i văr de-al doilea cu nevastă-mea, un hoţ şi-un şmecher, o furat el de la C.A.P cât o putut când o putut, că ş-o făcut avere mare. Ei, şi io m-am dus la el să-mi recuperez vaca."

"Vreţi să dau aerul mai tare?" întrebă Dan, cumva prins de firul poveştii care începuse să capete sens, şi vădit jenat de un miros combinat de brânză de capră şi parfum 8&4 de care aveau băieţii la discotecă la Frumuşelu când a fost el.

"Nu, las că-i bine aşa. Şi azi m-am trezit să mă duc la Ion, şi-am ajuns la el la poartă. El o sărit că ce-l deranjez io, că el n-o furat nimic, că el o luat-o de la unu care face şmecherii din astea, care-o dat-o la schimb pe cereale, şi că nu-mi dă vaca. Io am zis că-i nebun şi că să deie vaca, să nu facem panaramă că ne ştie lumea, ne vede prin sat şi ce s-o auzi după aia de noi. Da el n-o dat. Aşa că am pus mâna pe topor şi i-am crăpat capu lu Ion."

Dan frânase brusc şi începuse să râdă de frică. "Cum? Când?"

"Ei, acu, acu. Că o făcut pe nebunu`. I-am dat cu securea-n cap şi lat o căzut. Să fi văzut ce feţe făcea, ca la miei. Da` cum ziceam, şi i-am dat şi m-am dus să-mi iau vaca din grajd, numa că nu era vaca mea acolo, era o vacă maro şi una albă ca laptele, da nu era vacă neagră cu alb cum aveam io şi am pierdut. Ş-atunci m-am gândit că poate nu Ion mi-o fi luat vaca. Da problema era că deja i-am crăpat capu. Ce să fac atunci?"

"Da aţi chemat vreun vecin? Salvare?" întrebă Dan, total distras de la drum, şi îngrijorat de turnura poveştii, şi la o adică, de faptul că avea un viitor star al posturilor de ştiri pe bancheta din spate, şi vai ce onoare să scrie şi sub numele lui pe burtieră *complice*.

"Ei nu, că mişca, făcea aşa ca peştele pe malu` bălţii, şi mai ales că ploua pe el. Da nu aici vroiam să ajung. Ion era singur acasă, nevastă-sa era la muncă, aşa că m-am dus pân în casă şi i-am căutat banii şi i-am luat cam de 2 vaci, şi aşa pentru mine de-un coniac, da am uitat să-l beau că plouă."

"Păi sunaţi la o salvare, la ceva! Vreţi să sun eu?"

"Calmează-te fecior, că nu merge aşa. El trăieşte, că o mai luat bataie la viaţa lui, nu-i problema de el. Problema e că mi-o mă duc acuma la frati-miu, şi dacă el nu vrea să discute aşa liniştit şi fără nevastă-sa aia nebună, io mă tem că pun mâna iar pe par!" Şi ridică sacul cu toporul între scaune, făcând cerculeţe în aer.

"Auzi ficior, da numa io am vorbit pân acu... Tu unde mergi? Eşti însurat? Ai copchii?"

"Merg cu munca pân-aici, să văd nişte case pentru agenţia la care lucrez, vindem case la ţară la străini bogaţi care vor să se mute pe aici, că le e prea bine în Anglia, Spania, şi vor să are cu calu." Cuvintele ieşeau teleghitade din gura lui Dan. "Nu-s însurat şi nici copii nu am... îs prea tânăr... dar sper să am!"

"Aii, nu vă-nţeleg pe voi tineretu de azi... staţi aşa ca proştii singuri şi vă pierdeţi timpu. Dumnezeu vă vede, şi-i păcat în faţa lui să stai neînsurat cu multe femei, bagabont aşa. Nu-i frumos... Nu-i omeneşte!"

"A, da am o fată, adică îmi place de una, unguroaică din Miercurea Ciuc... n-ai ce zice, e o bomboană. Mi-a zis că să facem planuri de viitor, că ea vrea copii, că o să fie doctoriţă. Cred că-s pe drumul ăl bun!"

"Ei ci prostii zici tu acolo... nu-ţi fă de cap cu din astea bă, ia-ţi fată tânără, frumoasă, de la noi de aici, din sat de la tine, sau din vecinătate. Astea cu care umbli tu, o să te vrăjească şi o să plece înainte să vezi tu cum şi pe ce parte de pat se trezeşte. Ascultă la mine că nu degeaba am aproape şaijdeani."

"Da, păi ce să zic, cred că..."

"Auzi, poţi să mă laşi aici, pe dreapta? Că e şi baru ăsta unde n-am datorii, şi parcă merge un coniac să mă-ncălzesc. Ia de aici banii ăştia, şi mulţumesc că m-ai luat!"

"Hai nene, doar atât? Doar ai zis că ai luat de două vaci!" zise Dan glumind pe o parte, dar având nevoie cumva de bani pentru că pierduse mulţi în ultima vreme.

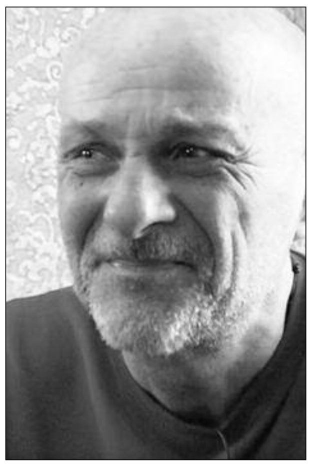
"Hai nu fă şi tu pe nebunu! Drum bun şi baftă cu femeia ceea a ta, daca aşa vrei, da să nu zici că nu ţi-am spus după aia. Las că ne mai vedem noi. Ciao!"

Maşina a reintrat în trafic cu geamurile deschise. Greu de scos mirosul ăla, şi mai greu de trecut peste povestea pe care tocmai o auzise. Dan puse un best of Beck în player şi dădu să accelereze, dar nu pentru mult timp pentru că se apropie de o trecere de pietoni din dreptul unei şcoli. La o frână mai puternică, coada de topor căzu de pe bancheta din spate între scaunele din faţă, lovindu-l pe Dan peste ceafă şi umăr. În liniştea dintre piese se putea lesne auzi cum brusc îngheţă sângele în tot corpul lui Dan, parcă la comandă. Era prea târziu să sune la poliţie, şi dacă suna, ce le spunea? Că a dus el cu maşina un criminal şi că a primit sfaturi? Tot ce-a putut face a fost să deschidă geamul şi să arunce toporul cu tot cu sac într-un şanţ, lăsând amprente suficiente pe gura sacului cât să fie căutat de măcar două divizii de la mascaţi în caz de ceva.

"Soy un perdedor / I'm a loser baby so why don't you kill me?" ieşea din boxe şi intra în inima lui când depăşea satele, apropiindu-se vertiginos de destinaţie.

Pe bancheta din spate o pată de sânge în continuă extindere, părea o căpşună uriaşă strivită de-o pereche de blugi.

Radu Aldulescu

După inspecție

Ora unu și jumătate. După ultima oră de curs a zilei, singură în atelier, eșuată pe scaun, cu spatele lipit de perete și mâinile împreunate între pulpe. Hipnotizată, parcă, prin geamul ca de seră, de atmosfera de afară, de aerul rece, lăptos, plutind deasupra petecului de grădină cu alei pietruite din curtea liceului. O străbate un frison lung, la capătul căruia frigul și oboseala se sting în somn și în vis. Se plimbă iarăși printre elevi, asistată de un bărbat la treizeci și ceva de ani, cu două fețe, pe care distinge trăsăturile modelate în guguloiul de lut, dus cu tot cu stativ, azi-dimineață, într-un colț al atelierului.

Un somn pe cât de adânc, pe atât de scurt, de cinci minute, doar. Se trezește cu un minut înainte de bătaia în ușă a profesorului de limba română Marius Stamate, pe care se pregătește să-l repeadă; acest domn micuț, de o pedanterie grețoasă, se cam freacă pe lângă ea, cu intenții vădit necurate, mă rog, de astă dată a venit cu treburi, s-o cheme în sala de ședințe... Sunt strânși aproape toți profesorii pe lângă masa lungă, în sala vastă și luminoasă, cu pereții lambrisați până la jumătate cu furnir stacojiu. Localul liceului a fost cândva mănăstire de maici și avea trapeza aici... E ca o cină de taină această ședință, cu doisprezece profesori, prezidați de venerabilul domn director Ilarion Movilă, profesor de peisagistică; la cei șaizeci și cinci de ani ai lui, ține încă bine frâiele conducerii liceului. De aproape treizeci de ani le ține – aviz celor care au vrut să profite de evenimentele din decembrie '89, ca să-l detroneze. Printre aceștia, și doamna profesoară de modelaj și sculptură Andra Botez, foarte sigură acum că ea și cei care au vrut să scape liceul de domnul Movilă n-au făcut decât să-i consolideze funcția de director. Domnul Movilă are spate, sprijin politic, fiind un om bun, de altfel, cu vorbe bune pentru profesori, toți apropiați de vârsta lui și neconcepând să plece la pensie decât, eventual, constrânși de lege și chiar și atunci ar avea loc de-ntors... Andra se știe singura, printre toți colegii ei, hotărâtă ca după împlinirea vârstei de pensionare, să nu mai întârzie nicio secundă prin zonă.

Osos, cu profil de vultur pleșuv, scămoșat și jerpelit de ani, domnul Movilă cel cu vorbe bune pentru toată lumea deschide ședința cu o veste bună: Am ieșit bine la inspecție, ceea ce sună derutant pentru Andra. Care inspecție? A văzut un bărbat de treizeci și ceva de ani prin atelier, cu două fețe, sau mai multe, și a fost foarte sigură că a visat.... Nu e în regulă să amesteci visele cu realitatea, dacă nu cumva amestecul ăsta e în legea firii... A fost, de fapt, un inspector, despre care domnul Movilă spune că a avut niște mici obiecții...

- Mi-a cam crăpat obrazul când mi-a spus că a văzut în curtea școlii doi elevi care fumau fără niciun fel de jenă. M-am jenat să-i spun că elevii nu se jenează să fumeze de față cu profesorii...

- E o jenă generalizată, constată, circumspect, profesorul de franceză Robert Nazare, stârnind hohote de râs.

- Chiar este de râs, aprobă din toată inima domnul Movilă. Se pare că elevii l-au confundat pe inspector cu un profesor nou și de aceea n-au avut bunul simț să se ferească. Va trebui să rezolvăm neîntârziat problema fumatului în incinta liceului. Va trebui să amenajăm un loc de fumat pentru elevi, undeva în curte, strict delimitat, ca să nu mai întâmpinăm, pe viitor, observații din partea inspectorilor...

Domnul Nazare intervine iarăși, foarte precipitat, de astă dată.

- Stimați colegi, stimați colegi...

Domnul Nazare are ceva atât de important de spus, încât e gata să sucombe. Intervine o doamnă robustă, cu figura coșcovită arătând-o la vreo șaizeci de ani, într-un taior negru gen Ana Pauker. Este doamna profesoară de istorie Grațiela Cordoban, care se costumează frecvent în felul ăsta, intenționând, parcă, să se se pregătească pentru un rol dintr-un film de propagandă din anii '50.

- Stimați colegi, stimați concetățeni! Punctează doamna profesoară de istorie. Robert ne ia ca Iliescu la Revelion. Îi atrag atenția că am depășit epoca Iliescu. Am ajuns cu bine în epoca lui „Să trăiți bine!", cu trei sferturi de salariu, hi, hi, hi...

În hohotele de râs ale profesorilor, domnul Rober Nazare revine în forță, mic și umflat, ca un gogoșar murat umplut cu varză.

- Stimată Grațiela și stimați colegi, poate ne mai amintim că pe vremea noastră, ca elevi, dacă eram văzuți că fumam în școală, dar și pe stradă, dacă nu mă înșel, oare ce se întâmpla cu noi? Eram exmatriculați! Ei, acum, că s-a făcut o revoluție pentru libertate, democrație și alte drepturi, chiar suntem obligați să le facem elevilor loocuri de fumat în incinta liceului? Mă scuzați, dom' director, cu tot respectul, refuz! Nu vreau locuri de fumat pentru elevi! Nu pot subscrie la așa ceva!

- Ce nu poți, Robert? Se miră profesorul de biologie Lică Surugiu, tuciuriu, scund și năsos, cu plete cărunte linse, prelinse până pe gulerul sacoului de catifea reiată. Sugerezi să-i exmatriculăm pe elevii care fumează? Acum, pe criza și seceta asta de elevi? Să ne pierdem obiectul muncii, pentru niște mofturi comuniste, mă scuzați, nici eu nu pot să subscriu.

- N-am spus să-i exmatriculăm, se dezvinovățește domnul Nazare. Dar nici să-i lăsăm să ni se urce în cap cu fumatul. Să le aplicăm niște mici sancțiuni, când îi prindem, ca să se abțină să mai fumeze în liceu. Sau să se ducă la veceu să fumeze, cum făceam noi, pe vremea noastră. Să nu fumeze sub nasul inspectorilor de la minister și să cadă măgăreața tot pe capul nostru.

Disputa îi sună extrem de rizibil Andrei, așa încât intervine:

- Stimați colegi, sancțiuni?! Țin să vă reamintesc: de mai bine de un an suntem sancționați lună de lună cu tăieri de salariu de 30 la sută. Învățământul este iarăși la pământ. Profesorii umiliți, cot la cot cu elevii, și noi apelăm la diversiuni cu amenajări de locuri de fumat și sancțiuni pentru fumat. Propun să revenim cu picioarele pe pământ, să vedem cine-și bate joc de noi și cum scăpăm de această umilință. Niște băieți deștepți de la guvern și de la președinție care s-au aliniat la recomandările Uniunii Europene, ca să-și apere funcțiile și privilegiile...

Discursul Andrei produce rumoare printre profesorii înfierbântați de proteste disipate, contradictorii.

- Guvernul n-are nicio vină! Se oțărăște glasul pițigăiat al unei doamne slabe, smochinite, profesoara de desen Ilinca Greavu. Guvernul s-a opus să se taie din pensii și salarii!

- Eu, unul, n-am auzit așa ceva! O contrează domnul Surugiu.

- Îmi pare rău, domnul Surugiu, mai citiți presa și pe urmă să vorbiți.

- Presa e mincinoasă și vândută, doamna Ilinca, nu-mi spune matale mie...

Intervine profesorul de română Marius Stamate:

- Președintele i-a băgat pumnu-n gură primului ministru, ca să poată tăia în voie din pensii și salarii! Geme patetic: Jos Băsescu! Jos securistu'!

- Alo! Alo! Alo! Strigă domnul Movilă, transfigurat de disperare. Cine vrea să protesteze, să iasă afară în stradă! Suntem într-o instituţie de învățământ public! Nu permit!

Profesorul de engleză Gabriel Roibu îi cântă în strună directorului:

- Da-da! Să iasă în stradă cine vrea să protesteze și acolo să rămână! Nu mai are ce căuta în incinta liceului! Suntem apolitici, stimați colegi, și așa vom rămâne, până vom pleca la pensie.

- Jos Băsescu! Revine profesorul de limba română Marius Stamate. Ne-am săturat să trăim bine, culmea tupeului, cu trei sferturi de salariu. Și cui nu-i convine, e liber să plece din țară, ne îndeamnă președintele!

Domnul Surugiu are de făcut un amendament important:

- Duminică, la orele 14, stimați colegi, vă invit și vă conjur să participați la mitingul din Piața Victoriei, organizat de Sindicatul lucrătorilor din învățământ. Să fim prezenți în număr cât mai mare! Să ne cerem drepturile! Nu se mai poate! Nu se mai poate în felul ăsta, stimați colegi!

Domnul Movilă se ridică în picioare, părând că vrea să închidă ședința care a luat o turnură neconvenabilă, periculoasă, chiar, pentru el și pentru funcția pe care o deține de treizeci de ani. El intenționează însă altceva, și anume să aducă profesorii cu picioarele pe pământ, risipindu-le iluzia că mitingul de duminică le va fi de vreun folos în privința salariilor.

- Cine crede că prin acest miting ni se vor ridica tăierile salariale, să se ducă în Piață. Eu unul, vă anunț de pe acum că n-am nicio intenție să-mi stric duminica pentru niște nebuni. Să fim rezonabili, stimați colegi. Tăierile vin pe filera Uniunii la care președintele nostru s-a aliniat. Este și el, mă scuzați, o slugă a Uniunii, ca noi toți, de altfel...

- Care Uniune?

- Uniunea sovietică, stimați colegi!

- Jos Băsescu!

- Jos slugile!

- Jos nebunii!

- La ce nebuni vă referiți, dom' director, întreabă Andra, simțindu-se vizată, pasămite.

- La nebunii care se duc în Piață pentru revendicări și să strige Jos Băsescu.

- Adică, noi suntem nebuni, dom' director?

- N-am zis asta.

- Da' ce-ați zis, dom' director?

- Am zis să vă pară bine că aveți un loc de muncă asigurat în învățământ, în vremurile astea grele.

- Jos Băsescu! – punctează un glas vesel.

- Nu-l mai dă nici dracu' jos, până nu-I expiră mandatul, și nici atunci nu se știe. Mai bine să ne vedem de treabă și să amenajăm un loc de fumat pentru elevi.

- Mai bine mort, decât comunist! Hi-hi-hi...

- Stimați colegi, vi s-a urât cu binele?

- Bine c-am ieșit bine la inspecție.

- E un bine generalizat!

- Ba e o jenă generalizată!

- Ei nu se jenează să fumeze!

- Va trebui să amenajăm...

- Ehe, pe vremea noastră!...

- Da, să fie exmatriculați!

- Să ne pierdem obiectul muncii, înainte de a ne pierde salariul...

- Alo! Guvernul n-are nicio vină!

- Nici Băsescu n-are nicio vină! Nici Uniunea Europeană!

- Dar Uniunea Sovetică? Stalin și poporul rus!

- Stimați colegi, vă atrag atenția!

- Vă reamintesc!

- Cine-și bate joc de noi, stimați colegi?

- Niște băieți deștepți!

- Noi suntem proștii care i-am votat!

- Nu fiți proști, stimați colegi!

Rumoarea crește și scade, se îndepărtează și se risipește, o dată cu atenția Andrei. A visat sau a văzut aievea un bărbat de trezeci și ceva de ani cu două fețe, una normală și una pe ceafă. Ieșise din liceu și era deja pe strada Berzei, îndreptându-se spre Calea Griviței și spre Gara de Nord.

- Ce nu poți, Robert? Se miră profesorul de biologie Lică Surugiu, tuciuriu, scund și năsos, cu plete cărunte linse, prelinse până pe gulerul sacoului de catifea reiată. Sugerezi să-i exmatriculăm pe elevii care fumează? Acum, pe criza și seceta asta de elevi? Să ne pierdem obiectul muncii, pentru niște mofturi comuniste, mă scuzați, nici eu nu pot să subscriu.

proză

Nicolae Coande

Florin Mugur – un elefant bătrân printre dacii galbene...

Nu cred, cum consideră Negrea, că Mugur a cunoscut „o singură realitate”. Născut în 1934, el avea 11 ani în 1945, deci întreaga copilărie o petrecuse în cu totul alt regim. Motivele pentru care Mugur alege să scrie fals sunt altele, ţin de mimetism (tatăl) şi prost exemplu de la cei din vecinătatea apropiată (colegii de etnie şi de generaţie, cei cu care se va însoţi la Şcoala de Literatură).

În siniştrii zori ai stalinismului în România, apare în scena literaturii şi tânărul Florin Mugur (pe numele din buletin, Legrel Mugur). Sfios, romanţios, dedicat cauzei, viitorul poet şi editor debutează în 1948, la doar 14 ani, în „Brigadierul”, supliment cultural al ziarului „Tânărul muncitor”. Pasionat de viaţa nouă care i se deschidea în faţă, intră la Şcoala de Literatură, promoţia a III-a, unde absolvă în 1954, alături de Lucian Raicu (Bernard Leibovici), Gheorghe Tomozei, Ion Gheorghe sau Radu Cosaşu (Oscar Rohrlich). În 1955 devine redactor la „Tânărul muncitor”, iar în 1956 se trezeşte alături de alţii empatizând cu mişcările din Ungaria. Autorităţile reprimă în faşă elanul insurgenţilor (Ion Iliescu dirija tactic operaţiunea), iar Florin Mugur află pe propria piele ce înseamnă să fii indezirabil: în 1957 e trimis profesor de ţară în Argeş. Există o soartă (bună): mai târziu va ajunge redactor-şef adjunct la revista cu acelaşi nume, condusă de colegul său de şcoală literară, Gheorghe Tomozei, cel care avea să fie decorat cu Ordinul Meritul Cultural clasa a III-a „pentru merite deosebite în opera de construire a socialismului” (1971). I se mai spunea şi „Prinţul Tom” – în plină tovărăşie a artelor aristocrate.

Când se reîntoarce în Bucureşti după câţiva ani de recluziune rurală, încă tânărul Mugur este oarecum edificat cu privire la metodele regimului, chiar dacă personal nu suferise puniţiuni severe. Carnetul de membru, poate şi altele, îl vor proteja de puşcăria în care unii au intrat în acei ani. Debutase deja în volum în 1953 („Cântecul lui Phillip Müller”) şi va scrie poeme conformiste până în 1961, când pare să conştientizeze că solfegiază liricoid în taraful poeţilor comunismului: ţambalul sau lira? Poate că elanurile noilor veniţi din generaţia ’60 să-l fi trezit. Poate că era inteligent şi a priceput în ce *merde* se scaldă (dar patru volume proaste de poezie tot apucase să publice). Într-un interviu acordat lui Gheorghe Filip în anul 1982, publicat în anul 2009 în revista „Pro Saeculum”, se explica: „E adevărat, eram foarte tânăr, scriam prost într-un anume fel cam cum se scria în anii aceia, după care am început să scriu mai bine, cam cum se scria în anii următori, după care am scris cam cum se scria în anii ceilalţi. La un moment dat n-am mai scris... exact ca în anii care urmau, pentru că între timp mai îmbătrânisem şi eu şi mă cam plictisisem să bat aceeaşi monedă. Poate că momentul important acela a fost. La urmă, m-am cam oprit, am început şi eu să văd ce se întâmplă cu mine şi pe moment am refuzat orice schimbare la faţă, dacă e să folosim această formulă, care e discutabilă, ca orice formulă.” După felul în care îşi prezintă evoluţia, năpârlea în funcţie de cum se scria... în anii aceia, laolaltă cu turma. E şi modestie jucată aici, un fel de fatum obosit: ce ţi-e scris, în frunte ţi-e pus, un soi de atavică înţelepciune a Tribului. Poeţii-Iov sunt rari.

Am conspectat câteva dintre aceste elemente biografice din cartea Xeniei Negrea (ca poetă a semnat cândva Xenia Karo), „**Florin Mugur şi poetica exasperării**” (Eikon, 2018), la origine o teză de doctorat susţinută la Universitatea din Craiova sub îndrumarea lui Eugen Negrici. Nu l-am cunoscut altfel pe poetul Florin Mugur decât din cărţile de după 1980. Nu ştiusem până atunci nimic din ce a scris anterior, nici că fusese poet şi gazetar proletcultist. Nu am ştiut că a cenzurat „Dumbrava minunată”! Pe Patrocle, dom’le? I-am cumpărat din librăriile care începuseră să fie ocupate de generaţia ’80 titluri ca „**Portretul unui necunoscut**” (1980), „**Viaţa obligatorie**” (1983), „**Spectacol amânat**” (1985) sau „**Firea lucrurilor**” (1988). Îmi procurasem inclusiv cartea sa de convorbiri cu unul dintre tartorii ideologici ai stalinismului, canalia talentată şi instruită Paul Georgescu, sub farmecele elocutorii ale căruia capotat inteligenţe briliante ale generaţiilor de mai târziu (culmea, inclusiv optzecişti). Îmi plăcuse romanul aceluia, „Vara baroc” (1983), cartea unui personaj tragicomic (el însuşi, cum nu!) bine văzută de Nicolae Manolescu, ca şi romanele ulterioare, în cronici apreciative din „România literară”, însă conu’ Paulică, cum îi spuneau afinii, fusese un jandarm zelos care hăcuise puternic prin literatura „reacţionară” a epocii interbelice. Cu scuze pentru ocolul prea lung, vă ofer acest citat: „Datele de pe buletinul de identitate al poporului român sunt spălate cu grijă de câteva ori, ca să nu se mai vadă nimic din ce i-ar mai da acestuia sentimentul siguranţei şi statorniciei. Vânătoarea de cărţi este asociată celei de oameni, întrucât populaţia e aţâţată să-i depisteze pe proprietarii bibliotecilor reacţionare.” Este un fragment din volumul scris de Eugen Negrici, „Iluziile literaturii române”, capitolul „Reprezentarea trecutului literaturii române în comunism.” Un paragraf mai sus este publicată lista scriitorilor interzişi de comuniştii români la ordinele comisarilor sovietici sau ale acoliţilor români (comisar literar şef, Leonte Răutu, Lev Oigenstein pe numele său real), începând cu 1945. Este impresionantă: de la Agârbiceanu până la Titu Maiorescu şi alte nume mari ale culturii naţionale. Nu a scăpat nici Mihail Sebastian, scriitor care colaborase, sporadic ce-i drept, la publicaţii de stânga, însă trecutul său era prea greu ca să poată fi omis. Paul Georgescu agreea raderea, iar comilitonii săi erau pentru revoluţia radicală.

Ruperea „violentă” de un trecut ideologic la culme (adjectivul revizuieşte ceea ce era doar o timidă încercare în volumul din 1961) se petrece, potrivit Xeniei Negrea, în cazul lui Mugur abia în 1967, când majoritatea corifeilor viitori ai generaţiei înnoitoare debutaseră: Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Marin Sorescu, Ioan Alexandru, Ilie Constantin etc. Deloc paradoxal, Mugur redebutează alături de unii dintre congenerii săi, el care îi devansase publicistic cu mult timp înainte şi care apărea ca un bătrân într-ale scrisului, în parte şi datorită biografiei personale, dar şi influenţelor din mediul electiv. Nu cred, cum consideră Negrea, că Mugur a cunoscut „o singură realitate”. Născut în 1934, el avea 11 ani în 1945, deci întreaga copilărie o petrecuse în cu totul alt regim. Motivele pentru care Mugur alege să scrie fals sunt altele, ţin de mimetism (tatăl) şi prost exemplu de la cei din vecinătatea apropiată (colegii de etnie şi de generaţie, cei cu care se va însoţi la Şcoala de Literatură). Se credeau progresişti, dar nu pricepeau că vin după mari scriitori români într-un lanţ trofic care le părea mai degrabă străin. La scara istoriei (inclusiv literare), erau urmaţi degeneraţi, forţaţi să se coacă în cuptoarele ideologiei dominante (inclusiv carceral).

*

Cartea din 1967, „Mituri”, reprezintă în accepţia Xeniei Negrea „intrarea în perioada de maturitate” (era şi cazul, Mugur avea 34 de ani), găsirea unui stil şi lexic propriu, ca şi a unui tipar moral pe care-l va rafina până la sfârşitul creaţiei sale. Cu „Mituri”, Mugur debutează practic şi chiar dacă nu este încă Mugur evoluând în perimetrul său personal avem un incipit, un semn de renaştere, chinuită, anevoioasă care va culmina cu „**Cartea regilor**” (1970), pe care N. Manolescu o consideră cartea prin care vocea sa intră decisiv în poezia acelor ani. Un expresionism crepuscular, care cuprinde categoriile grotescului şi mai târziu ale carnavalescului – iată terenul pe care şi-l impune poetul ieşit spăşit din spaţiul carceral pe care altădată îl venera la ordin şi în turmă. Carnavalescul, „nodul cultural în care echivocul primează”, este una dintre căile de acces către adevărul poeziei sale pe care Florin Mugur o urmează, totuşi, cu precauţie, camuflându-se cu strategii livreşti, culturale care nu reprezintă nici ele altceva decât un dispozitiv major al fricii, al temerii de a fi el însuşi. *Larvatus prodeo* – înaintez mascat, cu formula lui Descartes. Aşa cum se prezintă pe sine, ca poet şi intelectual, Mugur este un produs al fricii, ratării şi imploziei scripturale, singura mască pe care o putea purta fără teamă că o dată aruncată va fi descoperit. De fapt, masca poetului Mugur este adevărata lui faţă până la finele unui sistem în care era încorporat, natural înrolat. Florin Mugur a plătit un preţ pentru înrolare, inclusiv în şcoala de produs scriitori, şi abia poezia, literatura sa descoperă ceea ce părea ascuns în biografia intimă a „eului producător”, ironic vorbind. Pentru a supravieţui în lumea bestială în care s-a trezit, Mugur s-a sprijinit – şi autoconsolat – pe fundamentele, obscure poate, ale iudaităţii sale şi ale unui cerc restrâns de congeneri: prigoana, exodul, supunerea la cutumele obştei, insul nedesăvârşit (Jumătate), cărţile regilor-cerşetori, Pronia divină etc. De altfel, în fastuosul volum (cel puţin în partea a doua) „**Portretul unui necunoscut**” (C.R., 1980), el dedică unele poeme celor aidoma lui, afinilor, orice am crede despre cel cu care se deschide lista: Paul Georgescu, Ion Caraion, Norman Manea, Ov. S. Crohmălniceanu, Bruno Schulz, dar şi Marin Preda, un teleormănean care făcea cât doi evrei (nu mă refer la arghirofilie). Diavolul şchiop din aceste poeme ale „verii geniale”, vara poetului eliberat, este poetul însuşi, un demon ignar care execută aria lui Antihârţ, tartorele co(s)mic al acestei lumi cu graniţe volatile dar nu mai puţin înfricoşătoare: „Şi Antihârţ, cum o mai duce Antihârţ,/ diavolul şchiop, îngerul şchiop al serii,/ tot se mai plimbă în pantofi cu scârţ/ pe graniţa de scrum dintre imperii// tot mai adună leneş ca un paj/ în gură, între palme, în făraşe/ de prin odăile-n uşor tangaj/ gunoaiele amorurilor laşe// tot îşi mai flutură sub norii reci/ mantaua verde-a veselei negaţii/ şi azi când dârdâie de groază-n beci/ şi-şi suflă-n pumni şi tropăie-mpăraţii// şi azi când prinţi la pensie apun/ pe-un nap vânzându-şi ultimele ore/ când conţi de jurubiţe şi săpun/ îşi scriu unii petiţii incolore// şi-n fiecare sticlă de absint/ din cafenele cu lampa mică/ pluteşte moale un pistol de-argint/ sclipind a fericire şi a frică.// Ar trebui să-i fie rege el/ frumosul Anticrist, acestei fierberi/ dar şapte mii de regi cu coif de-oţel/ dar şapte mii de Styxuri şi de Cerber/ dar şapte mii de caporali fumând/ dar şapte mii de mucuri explodează/ dar demonii – şchiopi ca un vers flămând/ incendii pure poartă-n gura trează...” (*Diavolul şchiop*). O fi ceva din Vintilă Ivănceanu aici, altoit cu Mircea Dinescu, o fi altceva din firea candidă a tânărului care se bucura de vara internaţională a lui 1953 în oraşul devenit capitală a lumii tinerilor, cert este că avem un Mugur cu ton profetic, cu emisii oraculare, limbut, candriu, aproape dimovian. La apogeul vieţii, în acelaşi volum, mărturiseşte: „Recunoscând/ brusc/ tema vieţii mele/ şi o imagine, brusc:/ capetele munţilor/ pline de lacrimi./ Cu adâncă ruşine/ lucram/ la cea de-a şaptea mea carte.// Aveam 44 de ani./ O gaură neagră-ntre stele./ Capetele munţilor pline de lacrimi.” (*Brusc* – poem dedicat Danei Dumitriu).

*

Spre final, când timpul se contractă, Mugur devine poetul clipei din „un minut fericit”,

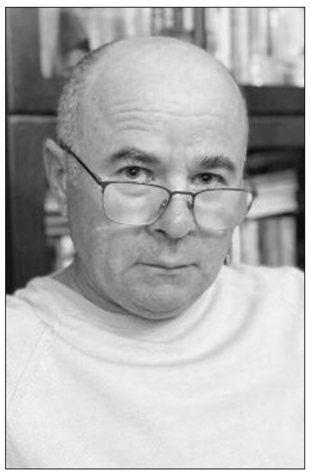
litere

autorul fulgurațiilor și al concentrării maximale: ne vorbește în pilde, aidoma lungului șir de regi-cerșetori din care se trage: „creierul meu/ fotografia unui cutremur”. Este esențializat, reflexiv, pune pe primul loc în viață prietenia, urmată de valoarea literară, abia pe locul trei valoarea morală. Convingerile politice vin abia pe locul patru – și tocmai alea vor ajunge (ca în 1945) pe primul loc după 1990, an din care Mugur nu se mai regăsește – revoluția din decembrie 1989 pare a fi șocul, poate bun, poate rău, al vieții sale. E totuși un clasament intim al opțiunilor sale de viață, un Tetralog personal nu un Decalog divin. Xenia Negrea crede că volumele din această ultimă etapă aduc „o pulverizare a registrului ironic, în regim silmiliborgesian, manifestând în același timp o nevoie de autenticitate, abandonând legea calofilismului din volumele anterioare, în favoarea exclusivă a disponibilităților expresive ale metonimiei.” Și o „radicalizare a disimulării eului”, mai adaugă monografa. Să vedem de ce acest lucru. Se rafinează instrumentarul de lucru al poetului? Are el acces la un inventar mai complex al mijloacelor stilistice, infuzează mai mult uman acolo unde biblioteca, cea care „încet se scufundă cu-n biet centimetru-ntr-o mie de ani de lectură”, stăpânea imaginarul poetului? Cred că Mugur decantează puternic în vederea atingerii centrului poeziei sale, care este el însuși în oglinda sinelui: netrucat, fără scorii culturale, laminat odată cu înaintarea în vârstă de un patos al lucidității, care își amintește, totuși, cu nostalgie „sângele vesel de la 19 ani”, un vers „al poetului cristian” (Simionescu, probabil) sau profesează ca soluție ultimă aceea de a fi fericit tocmai „când ești lovit din toate direcțiile, căzut la pământ.” Memoria îl poartă tot mai îndărăt, își amintește senin anii de profesor la școala elementară când „venea moartea cea veselă și-mi săruta mâna până-mi amețeau de fericire/ degetele și nu mai știau să scrie decât zece.// moartea cea tânără care avea o sută treizeci de ani...” (*din juneţe*, vol. „spectacol amânat”). Își consideră arta „săracă și răvășită, o groapă veselă – plină de lumina soarelui”. Soarele e foarte prezent în poeziile acestui deceniu creator, un astru al speranței în bolgia în care se simte captiv („Soarele – unica bătălie ce merită a fi totuși câștigată”). Dacă aș fi cinic, aș spune că soarele era semnul electoral al comuniștilor când au fraudat victoria din ’46 a țărăniștilor – dar nu sunt. „Regii-cerșetori” (vol. „spectacol amânat”) este un poem admirabil, scris pentru a fi recitat de Adrian Pintea sau de Ilie Gheorghe – niciunul dintre ei nu mai este: „vin artiștii, păzea!/ trec artiștii din poartă în poartă, maimuțele, mimii/ ei călătoresc îndelung prin blestemele unui profet violent// ei stau lângă ușă cu mâna întinsă/ și-n palmă oglinda/ în care te vezi auriu și-ncălcit:/ ciuful unei stafii// o anatema, retro stana!/ dar uite, satana cu mâna întinsă// își râde în nas// vin artiștii, păzea!/ falșii ciungi, falșii șchiopi, falșii regi și miniștri/ și sperietorile falselor ciori// spioni, trădători și briganzi/ pofticioși/ violându-și grădinile june-n aprilie// mint cu marile răni/ mult căscate/ ca gurile proștilor...”.

„Iarnă” e unul dintre poemele mele preferate din „Spectacol amânat”, intens și concentrat ca o rugă spusă în timp ce-ți revezi întreaga viață: „o, dac-aș avea putere să inventez/ aici pe deal în frigul lui decembrie macul// suflet fragil și ascuțit/ macul – o imagine răvășită a sângelui/ o cărticică de amor cu paginile vraiște căzute-n zăpadă// dealul e aici, îmi suflă ger în obraz/ dar unde-i cățelul roșcat/ care-a hălăduit toată vara și toamna prin ierburi?// când mă zărea dădea din coadă ondulând tot/ se lunea, se strângea, scotea scâncete muzicale/ un acordeon trandafiriu plimbat deasupra unei petreceri de vară// un acordeon cântând la picioarele mele cu suflarea/ tăiată de oboseală – cățelul fără stăpân/ care mă aștepta zilnic și mă privea în ochi și mă iubea// o, dac-aș avea putere să inventez/ aici pe deal în frigul lui decembrie/ macul// un singur mac, o floare de mac uriașă/ în mijlocul zăpezilor/ dar ce e acolo? ce pată roșie?/ ce trup înghețat?”. Macul, rog să fiu suportat pentru imaginea romanțios-istorică, a apărut în caldul decembrie din 1989 sub forma picăturilor de sânge ale celor care mureau pentru că nu mai suportau regimul egalității depline, inclusiv în penurie și frică. Mugur a văzut și acest zid al fricii căzând, spre deosebire de cel pe care-l interoga sfios într-o carte rămasă în rafturile bibliotecilor din comunism. Mugur, „celebritate de maghernită, două rânduri și jumătate prin enciclopedii.../ el, acela cu un picior mai scurt”, ar fi fost evident uimit să vadă că este monografiat la Craiova și că i se acordă atâta timp, spațiu și importanță, el care a încercat, șontâc-șontâc, o viață întreagă să priceapă „sensul basmului”: „abia înaintez/ abia reușesc să fac un pas-doi/ un elefant bătrân printre dacii galbene și mingi/ viața mea încetinește mersul lumii/ un elefant bătrân cărând un șifonier/ plin de rochii triste.” (*sensul basmului*, vol. „Firea lucrurilor”). Revizitându-i opera lirică, Nicolae Manolescu avea să exprime încrederea în capacitatea poeziei sale de a rezista în timp: „Rareori o scriitură mai exactă metaforic a transcris o mai puternică tensiune lăuntrică... În ultimele poeme, versul se dezgolește de coaja metaforelor biblice sau shakespeariene și poetul rămâne singur pe scenă, cuprins de friguri, tremurând ca varga în fața neantului care se cască la picioarele lui. Încă un poet pe nedrept uitat, unul dintre cei mai puternici și originali din literatura contemporană.” („România literară”, nr. 7/2014).

Debutat ca tânăr progresist cu cântece „de trecut proletcultismul”, Florin *Legrel* Mugur se regăsește pe sine la maturitate – un rege cerșetor care a înțeles: toată viața n-am făcut altceva/ decât să vând poezii/ așa cum alții vând chibrituri sau rachete balistice.” Ca și chibriturile sau rachetele, poeziile scapără și au propria lor flacără.

Leonid Dragomir

Cartea de filosofie

Educația sufletului

Jacques Maritain este unul dintre marii reprezentanți ai neotomismului, curent filosofic ce și-a propus readucerea în actualitate a gândirii Sfântului Toma d'Aquino, filosoful scolastic din secolul al XIII-lea, supranumit „doctorul angelic“. Cine a deschis vreodată *Summa theologiae*, principala operă a acestuia, sau vreun alt tratat medieval, trebuie să fi fost izbit de cât de îndepărtate sunt de noi problemele, limbajul și metoda de expunere sau soluțiile filosofilor din acea epocă. Așa cum remarca un istoric al filosofiei medievale, ne simțim mai apropiați de filosofia păgână antică decât de gândirea creștină medievală. Dacă la dezinteresul pe care-l trezește aluzia la scolasticism adăugăm și plictiseala inevitabilă într-o dezbatere despre educație, ca de altfel și despre morală, cartea lui Jacques Maritain, *O filosofie a educației* (trad. de Miruna Tătaru-Cazaban, Ed. Spandugino, București, 2021) nu pare prea atrăgătoare. Totuși, cine o va citi va descoperi în aceste texte ale lui Maritain o seamă de reflecții expuse într-un stil limpede, deopotrivă riguros și personal, ce poate arunca o lumină asupra rădăcinilor cronicizatei deja crize a educației umanist-liberale.

Fundamentală în filosofia educației a lui Maritain mi se pare distincția dintre individ și persoană. Orice om, susține filosoful francez, este deopotrivă persoană și individ, adică o totalitate spirituală autonomă, respectiv o parte materială din univers, supusă legilor acestuia. În calitate de persoană suntem legați de Dumnezeu și de bunurile (valorile) absolute ale ființei, binelui, frumosului, adevărului. Ca indivizi însă, acționăm mânați de instinctele speciei sau sub imperiul mecanismelor sociale, economice, istorice ș.a. Educația ar trebui să aibă ca scop trezirea și dezvoltarea persoanei, fără a neglija nici aspectele ce țin de individualitate și păstrând în permanență ierarhia ontologică a primatului persoanei asupra individului.

Absența ideii de suflet în psihologie și științele umane pare a fi demult o certitudine. De ceva vreme o putem constata și în viața reală, în privirile goale ale semenilor întâlniți prin mijloacele de transport sau în resentimentele și frustrările ce au infectat relațiile interumane. În aceste condiții, readucerea în prim-planul reflecției asupra educației a ideii de suflet de către Jacques Maritain capătă și mai mult relief. El nu obosește să ne reamintească faptul că scopul principal al educației este formarea omului, pe când integrarea socială sau dobândirea abilităților tehnice în orice domeniu sunt scopuri secundare. Înainte și mai presus de orice specializare, educația trebuie să vizeze „centrul interior, sursa vie a conștiinței personale, unde iau naștere totodată și idealismul, și generozitatea, simțul legii și simțul prieteniei, respectul pentru celălalt și, în același timp, o independență ferm înrădăcinată față de opinia comună“. Nu dobândirea de cunoștințe, ci dezvoltarea intuiției, facultatea cea mai importantă în procesul cunoașterii, ar trebui să fie țelul educatorilor. Pentru aceasta li se cere nu atât o tehnică pedagogică, ci atenție și grijă pentru „identitatea misterioasă a copilului“, manifestată ca spontaneitate creatoare. Agentul principal al educației este, precum se știe încă de la Platon, învățăcelul nu învățătorul. În el se află nu cunoașterea, ci principiul vital al cunoașterii, tot așa cum știința nu e în cărți, ci în minți.

Fundamentală în filosofia educației a lui Maritain mi se pare distincția dintre individ și persoană. Orice om, susține filosoful francez, este deopotrivă persoană și individ, adică o totalitate spirituală autonomă, respectiv o parte materială din univers, supusă legilor acestuia.

Filosofia educației este parte a proiectului său privind „umanismul integral“ (acesta este și titlul cărții sale din 1936, tradusă recent și la noi). Întemeiat pe baze personalist-creștine, acesta ar trebui, prin redescoperirea integrității omului, să pună capăt clivajelor care au sfâșiat modernitatea, precum cel dintre individualismul burghez și colectivismul totalitarist (nazist sau comunist) pe plan social-politic sau, pe plan personal, între exigențele sociale (munca) și cele personale axate pe înflorirea vieții spirituale. Rolul educației pentru un umanism integral este, bineînțeles, crucial, deoarece prin educație s-ar putea genera în tineri setea spirituală ce i-ar face să caute întreaga viață să se bucure de realizările din diverse domenii ale artei, științei, filosofiei, teologiei ș.a. Cred că noutatea adusă de ideea umanismului integral constă în reevaluarea dimensiunii contemplative a vieții spirituale neglijată într-o lume dominată de concepții materialiste stau pragmatiste.

Mesajul lui Maritain este în esență simplu: viața interioară a spiritului trebuie să-l ghideze pe om, nu dorințele egoiste sau egocentrice de putere asupra lumii exterioare și a celorlalți. Numai înăuntru, în „cămara sufletului nostru“, putem găsi puterea de a iubi, de a crede în Dumnezeu – singura persoană prin care putem iubi toate persoanele – și de a fi liberi. Fără energia libertății interioare, pe care doar o educație autentic liberală poate să o elibereze, însăși democrația riscă să degenereze în forme mai fățișe sau mai ascunse de tiranie.

Poate că principiile filosofico-teologice cu rădăcini în filosofia tomistă sau în cea aristotelică ale filosofului neotomist ni se vor părea niște vise idealiste, fără legătură cu vremurile noastre tehnocratice. Să le luăm atunci măcar ca etalon prin care să măsurăm dezumanizarea unui om redus la voința de putere, plăcere și nevoia supraviețuirii. Voi încheia cu un aforism al lui Nicolás Gómez Dávila, întrebându-mă ce ar spune Jacques Maritain în legătură cu pesimismul, totuși atât de plin de credință, al autorului catolic columbian: „Rezistența e inutilă când totul conspiră în lume pentru a distruge ceea ce admirăm. Ne rămâne însă întotdeauna un suflet neclintit pentru a contempla, pentru a judeca și a disprețui.“

Daniela Botnaru

DANIELA BOTNARU s-a născut pe 13 aprilie 1993, în orașul Soroca. A absolvit Facultatea de Litere a Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți. A alcătuit, împreună cu Virgil Botnaru, antologiile *PAȘII MAMELOR NOASTRE* și *PAȘII TAȚILOR NOȘTRI* (Chișinău: Prut Internațional, 2020). Premiul Municipal (Chișinău) pentru Tineret, domeniul: Literatură (2020).

când nu mai am răbdare, nici puteri, îmi spun că trupul meu îmbătrânește mult prea repede.

condiție feminină

când eram mici,
tata a plecat peste hotare
și vreme de câteva luni
n-am primit de la el nici bani,
nici măcar o veste.

mamei nu i-a fost ușor
să crească două fete
într-un apartament cu o odaie
de 30 de metri pătrați,
într-un bloc cu 5 etaje
de pe strada Vasile Stroescu
din Soroca,
unde era o bucătărie comună
la un etaj.

când vine să mă ajute,
îmi zice că,
chiar dacă ar fi avut,
la timpul ei,
mașină de spălat rufe,
aspirator,
mașină de spălat vase,
cuptor electric
și altele, tot n-ar fi fost
atât de puternică,
ca mine.

program zilnic

ca într-un banc sovietic, știu exact ce voi face
și peste o săptămână, și peste o lună sau două,
dis-de-dimineață și până seara.

copiii s-au obișnuit de mult
cu aceleași locuri și ocupații

și numai în troleibuz văd în fiecare zi fețe noi.
atunci când încep să plângă, nenii și tantele
scot câte ceva din buzunare sau din geantă,
încercând, așa cum se pricep ei mai bine,
să-i liniștească, dar nu merge.

când nu mai am răbdare, nici puteri, îmi spun
că trupul meu îmbătrânește mult prea repede.

observatorul de seară

înainte de culcare,
Lucian stă la geam și privește îndelung
mașinile care trec pe strada noastră.
troleibuzele cu câțiva pasageri
și luminile din blocul de partea cealaltă.

abia după ce vede
lumea asta mică în ordinea care-i place,
se culcă în pătuț.
de câteva seri,
înainte de somn,
Lucian aranjează toate jucăriile în cutie,
iar Flavian îi ia postul la fereastră...

metamorfoze

de când sunt soția lui
am început să-i îndepărtez pe unii oameni,
și nu pentru că el mi-a cerut asta.

am înțeles de la cine
pot să mai aștept un ajutor
și cui să cer
delicat
sfaturi.

cu cât mai mult i-am înstrăinat pe unii,
pe atât mai mult mi l-am apropiat pe el.

luni de miere

într-o zi, vom pleca undeva în doi,
să admirăm locuri nemaivăzute,
să mergem la spectacole, filme,
concerte,
să savurăm un spumant
în liniște,

să ne facem planuri de viitor,
ca înainte de nuntă.

de când avem copii,
nu mai avem răgaz pentru noi...

Virgil Botnaru

doi foști iubiți de-ai tăi au început să mă urmărească pe Facebook.

după ce i-ai blocat, vor să te vadă fie și în pozele cu mine.

(Chișinău)

Dragostea e o cămașă albă

cel mai captivant roman de dragoste
pe care-l trăiești aievea

Capitolul I

s-au cunoscut în 2011.
ea venise la facultate, el era la anul II
de master.
atunci, el avea pe cineva. și ea, la fel.

Capitolul II

odată, ea ieșea din blocul de studii,
iar el tocmai dădea să intre.
a deschis ușa de sticlă și i-a zis,
fără intenție:
dintr-un bolovan coboară
pasul tău de domnișoară...
dânsa a reținut momentul
și i l-a amintit peste ani.

Capitolul III

când se întâlneau prin campus,
se salutau, firește.
el publicase deja primele poezii,
profesorii îl vorbeau de bine.
prietenii știau că avea pe cineva,
și ea la fel.

Capitolul IV

în 2013, el a fost dat afară
de la serviciu și s-a dus din oraș.
cineva tocmai plecase din viața lui,
dar ea nu avea nimic cu asta.

Capitolul V

într-o zi, a găsit-o pe Facebook.
alături de un tip,
în toate pozele
și a șters-o din lista de prieteni.

Capitolul VI

la început de februarie
a lui 2018,
a găsit-o iarăși pe Facebook.
i-a scris, și ea
a doua zi, i-a răspuns.

Capitolul VII

peste două săptămâni
au petrecut
primul lor weekend
împreună.

Capitolul VIII

în toamnă, au făcut nuntă.
au doi copii, apartament în credit.
uneori, se mai ceartă,
dar niciodată n-au stat departe
unul de altul
mai mult de două săptămâni.

schimbare de anturaj

când am mers la ai tăi,
luasem un coșuleț de flori
și pregătisem un *speech*,
pe care l-am rostit în gând
tot drumul.

dar a ieșit altfel,
ca și cu inelul –
atunci,
ți-am zis să mergem
împreună
și să alegi ce-ți place,
fără ca măcar să știi
câți bani aveam la mine.

înainte de culcare,
mă gândeam
că nu mi-a reușit
așa cum îmi planificasem,

și abia spre dimineață
am putut să adorm
lângă respirația ta
liniștită,
în patul
în care te-ai culcat
cu foștii tăi iubiți...

interior în roșu mântuit

prin venele mele
deseori, visez cum îți aduni
curg încă atingerile
lucrurile și te duci cu altul,
femeilor de care
de fiecare dată același,
nu mai știu nimic...
în visele mele...

ne-am certat de câteva ori,
numai tu
până am șters de pe Facebook
îmi vrăjești așa sângele,
pe oricine avea vreo legătură
când te lipești de mine
cu trecutul meu. ne-am certat,
în toiul nopții
până ai făcut la fel...
și nu mai adorm...

Ctrl All

doi foști
iubiți de-ai tăi
au început
să mă urmărească
pe Facebook.

după ce i-ai blocat,
vor să te vadă
fie și în pozele
cu mine.

de-a mama și de-a tata

când am mers a doua oară
la părinții tăi,
noi am dormit
pe canapeaua cea nouă
din camera pentru oaspeți,

iar ei s-au culcat
pe sofaua de lângă sobă,
și somnul lor adânc
ne-a dat curaj.

în duminica
când trebuia să plecăm,
le-ai spus că vor deveni bunici.

au vărsat câteva lacrimi
de bucurie
și nu le venea să creadă
că nu mai ești
copilul pe care l-au certat
de atâtea ori.

poesis

Dan Ciachir

Pagini de jurnal

2005

1 septembrie

Căldură suportabilă în prima zi de septembrie. Am dormit puţin, apoi, pe la 10, am ieşit după ziare, făcând şi o plimbare pe străzile din jurul Curţii-Vechi. Coboram pe Smârdan spre Hanul lui Manuc când mi-am dat seama cât de mult se aseamănă Centrul Vechi al Bucureştiului cu centrul Constanţei, la fel de drag mie... Lumina, razele soarelui, vântul abia perceptibil mi-au amintit chiar de Constantinopol. Bucureştiul aparţine Orientului. Îmi amintesc de un pasaj pe această temă din *Rendez-vous au Jugement dernier* de Petru Dumitriu.

2 septembrie

Aseară, pe la 8, când se însera, m-a sunat Toader Paleologu. După ce am schimbat câteva cuvinte, mi-a spus de ce mă căuta: domnul Paleologu nu mai avea mult de trăit. „E o chestiune de zile; poate de ore." Şi, în decursul unei discuţii de un sfert de ceas, m-a întrebat cine s-ar cuveni să vorbească la înmormântare; el ţinea mult să ia cuvântul şi arhiepiscopul nostru de la Paris, Iosif. I-am răspuns că Patriarhul şi Tăriceanu (dacă nu va veni Regele) sunt de ajuns.

Domnul Paleologu s-a sfârşit noaptea trecută. La ora 15.40, Toader a apărut într-o ediţie specială a Realităţii TV care a durat un sfert de ceas şi a fost impecabil. Prohodit mai întâi la Biserica Mavrogheni, al cărei paroh, părintele Dumitru Pintea, i-a fost domnului Paleologu ultimul duhovnic, trupul neînsufleţit va fi depus începând de mâine după-amiază în sala Palatului Patriarhal (fostul sediu al Parlamentului), unde luni la 12.30 se va ţine slujba condusă de Patriarh. Vor vorbi Patriarhul şi premierul Tăriceanu. Apoi, convoiul va pleca înspre Cimitirul Bellu. Din aceeaşi emisiune am aflat că Toader a fost numit ambasador în Danemarca; urmează să mai primească învestitura Parlamentului.

De dimineaţă, la 10, m-a sunat Alison ca să-mi comunice că „portretul" pe care i l-am făcut Mitropolitului Antonie la Associated Press a fost reprodus de mai multe ziare americane. Apoi i-am răspuns lui Alison la întrebări legate de domnul Paleologu. Un ceas mai târziu a telefonat părintele Costel Stoica, consilierul de presă al Patriarhului, pentru a-mi spune că Preasfinţitul Vincenţiu ar dori să mă întâlnească săptămâna viitoare. A rămas să revină luni cu un telefon pentru a stabili când. Remus Rădulescu mi-a luat un scurt interviu pe tema succesiunii la Mitropolia Ardealului, care va intra pe post în jurnalul de mâine-dimineaţă de la România Actualităţi. Înainte de asta mă sunaseră de la Naţional TV ca să vorbesc în jurnalul de la ora 14 despre Mitropolitul Antonie. Am declinat oferta politicos. Apoi, pe la ora 14, a sunat o ziaristă de la „Evenimentul zilei" pentru un interviu despre domnul Paleologu pe care l-am dat cu multă plăcere, ca şi acela acordat lui Alison, pentru că domnul Paleologu a însemnat foarte mult pentru mine. M-am gândit aproape întreaga noapte la el, frapat şi de coincidenţa că alaltăieri am scris un articol, *Întâlnire în duh*, referitor la convergenţa dintre părerile sale despre Nae Ionescu şi acelea ale părintelui Arsenie Papacioc. Voiam să renunţ la acest text, însă Toader m-a îndemnat cu multă căldură să-l public.

3 septembrie

Noaptea trecută nu am putut dormi, iar la 7 am coborât să cumpăr ziarele. În „Evenimentul zilei" am găsit şi o scurtă declaraţie a lui Toader din care reiese că domnul Paleologu a murit alaltăieri, 1 septembrie, la ora 23.15, aşadar la trei ceasuri după ce fiul său vorbise cu mine.

M-am culcat pe la 8 dimineaţa, iar la 11 m-a trezit telefonul lui Gheorghe Nenciu, fost ministru interimar la Culte, care îmi auzise interviul din radiojurnalul de la 7. Am adormit iarăşi la 13.30, iar la 16 m-a deşteptat telefonul unei angajate a lui Alison, legat tot de domnul Paleologu. În fine, am mai dormit a treia oară peste zi între orele 19 şi 21.

E o vreme plăcută, o seară înstelată şi răcoroasă. Mă gândesc cu melancolie la domnul Paleologu şi la ceea ce a însemnat pentru mine: un model. Am avut norocul să-l cunosc la 19 ani, în toamna lui 1970, să-i intru în casă adesea, să stau de vorbă cu el de multe ori în anii '70-'72. El şi Petre Ţuţea au fost magiştrii mei. Când am început să intru în casa părintelui Stăniloae trecusem de 30 de ani.

Lumea adolescenţei şi a tinereţii mele, care lega România de trecutul ei cel „bun", în mod paradoxal, dar firesc, a început să dispară în timpul comunismului, însă a pierit abia după căderea lui. Atunci au murit Ţuţea, Stăniloae, Paleologu. Mai trăieşte din generaţia lui Eliade doar Barbu Brezianu, care în seara aceasta este invitatul unei emisiuni TV. Are 96 de ani. Iar din generaţia domnului Paleologu mai trăiesc Neagu Djuvara şi Mihai Şora.

Luni, 29 august, după ce citisem interviul cu domnul Paleologu din „Observator cultural", i-am telefonat – sau am făcut-o a doua zi?... Doamna Paleologu mi-a spus că se simte rău, adăugând că, înainte cu o săptămână, îmi citise interviul din „Ziua", în care comparam predica Papei Benedict al XVI-lea de la Marienfeld cu un concert pentru pian de Mozart şi că îi plăcuse faptul acesta... Peste două sau trei zile, Toader îmi telefona ca să-mi spună că tatăl său nu mai are de trăit decât câteva ore.

4 septembrie

Am dormit de la 4 dimineaţa la 12.30, fără să mă pot duce la biserică. Mi-am amintit de emisiunea *Credo* la care am luat parte împreună cu domnul Paleologu, intitulată *Caragiale şi Ortodoxia*, în octombrie 1998. A fost sugestia mea şi Titi Dincă i-a dat curs. O mai fi existând înregistrarea în arhivele TVR?

Aceeaşi vreme frumoasă, de început de septembrie, predispunând la melancolie, mai ales că este duminică şi nu sună telefonul.

5 septembrie

Am ajuns astăzi înainte de 10 la Biserica Mavrogheni. În curte l-am întâlnit pe părintele Anania, cu care am stat câteva minute de vorbă. Am fost surprins aflând că ştia ce spusesem sâmbătă dimineaţa la Radio România Actualităţi legat de succesiunea de la Sibiu. Apoi am mers amândoi la mormântul lui Horia Bernea şi al tatălui său, Ernest, aflate în curtea bisericii, unde părintele Anania a rostit o rugăciune. Slujise mai înainte Liturghia şi hirotonise un preot. Peste câteva minute a început slujba prohodirii domnului Paleologu, protia având-o ÎPS Bartolomeu. O slujbă superbă, cu un cor de studenţi teologi în strană şi cu arhidiaconul Catedralei din Cluj. La început, în biserică se aflau familia domnului Paleologu, primarul Andrei Chiliman şi câteva zeci de persoane. Apoi i-am observat pe fostul preşedinte Constantinescu, pe Stelică Tănase, pe Doru Baconschi, cu care am schimbat câteva cuvinte după slujbă, pe Sorin şi Doina Dumitrescu, pe Georgeta Dimisianu...

Predica părintelui Anania, scurtă şi foarte frumoasă, a încheiat slujba. Ieşind din biserică, am văzut curtea plină de lume; vreo 2-300 de persoane. Peste o jumătate de ceas a început rugăciunea din faţa Catedralei Patriarhale. A vorbit apoi, scurt şi convenţional, Patriarhul. Mai erau alături de el Arhiepiscopul Nifon şi toţi episcopii-vicari. Toader a citit răspicat şi limpede mesajul Regelui Mihai, iar apoi a vorbit Tăriceanu. Am schimbat câteva cuvinte cu Preasfinţitul Vincenţiu, respectiv cu doi preoţi, profesori la Facultatea de Teologie. Oamenii politici veniţi la funeralii se grăbeau să se urce în maşini şi plecau unul câte unul. Am ajuns la Bellu după zece minute: un pluton de gardă dădea onorul; muzica militară cânta... Pe aleea ducând la mormântul domnului Paleologu – înţesată de 2-300 de oameni – m-am întâlnit cu Tudorel Urian, îmbrăcat în costum negru şi cravată în acelaşi ton. Am stat împreună până ce s-au rostit ultimele rugăciuni şi sicriul a fost coborât în groapă. Lumea se îmbulzea să prezinte condoleanţe lui Toader şi doamnei Paleologu. Aceasta ne-a poftit, pe Tudorel şi pe mine, să venim la masa de pomenire din casa parohială a Bisericii Mavrogheni. Am mulţumit, scuzându-ne. Aceeaşi invitaţie mi-a făcut şi părintele paroh Dumitru Pintea, care m-a poftit în maşina în care se afla împreună cu alţi doi preoţi şi şoferul. L-am rugat să mă lase la Universitate, astfel încât m-am despărţit de Tudorel în poarta Cimitirului Bellu. Peste un sfert de oră mă întorceam acasă, la 14.30, fără să mă simt obosit. Nu uit că atunci când am intrat în Biserica Mavrogheni, după ce am dat mâna cu Toader, întinzându-i-o apoi fiului său Mihai (11 ani), acesta s-a ridicat în picioare. Merită reţinut şi faptul că Emil Constantinescu a luat parte la toate cele trei etape ale înmormântării.

6 septembrie

Este o zi foarte frumoasă. M-am culcat la 3 dimineaţa şi m-am trezit la 9. O jumătate de oră mai târziu ieşeam după ziare. Am făcut o plimbare prin Cişmigiul care arată superb: vegetaţia abia a început să pălească, însă este copleşitoare, iar apa lacului, verde-murdar, a crescut până la limita bordurii, alimentată de ploile abundente din această vară.

8 septembrie (Naşterea Maicii Domnului)

M-a sunat în urmă cu un ceas profesorul Nicolae Noica, fost ministru al lucrărilor publice şi amenajării teritoriului în guvernarea ţărănistă 1996-2000. Îmi citise articolul de ieri din „Ziua" referitor la Catedrală şi mi-a luat numărul de la Patriarhie... Este nepot al lui Constantin Noica şi văr cu părintele Rafail. Mi-l amintesc ca pe un om foarte distins şi ca pe un specialist, unul dintre puţinii miniştri autentici – dacă nu singurul – desemnaţi de ţărănişti. A rămas să ne întâlnim miercurea sau joia viitoare, seara.

11 septembrie

Aseară târziu, o ediţie a emisiunii *Profesioniştii* avându-l invitat pe Nicolae Breban, care arată bine pentru cei 71 de ani ai săi. A spus ceea ce spune de obicei, însă cu mai puţină emfază. Eram mulţi aceia care îl admiram în urmă cu 20 de ani pentru patetismul cu care îşi trăia şi îşi mărturisea condiţia de scriitor; de romancier. Erau vii discuţiile din casa lui de pe strada Luterană. Toate ţin de domeniul trecutului, întocmai ca seratele de la 2 Mai de la începutul anilor 1970... În mod paradoxal, comunismul a consolidat prestigiul artei, al literaturii, al Culturii majusculizate, iar economia de piaţă le-a demolat, înlocuindu-le cu divertismentul şi cu sportul. În România, regimul comunist n-a reuşit să confecţioneze „cultură de mase". A făcut-o însă capitalismul.

20 septembrie

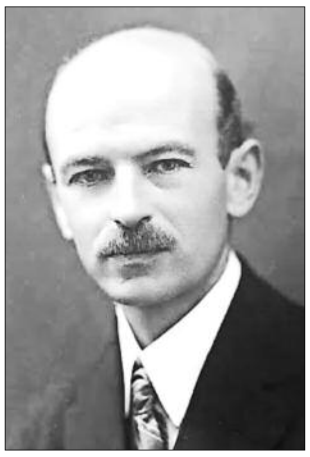
E o vreme cumplită. De vreo 18 ore plouă neîncetat, cu vânt şi rafale. S-au depăşit 100 de litri pe metrul pătrat în Bucureşti, unde au fost inundate cartiere întregi: am văzut la televizor străzi cu apa de jumătate de metru, circulate cu greu de maşini...

Domnul Paleologu s-a sfârşit noaptea trecută. La ora 15.40, Toader a apărut într-o ediţie specială a Realităţii TV care a durat un sfert de ceas şi a fost impecabil. Prohodit mai întâi la Biserica Mavrogheni, al cărei paroh, părintele Dumitru Pintea, i-a fost domnului Paleologu ultimul duhovnic, trupul neînsufleţit va fi depus începând de mâine după-amiază în sala Palatului Patriarhal (fostul sediu al Parlamentului)...

Din poezia lumii

Georges RIBEMONT-DESSAIGNES (1884-1974)

În traducerea lui LEO BUTNARU

S-a născut la Montpellier. A făcut studii temeinice. Pasionat de filosofie. A compus simfonii și opere, a tins să devină pictor, la școala de arte legând prietenie cu Marcel Duchamp, Fernand Léger și Francis Picabia. Scrie poeme dadaiste și piese de teatru. În 1923 părăsește Parisul, plecând în provincie, pentru a populariza cultura, literatura. În timpul războiului trece prin diverse complicații și dificultăți, iar după eliberare, ca să-și câștige pâinea cea de toate zilele, cultivă flori, scrie prefețe la operele literare clasice, articole despre pictură, realizează emisiuni radio. Concomitent, își scrie proza și poemele. Din bibliografia sa: *Austria cu ochii închiși (roman; 1924), Frontiere umane (1929), Domnul Jean sau Dragostea absolută (1934), Timpul catastrofelor (1937), Umbre (1942), Alarmă (1944), Ecce Homo (1945), Noaptea, Foametea (1960), Sângele, Seva, Apa și Lacrimile (1968), Criptograme (1968), Regnul vegetal (1972).*

Serenadă pentru câțiva falsificatori

Sub coroane de fier și de zinc,
O! constanță mecanică și furie pentru limite,
Dacă inutila floare a libertății se usucă pentru a muri.
Sclavul eliberatorilor de automate,
Vai, moare ultima resursă,
Iar pe calul verde și fulgurant
Nu vom mai vedea osul înălțat spre cer
Cu resturile sale de cadavru,
Platanii blânzi și cuverturile de pat de la țară,
Proaspeții copii ai speranței,
Confiturile virtuții, lumânările mari de hârtie
Au cunoscut pașii fierbinți?
Totul nu e decât cenușă în sala pașilor pierduți,
Vântul e pur,
Gheața, moartea, nisipul, sângele
Ar fi ultimele amintiri?
Sicrier al lui Dumnezeu,
Si șters praful de pe coșciug,
Ai scuipat pe propria-ți burtă înainte să mergi la luptă?
Șacali ai cimitirelor, între dinți aveți miros de suflete
Și tu negru detunet al groazei,
Izbind coastele,
Cu o singură lovitură
Ai spart brusc inima leului și vezica porcului?
Povara e golită ca butoiul cerului?
Destul, falși-călăi, polițiști transpirați, false scandaluri,
Precupeți de bazar!
Ați vomitat pentru că prea v-ați mușcat, v-ați ros unghiile și lăzile
Și pe pielea voastră de lux
Se răspândește mucegaiul din univers,
Iar pe bărbiile voastre – părul călugărițelor.
Precum crucea picioarele voastre-au prins rădăcini în cenușă,
Însă în singurătatea-n care vă aflați plăcerea
Mărturisiți-vă,
Frați falși din tinerețea mea,
Îngeri împăiați, pene la vânzare?
Una dintre lacrimile voastre căzu și pământul putrezi.
Mari căpetenii ale viitorului și viitoarea odihnă a fetelor bătrâne
Buchetul de flori de portocal al posterității,
Voi nu sunteți decât ignobilele fese ale ordinii
Ca și sergentul major cu nările umflate,
Dar ne înșelăm pe seama pământului
Eu unul nu am păr în cap, ci o coardă de vioară;
Pentru a da și a primi
Fulgerul orei din urmă
Nu știam încă ce ar fi realitatea, ne-am înșelat pe seama pământului
Și pe seama focului oamenilor.
Există un timp care în cele din urmă germinează în negreața unghiilor
Pline de praf și de sânge.
Creierele și măruntaiele,
Cele mai frumoase vremuri ale ploii de cenușă,
În care cea mai bună armă va fi încă de inventat
Ignorată de limbajul vostru,
Porcilor!

Noapte de dragoste

Ochiul rațiunii
Se prăvale și valsează
Iar semnul dintre picioarele femeilor
Se deschide
Pentru florile de aur ale justiției.
Un înveliș de tablă moale
Prelinge sentimente lichide,
Expulzează sărutările
Pe mâinile calde cu unghii înnegrite
De noapte.
Ceafa adăpostește
Șobolani hrăniți cu sudoare și șobolani de apă de lacrimi
Deja putrezi și verzi.
Degetele lui Dumnezeu pe de margini
Și dinții revoltei
La ambele capete ale urii;
Dintre cei doi sâni bea zodiacal
Zerul
Respirația vechilor amintiri fărâmițate
Pe două coapse moarte și reci.
Dacă pe acest câmp fără zori
Va renaște soarele
Evaporându-se
Umiditatea morții,
Rădăcinile stelelor,
Sirenele goale,
Prin spirala limbii
Prin care veți arunca adevărul îmbrăcat
Din fântâna gurii
De a doua zi.

Viața și moartea Evei

Arborii grădinii
Și-au pârguit merele
În fiecare măr
S-au copt semințele,
Iar în fiece sămânță
Există un copac,
În copac pământul
În greimea pământului
E masa soarelui
Și firmamentul
Cu stelele sale
Și marea Cale
A imenselor lumi
De pulbere imensă
Și în fiecare lume
E greutatea vidului ei,
O, fruct magic,
Și greutatea ta de aur,
Greutatea vidă,
Micul bob de vid,
O mică boabă de aur,
Germen al vrerii
La dorința inimii,
Acesta e prezentul
Cu un înger darnic,
Cu un prinț alb,
Cu un prinț negru,
O, mângâiere, respirație,
Sămânță a vidului
Și aparențelor
Sărută, oh, inimă caldă,
Și binele și răul
Cântărit în dragoste.
Eva spune:
Totdeauna a existat această grădină.
Oh, urmă pierdută,
Plantată și pierdută,
Numită și pierdută.
Însă grădina inocenței și amintirea pe care o am...
Nu e așa că în acest pustiu nu încap decât două pietre?
Toate grădinile sunt pierdute,
Iar cerul e doar cerul pământului –
Era deja bătrână, și a mai spus: Eu visam –
După care muri.

J

Bâlbâit ventriloc
Ok okokok
În vezică a urcat după o coborâre
Cu parașuta creierul iubitului
Ou fiert al viselor sale prăjite
Unt Sulfurat Platinat
Și apoi nimic
Și ce dacă

Așteptare

Rândunelele amintirii
Călătoresc de la un deget la altul
Iar în vârful degetului
Șopârla verde a viitorului
Mănâncă muștele inimii.
Voi da această pastilă
Limbii care va săruta plictiseala fidelă,
Voi accepta mâna
Care va da boabele soarelui,
Lunii, stelelor și norilor
Papagalului meu verde.
Strig:
Pentru mine, pentru mine, pentru mine!
Dar știu bine că nu e decât un papagal cu ochi lacomi
Și nu mai chem, nici pe mine, nici pe voi, pe nimeni.
Sub mască am pus golul.
În gol am pus miile de litere ale alfabetului,
Iese un concert frumos
Deși nu e nimeni pe-aici.
Și totuși aștept, aștept,
Aștept zeroul care nu va veni nicicând.

Scris pe mare

Așadar, poete, dacă trandafirul nu aude,
Dacă vântul și privighetoarea nu au urechi
Iar tu ești singur în mijlocul unor aparențe minunate,
Nu-ți auzi decât inima, nu vorbești decât cu tine însuți,
Dacă adevăratul Dumnezeu e prea mare pentru tine

→

Există un copac,
În copac pământul
În greimea pământului
E masa soarelui
Și firmamentul
Cu stelele sale
Și marea Cale
A imenselor lumi
De pulbere imensă
Și în fiecare lume
E greutatea vidului ei,
O, fruct magic,
Și greutatea ta de aur,
Greutatea vidă...

traduceri

Caroline Carver

Prezentare și traducere - ANA NEAGU, Masterandă MTTLC

Caroline Carver s-a născut pe 22 iunie 1936 în Cobham, Surrey, Anglia, dar și-a petrecut copilăria în Insulele Bermude și Jamaica. A studiat în Anglia, Elveția și Franța, iar apoi a emigrat în Canada. În 1989 s-a mutat înapoi în Cornwall, unde a intrat în Falmouth Poetry Group. A început să scrie poezie în anii ’90 și a câștigat National Poetry Competition, UK, în 1998. Caroline a publicat până în prezent șase volume de poezie, printre care *Jigharzi an Me, Bone-fishing, Three Hares, Tikki Tikki Man* și *Fish Eaters*, precum și două pamflete (*why are the lions crying?* și *ju ju baby*), poemele ei fiind traduse în română, italiană și franceză.

Norvegia

tărâmul nopților albe
nu are milă de străini
soarele nu vrea să plece
și să lase loc iertării,
liniștii din întuneric,
vraja catifelată a umbrelor
e o poartă
a imaginației
Lumina mohorâtă atârnă grea
deasupra unei mări cenușii.
Chiar și pădurea boreală s-a retras,
numai pustietatea arctică
mai oferă fire întunecate de iarbă.

Balada Arborelui de Cenușă

Precum Yggdrasil, uriașul frasin,
cu șarpele încolăcindu-i-se la rădăcini,
suntem legați prin apă și speranță.
Rădăcinile-i coboară adânc în acest regat
de ferigi și umedă întunecime,
unde trecutul, prezentul și viitorul
hrănesc fiecare viață din fântâna sacră.
Ți-a spus cineva — în acele zile sfinte de vară,
când umbrele se retrag în pădure
și vântul ne agită frunzele
până izbucnim într-o explozie de iubire,
bărbat, femeie, ori androgin-
noi suntem sufletele neîmblânzite ale pădurii,
care dansează cu satirii înfășurate-n iederă.
Trăiește clipa, copil drag, trăiește clipa!
când ești o mamă,
cu crenguțe aglomerându-se pe talia ta din ce în ce mai mare
fiece frunză pe care o crești,
fiece dovadă de bunătate ori moment de suferință
îți vor rămâne sculptate pe chip,
asta dacă nu cumva, printre frunzele sfioase, ai privit noaptea la cer,
visând la apă și foc,
spuma stelelor
și mieii dansând într-o zi de vară.

Fără nume *(why are the lions crying, 2018)*

Liniște! Marea s-a dus la culcare.
Poate a făcut insolație
sau poate e epuizată după vacanța de vară.

Și vremea a ațipit
prea obosită să mai schimbe cearșafurile
de pe patul ei marin.

Mansarda cerului de vară
cu degetele-nmuiate-n Curentul Golfului
doarme dusă.

Chiar și muștele sunt somnoroase.
Se prea poate să nu le trezească nimic
un veac de-acum încolo.

Cărți primite la redacție

Reported Missing

By Barry Cole (1936 - 2014)

Barry Cole is an English author of several collections of poems and four novels. This poem was included in the 1970 collection of poetry: British Poetry since 1945 edited by Edward Lucie-Smith.

Can you give me a precise description ?
Said the policeman. Her lips, I told him,
Were soft. Could you give me, he said, pencil
Raised, a metaphor? Soft as an open mouth,
I said. Were there any noticeable
Peculiarities? he asked. Her hair hung
Heavily, I said. Any particular
Colour? he said. I told him I could recall
Little but its distinctive scent. What do
You mean? he asked, by distinctive? It had
The smell of a woman's hair, I said. Where
Were you? he asked. Closer than I am to
Anyone at present, I said, level
With her mouth, level with her eyes. Her eyes?
He said, what about her eyes? There were two,
I said, both black. It has been established,
He said, that eyes cannot, outside common
Usage, be black ; are you implying that
Violence was used? Only the gentle
Hammer blow of her kisses, the scent
Of her breath, the ... Quite, said the policeman,
Standing, but I regret that we know of
No one answering to that description.

Dată Dispărută

De Barry Cole (1936 - 2014)

Barry Cole este autorul englez al unui număr de cărți de poezie și a patru romane. Această poezie a fost inclusă în antologia „Poezia britanică din 1945 încoace”, editată de Edward Lucie - Smith.

Poți să-mi dai o descriere exactă?
Mă-ntrebă polițistul. Avea buzele, i-am zis,
Moi. N-ai putea, zise, cu stiloul
În aer, folosi o metaforă? Moi ca o gură întredeschisă,
I-am răspuns. Ceva particularități
Deosebite? continuă el. Părul i se lăsa
Greu, i-am zis. Vreo culoare
Anume? zise el. I-am spus că nu-mi aminteam
Bine decât parfumul său distinct. Ce vrei
Să spui prin distinct? Avea parfumul părului
De femeie, i-am explicat. Tu unde te aflai?
Întrebă el. Mai aproape de cum sunt acum
De oricine altcineva, i-am zis,
în dreptul gurii și ochilor săi. Ochii?
Vru el să știe, ce-i cu ochii? Erau doi,
I-am zis, ambii albaștri-vineții. S-a demonstrat,
Mă contră el, că ochii, nu pot, când
Sunt uzitați normal, să fie vineți; vrei să
Insinuezi vreun act de violență? Doar gingașul
Ropot de ciocănel al săruturilor, dulceața
Răsuflării ei, și... Păi bine, zise polițistul,
Ridicându-se, cu regret îți spun,
Noi n-avem în evidență o asemenea persoană.

Traducere și prezentare de PROCOPIE CLONȚEA

⟶ De-l numești deja îl faci idol,
Gândindu-l, îl sculptez în abanos, pictându-l cu aur
Și prin rugăciune îți destinzi propria substanță,
Dacă imensul nenumit, indispensabilul insensibil
Nu e atât de aproape de tine decât în absoluta liniște,
Paradisul pierdut în verbul esenței tale,
Așadar tu deja nu aștepți nimic din grădina răspunsurilor,
Lasă să crească macul și floarea-soarelui,
Lasă cuvântul pentru papagalul gură-de-aur
Și cele patru anotimpuri pe vreme multicoloră,
Așadar, ridică-te, poete, și mergi pe valuri,
Inima în mână și dragostea în vântul largului.
Până la tine ajung voci de pe celălalt țărm
Și deja ecourile dragostei se sărută,
Iar trandafirul inutil se va ofili în zori.
În timp ce se aprind focurile cuceririi,
Toate mirajele în afară și pavilioane scârțâitoare,
Cu urma cuțitului trecut pe scoarța mării
Două nume s-au împletit, iar galera plutește!

Castele

Lui Léo Ferré

Ei au castelele Loarei
Pentru iubirile din weekend
Așa cum își au în seifuri
Bătăile inimilor de aur

În mașina americană
Maiestatea vine să dea un tur
Trăiască regele Francisc!
Trăiască regele Ludovic!
Trăiască regele Henry!
Salută castelele istoriei
Castelul mi-e inima femeilor frumoase
Seninele iubiri din nopțile-mi nedormite
Și dacă mâine va fi să mor
Oferiți florile celor mai frumoase femei

Și sărutați sânii cei mai dulci
În timp ce eu voi fi mort colo jos
Trăiască Suze și Suzon!
Trăiască și regina mea Anne!
Și Suzanne să-mi trăiască!
Salut brațele frumoase ca niște ramuri

Și o mie de castele în Spania
Pentru iubirile mizeriei
Eu am construit un întreg univers
Cu râsete și lacrimi

Fraților trebuie să trăim și să murim
În mâini, iată, țin floarea viselor
Trăiască cele patru vânturi
De dimineață până-n seară
O, castele de speranță
Fraților vă salut și vă iau cu mine

traduceri

Mihaela Albu

Vintilă Horia - Poetul

Întreaga operă a lui Vintilă Horia este un dialog între literatură, artă, știință și religie, dar totodată un dialog al sinelui cu Lumea în căutarea necontenită a Adevărului. Un scriitor și cerebral, dar și sensibil, el a îmbinat în literatura sa (scrisă în mai multe limbi) deopotrivă idei și cuvinte meșteșugit alese, reușind totodată – în poezia scrisă în română – să exprime adevărul unei experiențe de viață într-o limbă nealterată, frumoasă și elegantă.

studii

În prefața la prima antologie de poezie românească publicată în exil (Buenos Aires, 1950), Vintilă Horia accentua faptul că „abia după armistițiul din August 1944 se poate vorbi în istorie de o emigrație românească /.../ care *a dat naștere peste hotarele Țării unui microcosm românesc, reprezentând, cu destulă fidelitate, trăsăturile caracteristice ale macrocosmosului originar. O lume românească a luat naștere în câțiva ani în afara spațiului românesc.”* Acea „lume românească” despre care vorbea Vintilă Horia a creat în exil o literatură oarecum paralelă celei din țară. În plus, exilul cultural românesc a fost – în parte – și o necesară verigă cu alte culturi, unii scriitori intrând – prin lucrările în alte limbi – și în istoria literar-culturală a unor țări din vest.

Unul dintre acești scriitori, a cărui operă scrisă în exil (în franceză, spaniolă, italiană, dar și română) a fost cunoscută (și recunoscută!) mai întâi în străinătate este, fără îndoială, Vintilă Horia. Romane, eseuri, studii, o istorie a literaturii universale, o carte de interviuri cu cele mai reprezentative personalități ale veacului XX, memorii, jurnale, antologii de poezie etc., etc. dau, fiecare în parte și toate la un loc, măsura unui scriitor care a căutat – încă din perioada creării revistei *Meșterul Manole* – de a situa literatura română în context universal.

Cunoscut astăzi îndeosebi ca prozator, Vintilă Horia debuta editorial în 1937 cu un volum de poezii, intitulat *Procesiuni*. Anterior, semnase în revista *Gândirea* deopotrivă poezie, proză, eseu și cronică literară, demonstrând încă de atunci o vastă și solidă cultură, atât în plan românesc, cât și universal..

Când a publicat prima carte, un volum de poezie așadar, tânărul Vintilă Horia avea abia 22 de ani, dar dovedea, așa cum îl caracteriza un coleg de generație, Ovidiu Papadima, că are deja o personalitate formată.

Volumele de poezie publicate în țară (*Procesiuni*, 1937, *Cetatea cu duhuri*, 1939, și *Cartea omului singur*, 1941) vor fi continuate apoi în exil, într-un alt timbru, într-un alt registru poetic, într-o altă profunzime ideatică cu *A murit un sfânt*, 1952, *Jurnal de copilărie*, 1958, și *Viitor petrecut*, 1976*. La acestea trebuie adăugate cele două antologii – una în 1950 – *Antologia poeților români în exil*, publicată la Buenos Aires (prefațată de editor), iar cealaltă în 1956 – *Poesia românească nouă*, publicată la Salamanca.

Debutul editorial s-a petrecut așadar în 1937, *Procesiuni* fiind un volum de 77 de pagini, primit apreciativ de către cronicarii literari ai vremii. Unul dintre aceștia, Ovidiu Papadima (citat mai sus), ajunge la concluzia că „literatura noastră poate nădăjdui un poet de rare și liniștite fineți și nuanțe.”

Împărțit în două cicluri – *Dragoste* și *Moarte* (Eros și Thanatos) –, volumul dezbate (în tonalitate gravă) principalele vârstele ale condiției umane, acestea constituindu-se într-un leitmotiv tematic.

Fiind poeme de tinerețe, tema iubirii le străbate firesc, dragostea fiind idealizată, iar poetul – învelit de *raza iubirii fără fund* – în așteptarea (și căutarea!) cuvântului cu care să o mărturisească: *Aștept să prind din ape tot aurul prisos/ Și să-l închei în daruri meșteșugit cioplite,/ Pentru fecioara albă cu zâmbetul frumos/ Și cu privirea smulsă din taine neghicite.* În unele poeme, metaforele trimit la poezia blagiană (în paranteză vom aminti admirația față de versul și filosofia poetului, mărturisită adesea), dar meșteșugite totuși în stil propriu. De data aceasta noaptea nu *curge* din ochii iubitei, ci din părul ei: *Din părul tău se naște noaptea/ O văd cum flutură ușor/ În înserări ca uverturi de somn (Legendă)*, iar *liniștea* în care – la Blaga – se putea auzi *cum bat în geam razele de lună* este acum *tăcerea* (care) *a început să cânte-ncet*. Mai apoi, tăcerea *se îmbarcă în galbene trireme*, căci, cu *ultimu-i suspin*, se aude *plânsul toamnei*. (*Spovedanie-ntr-un târziu*), pentru ca în *Cetatea cu duhuri*, „Când Eminescu a ieșit în prag/ Cu ochii mari și sbuciumul în plete,/ *S-a rezemat tăcerea de perete.”*

O altă temă, mărturisită și în literatura sa confesivă de mai târziu, decelabilă și aceasta încă din primul volum, este *prietenia* (făcând, desigur, parte tot din tema cuprinzătoare a dragostei). Celor cărora le dăruise, simbolic, *câte-un inel de suflet*, prietenilor *vechi care-au murit/ Nu secerați de îngerul cernit,/ Ci prinși în roata vieții, fără urmă*, poetul le închină versuri, căci ei rămân pentru el *prietenii amintirii*. Ca un epilog, cele două versuri finale, separate grafic de restul poemului, subliniază depărtarea celor de care își amintește mereu, precum și singurătatea celui ce i-a pierdut *în roata vieții: Scriu versuri amintirii de demult/ Pe care singur stau și le ascult.*

O altfel de singurătate, în tonalități mai grave, o transpune poetic mai târziu în *Cartea omului singur,* volum închinat „Domnului Ion Pillat”, poetul admirat totdeauna, „neuitatul Ion Pillat” căruia, peste ani, în exil, îi va evoca figura și poezia în două articole. Tânărul poet, care afirmase încă de la primul vers că *știe* să moară, de data aceasta își mărturisește credința într-o *altă viață* (*Nu cred în moarte ci într'altă viață*), aceasta fiind sperata *veșnicie* a creației. Și astfel, mesajul care închide prima parte din poemul *Divina tragedie* (a se observa oximoronul, dar și trimiterea la Dante!) devine emblematic: *Singurătatea nu mă mai doboară!*

Însingurarea de care se plânge în multe poeme are – nu de puține ori conotații grave –, trecând dincolo de dorul după prietenii pierduți către conștientizarea condiției pieritoare și a trecerii implacabile în *Pieirea îngerului* (*Din singur cum am fost, mai singur sunt/ Și mă-nconvoaie timpul spre pământ*) ajungând – firesc – la căutarea – cu ton de psalm arghezian – (în *Închinare)* a Divinității *(Nu vezi? Sunt singur și prea greu mi-e scrisul/ De-a nu Te fi-ntâlnit pe nicio cale./ Dă-mi semn să-nchin Minunăției Tale/ Condeiul greu, poemele și visul)*, pentru ca în alt poem, într-o aparentă negație – *Nu caut vedenia Ta* – să repete simetric, la începutul și sfârșitul fiecărei strofe, căutarea: *Pe care drum nu Te-am adulmecat,// Și urma Ți-am ghicit-o pe poteci// Te chem așa cum ești: Nemărginire...*, firesc întreruptă la un moment dat de îndoială și respingere: *Nu vreau vedenia Ta în ceasul pur*. Însingurarea și nevoia de sprijin divin sunt ghicite și în *Psalm medieval,* Dumnezeu fiind implorat să-i fie „balsam” *pe pieptul palid zdrobit între colți*, dar din ansamblul poemelor închinate Divinității, sensul metafizic trece dincolo de concretul omului aflat singur printre străini, așa cum, mai târziu, singurătatea celui care, în exil, va fi uneori numit *extranjero*, acela care va scrie *cu literă împrumutată,* este din nou o realitate dureros de concretă. (v. poemul „Yo, extranjero”, în vol. *Viitor petrecut*, dedicat prietenului său, poetul Ovid Caledoniu, precum și „Desprindere sau cunoaștere” din același volum, în care durerea înstrăinării e exprimată direct: *„Ies în strada cu soare bun/ – Extranjero! Îmi strigă trecând/ Un cuminte sau un nebun./ Extranjero? Cui am greșit și când?*). „Ostila însingurare”, cum o numește la un moment dat în *Jurnal de copilărie*, o va resimți, de altfel, permanent.

Nu mai surprinde astfel faptul că în volumele publicate în exil o temă constantă este aceea a *dezțărării*, amintirile îmbrăcând totul într-o aură ca de legendă. *Jurnal de copilărie* (1958) pare a fi și un fel de replică la versurile eminesciene „Astăzi dacă m-aș întoarce/ A-nțelege nu mai pot”.

Întregul univers al copilăriei rămâne fixat în câteva cadre și câteva întâmplări semnificative, iar „amintirile din copilărie” sunt pentru scriitorul de mai târziu „primele fundamente ale memoriei” (v. *Jurnalul unui țăran de la Dunăre*, Vremea, 2016, p. 73).

Copilăria și locurile în care a trăit în acea perioadă – în *Ora de aur* pentru orice adult la o privire dincolo de vreme – devin astfel timpurile și spațiile unui Eden simbolic. Aceia sunt anii în care mărturisește: *„Eu nu știam că lumina/ E soră cu umbra/ Ca viața cu moartea/ Ca prezentul cu peștera/ Amintirii”*. (XXIV). În cazul exilatului, nu numai anii acelei vârste a inocenței sunt pierduți, ci – mai cu deosebire – teritoriul în care, spre deosebire de un Eminescu, de exemplu, crede a se putea reintegra, , căci, spune el, *„Eu sunt tot acolo – de ce nu –/ Suntem unde am copilărit/ Numai anii se schimbă la față/ Consumați de locuri străine*”.

Paralel și în mod surprinzător la un foarte tânăr autor este tema *morții*. Dintru început, ca o replică la cunoscutul vers eminescian, în *Ludus princeps*, poemul-artă poetică cu care deschidea volumul *Procesiuni*, poetul declara: *Eu știu să mor*, pentru ca în altă strofă să adauge: *Eu știu să mor dar viața mă strigă undeva*. Chemarea trăirilor vârstei estompează desigur filosofia asupra vieții și a morții însușite livresc. „Om al toamnei”, cum se va autocaracteriza mult mai târziu în memorii, el se mărturisește conștiință lucidă asupra propriului destin, trăind într-o permanentă zbatere (*În mine cad amurguri și toamne cântă rar/ Cadențe limpezite în svonuri de zăpezi*), anotimpurile reci fiind ele însele simbolul celui ce vrea să *capete frunze* și să depășească condiția: *Și jefuiesc paragini ca să'mplinesc ceva.*

Încă din acel prim volum, pe lângă temele majore – dragostea și moartea, la care am adăuga-o pe cea a *timpului* (cu trecerea sa implacabilă - *Sub cer flămând trecură aprig anii./ Unde se duc? De unde vin așa?*) – care îi vor străbate poezia (ca, de altfel, întreaga creație), leitmotivul simbolic al *toamnei* poate fi surprins în metafore insolite în multe poeme: *În frunze umblă toamna ca o boală* ori *Pe uliți urlă toamna ca un câine* sau *Plâng frunze vechi pe drumul nou al toamnei* etc., etc. În cele din urmă, *toamna* devine simbolul apusului vieții, el definindu-se ca fiind *muritorul cel mai blând, poetul,/ Care cioplește versuri și cu-ncetul/ Își mută tinerețea într-o toamnă.* (*Cetatea cu duhuri*)

Dacă în primele volume sursele erau chiar și direct consemnate de tânărul autor, în ultimul, *Viitor petrecut*, volum de maturitate, asistăm la un dialog mult mai subtil cu literatura, cu știința, cu reprezentanți ai unor teorii și concepte din varii domenii. În totalitatea lor, poemele devin jurnalul unui om preocupat să se mărturisească pe sine în experiențele și descoperirile sale spirituale. Ele se constituie, laolaltă, pe lângă o mărturisire a „schizofreniei exilului”, într-un jurnal al iubirii: iubire față de lume, față de Dumnezeu, iubirea pentru cunoaștere, iubirea pentru natură. Aici întâlnim imagini ale locurilor, ale anotimpurilor, ale întâmplărilor sufletești. Nimic ostentativ livresc și totuși aici deslușim trimiteri pasionale către luminile culturii, ale filosofiei, ale muzicii și ale științei. În poezie îi descoperim într-o vibrație aparte a adâncurilor sensibilității sale pe Nietzsche, Kierkegard, Jung, Plank, Rilke, Hölderlin, Blaga, Wagner, Reger, pe care-i întâlnim și în memorii și în erudita sa eseistică, dar și în romane. Credință creștină, pe de o parte, știință, filozofie, muzică, literatură, pe de alta – acestea ducând spre cunoaștere ca doi poli care dau sens lumii. *„Numai pruncul e dovadă/ De ce-n noi va fi să fie/.../ Ca un cuib cu-n ou feeric/ E de toate-ntr-un corpuscul,/ Răsărire și crepuscul/ Completând întregul sferic.” (Iisus)* Alegerea ca aceste versuri să închidă volumul vorbește de la sine asupra iluminărilor întru filosofie, știință, întru tăcere și mărturisire. Ca și în romane și eseuri, aura mistică îmbracă rostirea cu fulgurante imagini pline de viziuni surprinzătoare.

Avem acum în față o lirică în care multiplicitatea ideilor îngreunează prima apropiere de text, dezvăluind însă unui cititor avizat un regal ideatic, poetul călăuzindu-i intrarea pe Calea Cunoașterii.

Câteva concluzii

Întreaga operă a lui Vintilă Horia este un dialog între literatură, artă, știință și religie, dar totodată un dialog al sinelui cu Lumea în căutarea necontenită a Adevărului. Un scriitor și cerebral, dar și sensibil, el a îmbinat în literatura sa (scrisă în mai multe limbi) deopotrivă idei și cuvinte meșteșugit alese, reușind totodată – în poezia scrisă în română – să exprime adevărul unei experiențe de viață într-o limbă nealterată, frumoasă și elegantă.

Poetul Vintilă Horia va trebui *cunoscut* de cititorul român și *recunoscut* de critica literară de astăzi ca făcând parte dintre aleșii făuritori de limbă poetică. Pe tot parcursul vieții sale creatoare, fin cunoscător și admirator al marilor poeți ai lumii, el va apărea (și nu numai în poezie!) ca un „cioplitor” de cuvinte. Acestea, nu rareori într-o întâlnire neașteptată, surprind și lasă loc unui lung lanț de conotații. Cu cât înaintăm în lectura poemelor sale descoperim nu numai un poet, dar și un filosof ce-și pune în vers o vastitate de idei și concepte. Constatăm astfel că nu îl poți înțelege în totalitate dacă nu-i citești poezia, după cum nu poți înțelege poezia sa dacă nu-i cunoști întreaga operă multi- și transdisciplinară.

Și înțelegem astăzi de asemenea adevărul (și luciditatea) cu care consemna la un moment dat în *Jurnalul unui țăran de la Dunăre*:

„Ca niște săbii tăcute, cărțile mele se strecoară printre zgomotele secolului”.

* Semnalăm apariția, la editura Vremea (2018), în seria de autor „Vintilă Horia”, a volumului *Culorile tăcerii* (care le cuprinde pe toate cele șase). Cuvânt înainte, note și comentarii: Mihaela Albu.

Mircea Bârsilă

Despre Iisus. Viziuni lirice

Iisus Hristos, în feluritele sale ipostaze pământeşti, a incitat, în portativul mitului literar, imaginaţia lirică a multor autori aparţinând modernităţii.

Sărbătorirea naşterii Sale este, într-o poezie a norvegianului Rudolf Nilsen (1901 – 1929, socotit primul poet al noii clase sociale – muncitorimea), un moment de pioasă amintire a câtorva secvenţe semnificative din existenţa lui Iisus pe care oamenii, dacă El ar reveni pe pământ, l-ar răstigni din nou: ,,Suntem condamnaţi să trăim/ într-o sumbră periferie,/ s-aşteptăm flămânzi coborârea/ pruncului sfânt din tărie.// Ne-au dat douăzeci de coroane,/ la naşterea lui Cristos,/ s-avem nişte vreascuri în casă,/ şi un ,,o, brad frumos" !// Am luat nişte carne de cal/ şi-o litră de bere-am băut,/ să ne reamintim de grajdul ori ieslea/ în care Iisus s-a născut.// Noi, cei de la periferie,/ la Crăciun când Domnul se naşte,/ primim o pomană: douăzeci de coroane./ Răstignirea – la Paşte!// Stăpânul şi Domnul sărmanilor/ avu numai necazuri, ca-n fine,/răstignit să fie pe cruce,/ între păcat şi ruşine.// Bine că-i doar o poveste/reîntoarcerea lui pe pământ –/altfel sărmanul de el/ ar fi iar răstignit în curând" (*Pomană de Crăciun*, traducere de Veronica Porumbacu).

În poetica *tradiţionalismului spiritualizat* (de la revista „Gândirea"), personajele sacre din Biblie se integrează în chipul cel mai firesc în lumea satului, iar comportamentul lor nu diferă prin nimic de cel al locuitorilor autohtoni. Poeziile lui Lucian Blaga, în care miticul şi religiosul se contopesc, au la bază ,,o religiozitate problematică" înrădăcinată într-o ,,teologie populară, arhaică"' al cărei fundament este de factură mitică" (Eugen Todoran, *Lucian Blaga. Mitul poetic*, vol.1, Editura Facla, Timişoara, 1983, pp 282-283).

O poezie a sa (*Oaspeţi nepoftiţi*) este construită pe motivul oaspeţilor sosiţi la Bethleem şi care, fiind prea mulţi, îi răpesc Fecioarei Maria bucuria de a sta alături de Pruncul abia născut: ,,Vrea linişte Maria/după atâţia oaspeţi/vrea linişte de-acu, şi bucuria/să fie-a ei, deplină./Poate mai bine-ar fi/să sufle-n steaua de la poartă,/s-o stingă. Ea singură-i de vină/că sosesc atâţia traşi-împinşi/din patru vânturi". De atâtea solii, Maria n-a avut timp „nici măcar să-şi vază pruncul".

Într-o altă poezie – tot de factură ortodoxistă -, Maica Domnului este o femeie săracă veghindu-şi pruncul lipsit de scutece de in, de faşă şi chiar şi de apă. Lângă ea, ţinându-i de urât, se află, la fel ca în picturile naive cu subiecte religioase, un înger: ,,Doarme colo în poiată/ Pruncuşor fără de tată./ Şi măicuţa mama lui/ Se tot plânge boului/ C-a născut în Vifleim,/ N-are scutece de in,/ N-are apă, n-are faşă,/ Nici opaiţ nici nănaşă./ Iosif cercul de pe cap/ În cuier şi l-a lăsat/ Şi-a plecat unde-a plecat/ Ca să-l latre câinii-n sat./ Noatea-i neagră, ceasu-i lung,/ Stă măicuţa lângă prunc./ Să le ţie de urât/ Înger-nalt s-a coborât. (*Colindă*).

Maica Domnului îşi învaţă Pruncul să stea în picioare, îl adoarme, când e cazul, cu ,,zeamă de maci" şi îi mustră din privire pe îngerii care, venind şi ieşind, trântesc prea tare uşile: ,,Maică Precistă, tu umbli şi astăzi râzând/ pe cărări cu jocuri de apă pentru broaştele ţestoase./ Între ierburi înalte şi goale/ copilul ţi-l dezbraci/ şi-l înveţi să stea în picioare./ Când e prea rău/ îl adormi cu zeamă de maci/(...)// În casă lângă blidarul cu smalţuri rare/ în fiecare zi păzeşti cu răbdare/ somnul marelui prunc./ A mustrare clipind/ te superi doar/ când îngerii trântesc prea tare uşile/ venind sau ieşind" (*Biblică*). Şi în această poezie ,,asimilarea transcendentului în vremelnic", permiţe ,,o tratare mai liberă a temelor sacrale" (Eugen Todoran, op. cit. p. 280).

Amintirea emoţiilor religioase din copilărie este valorificată de Vasile Voiculescu în mai multe poezii, între care un loc aparte îl au, din punct de vedere estetic, cele intitulate *Iisus din copilărie* şi *Cheia de aur*. Naşterea lui Iisus este receptată cu o frumoasă naivitate copilărească, ce permite, in spirit gândirist, o aglutinare expresionistă a sacrului cu laicul, iar prezenţa vietăţilor domestice sporeşte, sub uşoara poleială ironică, efectele inocentei asemănări a lui Iisus cu „fratele mai mic" ce doarme în copae: ,,Iisus mi-era ca frate-miu ce doarme în copae;/ Îl născuse mama în tinda de lângă odaie,/ Culcată ca Maica Domnului, pe-o mână de paie./ Acolo mai erau adăpostite două oi bolnave,/ Un viţeluş cu picioarele slabe,/ O cloşcă sub pat şi-o pisică cu pisoi,/ Care s-au bucurat la naştere împreună cu noi".

Iluzia vederii lui Iisus – prin care *omul s-a îndumnezit şi, respectiv, dumnezeirea s-a înomenit* - implică, în finalul poeziei *Iisus prin grâu*, de Nechifor Crainic, un gest evlavios: ,,Prin grâul copt, pe unde-aleargă/ şerpuitoarea mea cărare/ Ce scapătă departe-n aur/ de glorioasă înserare//Mi s-a părut că treci, Iisuse,/ precum treceai pe vremea ceea,/Gustând în mers prietenia/ pescarilor din Galileea/(...)// Trecură veacuri, şi cu ele/ că treci din nou mi s-a părut/ Şi-ţi caut urma luminoasă/În lutul moale s-o sărut".

P. Constantinescu vedea în *Iisus prin grâu* o ,,versificare" despre ,,un Cristos democrat şi rustic străbătând lanurile autohtone, absent şi convenţional". (Pompiliu Constantinescu, *Scrieri*, vol. II, Bucureşti, 1967, p.329) .

O iluzorie întâlnire cu Iisus, într-o celulă cu paie şi guzgani, este trăită şi de personajul din poezia *Iisus în celulă*, de Radu Gyr, care se încheie cu o surprinzătoare „constatare": „Azi noapte Iisus mi-a intrat în celulă./ O, ce trist şi ce-nalt părea Crist! /Luna venea după El, in celulă/ Şi-L făcea mai înalt şi mai trist./...//S-a aşezat lângă mine pe rogojină:/- Pune-mi pe răni mâna ta!/ Pe glezne-avea urme de cuie şi rugină/ Parcă purtase lanţuri cândva./...// Părea celula munte, părea Căpăţână/ Şi mişunau păduchi şi guzgani./ Am simţit cum îmi cade capul pe mână/ Şi-am adormit o mie de ani...//Când m-am deşteptat din afunda genună,/ Miroseau paiele a trandafiri./ Eram în celulă şi era lună, / Numai Iisus nu era nicăiri.../...//- Unde eşti, Doamne? Am urlat la zăbrele./ Din lună venea fum de căţui.../ M-am pipăit... Şi pe mâinile mele,/Am găsit urmele cuielor Lui".

Volumul *Pârgă* (1921) al lui Vasile Voiculescu cuprinde şi poezia *În grădina Ghethsimani*, care debutează cu descrierea zbuciumului sufletesc al lui Iisus, provocat de apropiatul supliciu. În descrierea momentului biblic din Grădina Ghetsimani, ,,poetul surprinde natura duală a lui Iisus: teama de moarte – umană, depăşirea momentelor de spaimă prin înţelegerea sensului misiunii sale – divină". (Nicolae Oprea, *Arte poetice româneşti*, Editura Tiparg, Piteşti, 2011, p.79): ,,Iisus lupta cu soarta şi nu primea paharul.../Căzut pe brânci în iarbă se-mpotrivea întruna./Curgeau sudori de sânge pe chipu-i alb ca varul/Şi-amarnica-i strigare stârnea în slăvi furtuna".

Rainer Maria Rilke a transpus liric dintr-o altă perspectivă, în portativul mitului literar, suferinţa lui Iisus în grădina Ghetsimani. Refuzul Tatălui ceresc de a-i asculta rugăciunea („Treacă de la mine paharul acesta") stârneşte revolta Fiului, care, în consecinţă, îi neagă existenţa: „Povestea lui fusese încheiată./ Eu plec de-acum şi toţi mă părăsesc./ De ce vrei Tu să spun că eşti când, iată,/ eu însumi nu Te mai găsesc ?// Nu Te mai pot găsi. Nu. Nici în mine/ şi nici în alţii. Nu eşti pe pământ./ Nu Te mai pot găsi. Şi singur sunt.// Sunt singur cu durerea întregii lumi în mine,/ pe care-am vrut s-o potolesc prin Tine,/ Tu care nu exişti. Ce grea ruşine.... (*Muntele Măslinilor*, traducere de Al. Philippide).

Viziunea lirică a lui Rilke este similară viziunii poetului francez Gerard de Heredia, din „Sonetul I" al poeziei *Hristos printre măslini*: ,,Când braţe uscăţive spre cer şi-a înălţat/ Sub pomii sacri Domnul, la fel cum fac poeţii,/ Crezând că îl trădară prietenii, procleţii,/ Şi multă vreme-n mute dureri s-a cufundat;// S-antors jos la cei care,-aşteptându-l s-au culcat,/ Visând că-s înţelepţii, şi regii, şi profeţii.../ Dar, adânciţi în somnul de dobitoace, bieţii,/ ,,Nu, Dumnezeu nu este!" deodată a strigat.// Ei tot dormeau. ,,Prieteni, ştiţi oare marea *veste*?/ De bolta cea eternă atinsă fruntea-mi este;/Rănit sânt pentr-o vreme, şi-s sfânt, şi sufăr eu!// Fraţi, v-am minţit, ştiu bine: Abis! Abis! genune!/ Nu-i Dumnezeu pe-altarul pe care-s jertfă-anume.../ Nu, Dumnezeu nu este!" Dar ei dormeau mereu" (traducere de Mihail Nemeş).

Poemul *Hristos printre măslini* are următorul motto (din Jean-Paul): ,,Mort este Dumnezeu! Şi cerul gol. Plângeţi, copii, voi nu mai aveţi tată!"

Trădarea şi *prinderea* lui Iisus fac obiectul celei de a patra părţi a respectivului poem: ,,O, Iuda, tu ştii preţul pus pe-al meu cap, nu-i vreme,/ Hai, vinde-mă, fă târgul pe care l-ai promis:/ Prietene, vezi, sufăr, să zac pe jos mi-e scris.../ Măcar ai forţa crimei, o, vino, nu te teme!// Dar Iuda, dus pe gânduri, plecă nemulţumit/ Că-s prea puţini arginţii, de remuşcări muncit,/Nelegiuiri văzâdu-şi pe toţi pereţii scrise.../ /Pilat, în fine, singur, statornic lui Cezar,/ Simţind puţină milă, se-ntoarse-aşa şi doar/,,Aduceţi-mi nebunul!" oştenilor le zise". (*Sonetul IV*, traducere: Mihail Nemeş).

Acelaşi moment al vieţii lui Iisus Hristos este descris, într-un limbaj cu accente ludice, de Ion Gheorghe: „Isus, bărbos ca un sihastru/ poartă doar un anteriu albastru./ Iuda ca un negustor de coloniale/ are două rânduri de ţoale,/ o lungă rasă purpură/ şi-o manta de mătase ce se tulbură,/ lovită de şold şi de pulpe –/ca o coadă verde de vulpe,/ îşi sărută-nvăţătorul pe mustaţă/spre mirarea celor de faţă.// După cum se uită Mesia mâhnit/ Pare că celălalt a duhnit/ Îl sprijină pe păcătos şi-l ţine/ Să nu-i facă-nvăţătura de ruşine –/ Să nu creadă soldaţii romani/Că ucenicii lui ar fi beţivani.// Iată-i pe soldaţi/ leiţi patru fraţi:/ şi-au pus toga cu gura la spate/ c-au fost grăbiţi şi luaţi pe nemâncate –/ unul ţine-n stânga felinar/ unde stă lumina-nchisă ca un canar –/ cât pe pielea vânzătorului s-au ridicat porii –/ după chipul şi pofta lipitorii;/ prinzându-se de carnea lui Hristos/ s-aude sorbul vijelios/ şi suptul devorator/al fiecărui por.../ În vreme ce un şarpe iese Iudei din picior/ adormit, ca râma, din pământul ogor –/ trădătorul viermănos cade la picioarele învăţătorului Hristos.// Acesta şade-n îmbulzire/ lăsându-l să-şi îndeplinească nenorocita menire.// Îl iau apoi plângând soldaţii drăgani/ Să-l mâie două mii de ani –/pân-or ajunge să-i facă vânt,/a doua oară – pe pământ" (*Prinderea*).

Tudor Arghezi apelează, din unghiuri inedite, la motivul cristic, în poeziile *Între două nopţi* şi *Duhovnicească*. Duhul care se simte urmărit de o instanţă cenzorială (în *Duhovnicească*), întrucât a încălcat legea integrării în lumea de dincolo, se asemuieşte cu un fictiv Iisus care, de frica morţii, s-a sustras şi el legii, fugind de pe cruce: „Mi-e sete. Deschide, vecine./ Uite sânge, uite slavă./ Uite mană, uite otravă./*Am fugit de pe cruce*./ Ia-mă-n b raţe şi ascunde-mă bine" (s.n.).

În poezia *Apari să dai lumină*, Mihai Eminescu identifica durerile iubirii cu cele îndurate de Crist, pe cruce: „Cu aspra nepăsare tu sufletu-mi aduci/ Pe cele două braţe întinse-a sfintei cruci/ Şi buzele-nsetate cu fiere mi le uzi;/ Când ruga mea fierbinte nu vrei să o auzi,/ *Mă faci părtaş în lume durerilor lui Crist*.../O, marmură, aibi milă de sufletul meu trist !" (s.n).

Pruncul la care se referă Vergiliu (70 – 19 î.Hr.) în versurile „O progenitură nouă se coboar-acum din cer./ Pruncului cu care, însă, veacul, mai întâi, de fier/ Va-nceta şi-n toată lumea cel de aur va să vină/ (Febus chiar acum domneşte) ocrotire dă-i, Lucină" (*Bucolica IV, Pollio*, traducere de Teodor Naum) a fost identificat de teologii creştini cu Iisus Hristos.

P.S.

Noul tradiţionalism – *tradiţionalismul spiritualizat* – diferă de tradiţionalismul de la ,,Sămănătorul" prin cel puţin câteva aspecte: valorificarea componentei religioase a spiritualităţii autohtone, orientarea preferinţelor tematice spre ortodoxie, deschiderea spre modele literare noi (poezia lui Francis Jammes, poezia lui Rainer Maria Rilke, poezia expresionistă...) şi saltul concepţiei despre scriitura lirică. Imaginarul – cu dominanta sa *imaginală* – promovat de poeţii gândirişti a îmbogăţit imaginarul liric românesc şi a umplut golurile existente – de factură tematică şi motivistică – în poezia autotonă, cea laică şi, respectiv, cea religioasă.

O iluzorie întâlnire cu Iisus, într-o celulă cu paie şi guzgani, este trăită şi de personajul din poezia Iisus în celulă, de Radu Gyr, care se încheie cu o surprinzătoare „constatare": *„Azi noapte Iisus mi-a intrat în celulă./ O, ce trist şi ce-nalt părea Crist! /Luna venea după El, în celulă/ Şi-L făcea mai înalt şi mai trist./...//S-a aşezat lângă mine pe rogojină:/ - Pune-mi pe răni mâna ta!/ Pe glezne-avea urme de cuie şi rugină/ Parcă purtase lanţuri cândva".*

studii

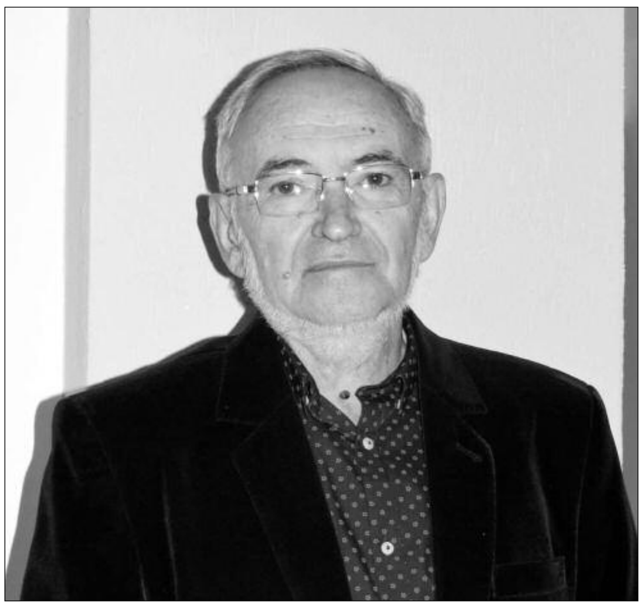
„CRED ÎN AUTONOMIA CRITICULUI, NU ÎN AUTONOMIA LITERATURII”

(Dezbatere despre starea revistelor literare)

Odată cu dezinteresul publicului, dă în floare boala autorlâcului. Asistăm la un adevărat diluviu, nimeni nu mai poate avea pretenția că ar controla fluxul editorial, oferta e copleșitoare (valul traducerilor, îndeosebi) și prețurile interdictive. Deși statutul scriitorului a declinat, numărul celor doritori să devină membri ai Uniunii Scriitorilor („scriitor cu carnet”) e în creștere. Funcționează edituri de apartament, se practică tiraje confidențiale, sunt grupuri de presiune și, bineînțeles, se înmulțesc cronicile amicale.

Jean DUMITRAŞCU
în dialog cu
Adrian Dinu RACHIERU

- D-le Adrian Dinu Rachieru, inițial doream să realizez un interviu despre cărțile domniei voastre, foarte numeroase, pentru care ați primit numeroase premii, despre începuturile literare, despre vocația sintezei, despre scriitori de primă mână ai literaturii române, de care mă simt, ne simțim, cu totul devotați, dar am dorit, în ultima clipă, din criză de timp, îmi lua o lună doar să vă citesc cărțile, să vă aducem în realitatea imediată. Scrieți o istorie politică a literaturii române. De ce e necesară o asemenea istorie?

- Despre necesitatea unei Istorii politice a literaturii noastre postbelice, ca „idee onorabilă și rezonabilă”, cum nota, undeva, „simptomatologul” Ion Simuț, se discută abundent. Doar că proiectul, încă „ambiguu” (anunțat, revendicat, amânat, suspendat etc.) întârzie ca împlinire, în pofida unor tentative care, pe baza reinterpretărilor, ar urma să fisureze „monopolul estetic” și să înlăture judecăți sedimentate. Ideea înmugurise, prin 2005, la Cluj, anunțată de Ștefan Borbély, vizând „recontextualizarea politică”. Promițând un volum colectiv ca proiect „nefoiletonistic”. Dar echipa, adunând nume grele, n-a mai pornit la drum, după câte știu. Asta e, suntem țara lui *dacă*, lăsătura e oricând la îndemână. Adevărul e că tectonica literară nu poate fi cercetată fără a consulta agenda politică a epocii; schimbările de regim, se știe, bulversează scara valorilor. Cum în comunism, protejând literatura de agresiunea ideologicului, esteticul a fost fetișizat sub stindardul zgomotos clamat al autonomiei, estetismul, îmbrobodind cenzura, a fost, pentru critica / criticii vremii, *o atitudine parapolitică*, opina Adrian Marino. O ripostă izolaționistă la politic, folosind „scutul” estetic; altfel spus, încurajând o lectură strict estetică, neîndestulătoare acum. Încât, pe bună dreptate, Bogdan Crețu și alți comilitoni observau că se impune *un nou cod de lectură*, vizând *recuperarea ideologicului*. Firește, fără a deprecia, în acord cu noua sensibilitate receptivă, disocierea valorilor pe fundament estetic. Or, marele câștig al exegezelor din ultimii ani, livrate de un valoros *desant critic* privește tocmai *complementaritatea perspectivelor*, refuzând relația opozitivă. Investigând, așadar, textura epocii și meandrele politicului, neignorând contextele în prefacere, recâștigând normalitatea (fie ea și confuză), dezgropând, în numele igienei morale, adevăruri inconfortabile; de unde și agresivitatea revizuirilor, căzând, deseori, în revizionism. Fenomenul cultural din comunism se cere examinat printr-o „prismă lărgită”, cu un plus de atenție la constrângerile contextului. De fapt, subliniez, estetismul, ca marotă a criticii în vremuri neprielnice, nu se cuvine nicidecum repudiat. Iar ideologicul, reamintim, nu trebuie respins, nici înțeles ca „boală autoimună, letală” (cf. N. Manolescu), ci recuperat; de aici, credem, încep adevăratele revizuiri, neconfundând istoria politică cu cea „ideologică”. Ca să preiau o vorbă faimoasă (a lui Paul Georgescu, fostă primadonă ideologică în anii dogmatici), cred, și eu, în autonomia criticului, nu în autonomia literaturii. Să observăm că ultimul val critic, denunțând „falimentul autonomiei esteticului”, nici nu pare interesat de o istorie politică (prea „limitativă”), preferând, în postcomunism, „modelarea ideologică” (cf. M. Iovănel) în context internaționalist. Prin alte părți (vezi Franța), literatura – zice Alexandre Gefen – a devenit „o afacere politică”. Literatura, afirmă criticul din Hexagon, „a încetat să mai fie un spațiu protejat”, închisă emfatic în singularitatea și autosuficiența ei.

- Publicați în multe reviste, importante. De ce simțiți nevoia de a face asta?

- Unde am acces. Va trebui să mă restrâng, bătrânețea și belelele ei mă obligă. Dacă timpul va avea răbdare, vorba predistă, poate voi mai reuși câte ceva. Dar față de mulțimea proiectelor care foiesc în junețe, toți (aproape toți, pardon) ratăm.

- Aș vrea să vă provoc la dezbaterea inițiată de Ion Simuț, la început printr-un articol, de care știți, apoi printr-o carte, pe care sigur ați citit-o „Pe ce lume trăim? Simptome” (Editura ŞCOALA ARDELEANă, Cluj-Napoca, 2022). O carte amară, articolul d-lui Ion Simuț a avut urmări. Neplăcute pentru sine, mărturisind că niciodată nu a fost mai singur în viața literară. Nu bănuia că la o lună după articolul său, Mircea Mihăieș, redactor-șef al revistei „Orizont”, o să scrie: „Într-o lume normală, Ion Simuț ar trebui să devină în toate revistele culturale ale țării *nomina odiosa*”. Și a devenit. Dar să-i urmărim, la liniuță, celelalte puncte de vedere. Și vă întreb, în rafală?

Există o lipsă de public a revistelor? Există o lipsă de interes pentru public?

- Cum și eu sunt „oaia neagră a târgului” (Timișoara), accept provocarea. Într-o lume normală, subiectul ar fi meritat o largă și responsabilă dezbatere, nu reprimanda. Simuț, însingurat, trage ponoasele, deși, între noi fie vorba, are (parțial) dreptate. Dar problema, cred, privește nu atât numărul publicațiilor culturale, în explozie, ci calitatea lor. Și, mai ales, profesionalismul și onestitatea cronicilor, recenziilor etc. Ne putem îngrijora și noi, alături de prozatorul vrâncean Gheorghe Mocanu, cel care, într-o scrisorică trimisă *României literare*, se întreba: „Unde sunt cărțile proaste în revistele noastre literare?” Că bântuie superlativita, encomiul face ravagii. Cu foiala criticilor-impresari, împărțind indulgențe, slujind nume clopoțitoare, fără economie de tămâie. Da, există „o lipsă de public” și o lipsă de interes a publicului. Despre asta, cu voia Dvs., mai la vale. Altădată, revistele (puține) contau, impuneau niște nume. Poate că niște polemici (de-adevăratelea) ar înviora peisajul revuistic.

- Pentru cine scriem? Există consolarea cu ideea că cel care ne citește ori cel despre care scriem o cronică poate servi la dosarul U.S.R.?

- Sociolog fiind, mi-aș îngădui un răspuns mai pe îndelete. Fiindcă suntem branșați la mass-media, iar cultura de piață e înrobită divertismentului. Și ce observăm? Odată cu reculul lecturii, paradoxal, grafomania dă în clocot, diluviul editorial e copleșitor. Oricine, tipărindu-se, îndrugă vrute și nevrute. Trăim într-o lume populată de „scriitorinci”, răscolită de orgolii, cu infatuări și răfuieli. Critica este vital necesară, nu încape îndoială. Problema e cum „funcționează”. Evident, nu mai are impactul consacrant de altădată, dar asigură încă „putere” (oho!) în lumea literară. Rostul ei ar fi descurajarea mediocrităților. Dar cine ar putea cuprinde azi fluxul editorial, rostind un ferm „În lături!”? Rețeaua rizomică ruinează ierarhia, cronicăreala a devenit marketing literar. Autorlâcul e în floare, năvălesc „hoardele de tătari culturali”, constata N. Manolescu, toți râvnesc, cu gândul la pensioară, la statutul de scriitor. Cu gloriola aferentă, câtă mai e. Și se bat pentru a-l obține, de la cronici tarifate pentru „întâmpinări” prietenoase la agresiuni și înjurături. Viața literară a devenit un iarmaroc: foială, târguială, descurcăreală. Dosariada (cu acei sperați bănuți în plus) încurajează asaltul USR. Critica de întâmpinare, în oceanul de indiferență al necititorilor, nu mai îndrumă; doar constată; și o face deseori interesat, cu partizanate care bat la ochi în toparea producției de carte. Sunt găști cimentate, sunt succese fabricate și scriitori gonflați la bursa valorilor. De unde și febra / graba canonizărilor...

Încât ne zbatem în plasa unui ciudat paradox. Odată cu dezinteresul publicului, dă în floare boala autorlâcului. Asistăm la un adevărat diluviu, nimeni nu mai poate avea pretenția că ar controla fluxul editorial, oferta e copleșitoare (valul traducerilor, îndeosebi) și prețurile interdictive. Deși statutul scriitorului a declinat, numărul celor doritori să devină membri ai Uniunii Scriitorilor („scriitor cu carnet”) e în creștere. Funcționează edituri de apartament, se practică tiraje confidențiale, sunt grupuri de presiune și, bineînțeles, se înmulțesc cronicile amicale. Drept consecință, ierarhiile severe, cartografiind un relief accidentat sunt înlocuite cu orizontalitatea rețelelor, instăpânind ceața axiologică.

Poate că cel mai grav simptom în acest peisaj crizist ar fi tocmai prăbușirea *credibilității*. Câmpul cultural și, cu deosebire, mediul literar e tensionat de scandaluri și jocuri de culise, de irelevanța unor premii și de neîncredere în jurizări, de grupuri de presiune, →

interviu

Dorel Tătaru

(Detroit/SUA)

Despre patriotismul dualist sau pluripatriotism

Patria, patrie, patris, patrija, motherland, vlast, emamaa, haza, vatan, indung, tanah air, vaterland, fatherland, hjemland, ojczyzna, terra natal sau locul unde te-ai născut, se spune că nu uiți niciodată țara unde ți-a fost tăiat buricul. Eu nu l-am uitat, însă patriotismul meu este dualist, iubesc deopotrivă România și Statele Unite ale Americii, dar în orice colț de lume aș trăi, patriotismul care mă însuflețește ar fi clădit pe aceeași structură căci patriotismul este modul în care ne iubim familia, cu cei vii, cu cei plecați dintre noi, dar la o scară mai mare, națională. Atunci când o țară este terfelită de propriii cetățeni, ce pot învăța copiii, cum pot ei să o iubească dacă nu sunt învățați să o facă? Este exact ca în sânul unei familii. Un patriotism sănătos are nevoie de exemple de iubire, spre deosebire de naționalismul toxic, discriminator, căci ce este naționalismul dacă nu un patriotism care și-a pierdut noblețea.

Eu identific trei moduri în care oamenii au tendința de a-și iubi nația. Primul și cel mai benign, este dragostea pentru cămin, pentru locul unde trăim. Această dragoste ne oferă o lecție primordială asupra egoismului, mai precis despre lipsa acestuia din sânul unei familii. Dragostea pentru cămin produce un sentiment de prietenie cu cetățenii altor nații. Cum să nu-mi iubesc căminul fără să mă gândesc că și alți oameni își iubesc propriile cămine în aceeași măsură. Ar trebui să ne iubim țara indiferent de forma de guvernare. De ce? Nu pentru că ar fi măreață întotdeauna sau că traiul ne este bun mereu, ar trebui să o iubim pentru că este căminul nostru. Scriitorul american George William Curtis spunea că țara unui om nu este un anumit teritoriu, cu munți, cu râuri, cu păduri, țara este un principiu iar patriotismul este loialitatea față de acel principiu. Un alt mod de a iubi patria este acela care izvorăște din atitudini particulare, din trecutul istoric al unei națiuni. Acest mod este unul subiectiv, adesea periculos, ca și al treilea mod dealtfel, acela care vine dintr-o credință fermă, chiar prozaică, cum că o națiune a fost sau încă mai este, în acte solemne, superioară altei națiuni, pentru că națiunile, pline de oameni defecți, comit invariabil acte umbroase, rușinoase, propovăduind dragostea de țară în povestiri particulare menite să spele adevărul sau prin omisie, de a-l spune pe jumătate. Aici au făcut carieră dictatorii sub umbrela proletariatului.

Așa cum afirma generalul Charles de Gaulle, patriotismul este atunci când manifești dragoste pentru poporul tău iar naționalismul când manifești ură pentru alte popoare. Păcatele unei țări, fiecare țară are păcatele ei, să le spunem concepte negative, trebuiesc introduse în istorie cu grijă, nu ascunse, introduse în locul potrivit, altfel acestea vor zgâlțâi încrederea și afecțiunea minților tinere. Ascunzând patriotismul în spatele unor puncte de vedere particulare, individualiste, înseamnă să înțelegi greșit ceea ce patriotismul ar trebui să reprezinte. Istoria formează oglinda adevărului împărțită în marile capitole care reprezintă viața unui popor: patriotismul, înțelepciunea, libertatea și înfrățirea, iar convingerile mă obligă să fiu de acord cu filosoful, poetul și omul politic Vasile Conta. Da, libertatea este un alt factor cheie al unei societăți în care patriotismul este nealterat de poveștile creatoate de valori utopice, libertate care nu se câștigă în nici o instanță definitiv, fără recurs, nu se obține permanent, ea se câștigă în fiecare generație! Trebuie să asimilăm istoria cu simțul curiozității și al responsabilității, acest lucru ne va aduce un sentiment de siguranță. Revenind pe axa cămin/patrie și la similitudinile dintre tradiționala familie, cea mică, aceea încă din peșterile preistorice, și cea mare, națională, patriotismul ca simțire ar trebui să ne ducă mult înapoi, chiar până dincolo de grecescul patris.

Valorile unei familii sunt valorile din oglindă ale patriei. Ce bine pot insera aici maxima lui Rudyard Kipling: să nu ai niciodată încredere în omul care vorbește urât despre țara sa! Ditto! Nu mă poți face să-mi urăsc căminul, poți cel mult să mă faci să păstrez partea bună în memorie și să repar ce a fost rău, poți să mă faci să fiu mândru de părțile frumoase sau să-mi pară rău pentru injustiție. Privind în oglindă poveștile familiei mele, privesc partea bună și partea rea a poveștii națiunii mele, așa trebuie gândit. A fost eroism, au fost trădări, am fost recunoscător pentru virtuțile ei, am fost condamnat pentru păcatele ei. Toate acestea m-au ajutat să-mi găsesc motivația de a căuta justiția la rândul meu pe acest pământ. Cea mai bună formă de patriotism nu depinde de cultivarea unei povești naționale ci de recunoașterea, de identificarea obligațiilor față căminul nostru național. Iată de ce scriitorul, istoricul și psihologul Bogdan Petriceicu Hașdeu spunea că patriotismul este dreptul cel mai scump și cea mai săracă datorie a fiecărui cetățean. Lecțiile de istorie nu ar trebui să aibă ca scop crearea de patrioți, ele ar trebui să educe populația în sensul că un om bine educat este cel mai în măsură să învețe să-și iubească nația. Nu cred că greșesc atunci când spun că militarii acaparează noțiunea de patriot, domină conversațiile despre patrioți deși adevărații patrioți sunt neobservați, neanunțați, își trăiesc viețile fără fanfară. Nu putem însă nici să vorbim despre patriotism fără să includem în discuție armata. O țară fără soldați e ca Dumnezeu fără îngeri. Este alarmant faptul că într-o eră a globalizării, patriotismul nu mai este important, este depășit, și atunci, făcând aceeași analogie cămin/patrie, să nu ne mirăm de rata crescută a divorțurilor și de cea scăzută a căsătoriilor, dar despre asta putem vorbi cu o altă ocazie. Ca un ultim aspect și rămânând în aceeași sferă, mărturisesc că nu doar eu sunt impresionat de patriotismul american, acesta a înmuiat-o până și pe doamna de fier Margaret Thatcher, care a recunoscut că era o mare admiratoare a acestuia. Nu pentru resuscitarea mitului Camelot și romanticizarea societății americane de către administrația J.F.K. care credea ca și mine dealtfel că nu trebuie să întrebi ce poate face o țară pentru tine, întreabă ce poți face tu pentru țară. Sunt impresionat de modul în care americanii înțeleg că Dumnezeu, familia, și mai ales aceasta din urmă, sunt coordonatele formatoare, de ghidaj pentru simțământul acesta numit patriotism. Conclud că patria îmi sunt scrisul, limbile în care mă exprim, familia, casa, prietenii, Dumnezeu și tot ceea ce pot face eu pentru acestea! Și nu doar eu gândesc astfel, o facem atâția! Marele savant Louis Pasteur era convins că știința nu are patrie, omul de știință trebuie să se gândească mereu la tot ceea ce poate face pentru gloria patriei sale, în orice savant mare veți găsi un mare patriot.

1 decembrie 2022,
Detroit/ SUA

Valorile unei familii sunt valorile din oglindă ale patriei. Ce bine pot insera aici maxima lui Rudyard Kipling: să nu ai niciodată încredere în omul care vorbește urât despre țara sa!

---

falsificând bursa de valori. Avem o piață subdezvoltată, cu autori industrioși, în delir localist și abundență editorială, cu difuzare precară și vizibil recul al lecturii. Plus incapacitatea frontului critic de a cuprinde producția editorială, filtrând supraoferta, întreținând, prin delegitimare – pe fundalul dezinteresului cultural – ierarhii frauduloase, divorțând, în repetate cazuri, de axiosferă. Dar rămânem optimiști. Noi, ca „trestii gânditoare”, cum zicea Pascal, nu ne putem despărți de carte. Nu putem accepta „golirea minților”, infantilizând și imbecilizând umanitatea. Și ne mângâiem cu un frumos distih arghezian: „Carte frumoasă, cinste cui te-a scris, / Încet gândită, gingaș cumpănită”...

Din perspectivă comunicațională judecând, destinatarul (receptorul) nu poate lipsi din această enigmatică ecuație. Sociologic vorbind, cauza finală a oricărei literaturi nu este scriitura, ci destinația (ecoul social). R. Escarpit (v. *Sociologie de la littérature*) ne reamintea că „orice scriitor, în momentul în care scrie, are prezent în conștiință un public”. E drept, publicul / publicurile este / sunt un incoerent ansamblu socio-cultural. Se naște un dialog incontrolabil. Ne adresăm cuiva, nu știm cui; dar scriem cu fața spre prezumtivul cititor. Fiindcă procesul, firesc, se consumă în doi timpi: *a scrie și a citi*. Și orice lectură este un act interpretativ. Lumea însăși este o carte de citit și de descifrat. Conchizând, să-l pomenim și pe bătrânul și hulitul Gherea: „dacă o mișcare literară fără literați e un nonsens, o mișcare literară fără cititori e imposibilă”. Să nădăjduim că „tribul” cititorilor, risipit în jungla societății de consum, își va păstra năravul, în pofida ofertelor media, în avalanșă. O lume fără cărți (imaginată de un Fr. Truffaut) e coșmarescă, iar perspectiva unei societăți „fără lectură” – de neconceput. Lectura, fie ea „procopsitoare” sau „desfătătoare”, rămâne, vorba cronicarului, „cea mai de folos omului zăbavă”...

- Se poate vorbi de ignorarea rolului vânzărilor: „dacă o revistă nu se vede pe piață și nu rezistă pe piață, atunci ea nu există”, spune, scandalizant, dl. Simuț. Un adevăr aplicat la revista „Steaua”; Din ce trăiesc aceste reviste ce nu se vând? Din subvenții de la stat (consilii județene, locale, Ministerul Culturii, A.F.C.N.), dar „întreținerea de la stat moleșește”;

- Ei, nu doar pomenita revistă e în discuție. Cultura de piață are legi dure, finanțarea e necesară în cursa supraviețuirii. Că ea „moleșește”, e vizibil. Cineva vorbea de „paradigma vasalității”, nărav străvechi, fără lecuire, se pare.

- Cea mai mare parte dintre redactori sunt intelectuali de dreapta, beneficiari de subvenții de... stânga (scandalul nerecunoscut de nimeni); Marea majoritate a șefilor de revistă o reprezintă scriitorii pensionari reîncadrați, în dauna tinerilor. Așa să fie?

- Cam așa e, recunosc. Dar eu, izolat și marginalizat, trăitor în afara vieții literare sunt, aș zice, dezinteresat de zarva și veninul rivalităților, străin de turbulențele lor, de atâtea războaie inutile. De regulă, polemica, știm, e zadarnică, dezlănțuind energii umorale, cu vrăjmași ireductibili. Cheltuială de timp și energie. Dar polemica, dacă nu cade în pamflet, e necesară. Și chiar noi încrucișarăm, elegant, spadele...

- Sunteți optimist în ce privește viitorul literaturii române?

- Să zicem că da. Ce ne-am face fără această firavă speranță? Dramatică e, însă, soarta românității. Dacă țara dispare, ce mai contează relicvariul literar? Și dacă Planeta, cu atâția lideri pofticioși și nesăbuiți, e primejduită (este!), aventura speciei umane e pecetluită. Mai contează oare viitorul literaturii?

C. Voinescu

În *Desculţ*, referindu-se la chimir, Zaharia Stancu prinde a zice: *L-a luat ca pe o văcălie de ciurel, pe ciomag.* Cingătoarea lată, din piele, ornamentată, cu multe buzunare, chimirul deci, de pe mal de Bosfor vine (*kemer*)...

DIN VORBĂ-N VORBĂ

A URSI

Într-o bine ticluită poveste, *Voinicul cel cu cartea în mână născut*, Petre Ispirescu spune: *Când începură ursitoarele să ursească, el se făcu numai urechi.* Cu rădăcini în Elada (*oríso*), ***A URSI*** a dobândit în Carpaţi noima de a hotărî dinainte soarta unei fiinţe sau a unui lucru. În poemul feeric în două părţi, *Înşiră-te, Mărgărite...*, Victor Eftimiu îi dă verbului formă pasivă, aşa cum se simte el cel mai bine, cu subiect logic şi gramatical: *Să-mi uit singurătatea... toate câte-am îndurat,/ De când fui ursită-n lume să fiu fată de-mpărat.* Fiinţele imaginare care hărăzesc prin formule magice viitorul unui nou-născut sunt definite printr-un derivat al verbului *a ursi*, ***URSITOARE***, după cum zice şi Goga în *Dăscăliţa*: *Pe buza ta n-a tremurat ispită./ Cununa ta de zile şi de visuri/ Au împletit-o rele ursitoare...* Verbului îi fac concurenţă semantică *a hărăzi, a meni, a predestina, a rândui,* dar şi învechitul ***A SORTI***, de la soartă, cu obârşii latine în *sors, -tis.* Zice Rebreanu, în *Ion*: *Până acum voise s-o ia numai pentru că era fata lui Baciu şi fiindcă părinţii lor i-au sortit unul altuia.*

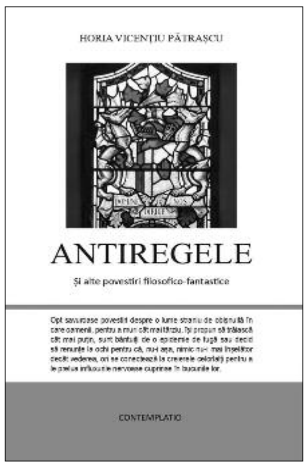
FOALE

...Iocan dărâmă atelierul până la temelii, ridică altul de cinci ori mai mare, cumpără FOALE uriaşe, cum nu avea nimeni dintre fierarii vechi din comună... – scrie Marin Preda despre cel ce dăduse nume poenii unde Moromete le citea, duminica, lui Dumitru lui Nae şi lui Cocoşilă, ziarul. Numele burdufului din piele, cu pereţi plisaţi, prin care se pompează aer pentru a menţine, la fierărie, cărbunii aprinşi, se trage din latinescul *follis*, ***FOALELE*** definind însă şi săculeţul plisat, plin cu aer, al unor instrumente muzicale precum cimpoiul, acordeonul, armonica: *Milescu se culcase liniştit, după ce chinuise foalele bietei sale armonice până s-o rupă* – povesteşte Duiliu Zamfirescu în romanul *În război*, din *Ciclul Comăneştenilor*. Macedonski îi dă chiar noima de burduf, termen cu etimon necunoscut: *Apa, în foale, descreşte mereu*, iar Petru Dumitriu – pe cea de abdomen, pântece, burtă, stomac: *Ce drac îi în foalele tău, mă? – îl întreabă tatăl, bănuitor...* Un sinonim, parţial, desigur, al lui ***FOALE*** este ***SUFLOIUL*** – acea ţeavă de trestie sau de soc prin care se suflă în foc, pentru a-l aprinde. Sau bucata de furtun, cum am văzut la o stână de pe Transalpina, unde mămăliga se făcea la foc continuu, spre a ţine ritmul cu tocanul din ceaunul vecin.

VĂCĂLIE

În *Desculţ*, referindu-se la chimir, Zaharia Stancu prinde a zice: *L-a luat ca pe o văcălie de ciurel, pe ciomag.* Cingătoarea lată, din piele, ornamentată, cu multe buzunare, chimirul deci, de pe mal de Bosfor vine (*kemer*), făcându-şi loc şi la Hasdeu, într-ale sale scrieri: *Ce chimir!... De piele neagră, şi bagă bine de seamă,/ Avea-n juru-i agăţate zece năsturaşi de-alamă.* Cât priveşte ciomagul, tot turcesc şi el, *çomak*, e pus în gura unui măgar dintr-o fabulă a lui Grigore Alexandrescu: *Ba adesea şi ciomege/ Pe spinare cam câştig.* La

(continuare în p. 25)

Natalia Onofrei

Ce ascunde autorul?

HORIA VICENŢIU PĂTRAŞCU, *Antiregele şi alte povestiri filosofico-fantastice,* *Contemplatio*, 2022, 155 p.

Mă intimidează, dintotdeauna, cuvântul "filosofie" şi mă face să renunţ la o carte, înainte s-o deschid. Totuşi, când îmi dă un prieten cartea lui cu povestiri filosofico-fantastice, nu mă pot abţine – trebuie să aflu ce se ascunde în straturile naraţiunii!

Literatura artistică, la fel ca toate artele, aşa cum înţeleg eu manifestarea fenomenului în modernism şi postmodernism, este expresia impersonală, într-o formă estetică, a conflictului interior dintre nevoia absolută de libertate şi cea vitală de integrare socială prin recunoaştere, iubire şi confirmare din partea grupului.

Că este vorba de roman, teatru, proză scurtă sau poezie (mă voi referi numai la literatură în continuare), în esenţa lor, genurile artistice se învârt în acelaşi cerc al problemelor umane eterne: frica de moarte, libertatea, nevoia de a iubi şi a fi iubit, acceptat şi integrat, dreptatea, sensul vieţii şi relaţia cu Dumnezeu. Literatura artistică (nu eseul, jurnalul sau alte genuri asumate direct) este, pentru un artist, calea cea mai bună, datorită caracterului impersonal, de exprimare a limitelor de adaptare ale individului, de conformare şi supunere la o ordine socială; este mijlocul cel mai eficient de a se striga, de a se anunţa şi de a-şi anunţa zbuciumul în faţa comunităţii, de a se salva din starea de invizibilitate şi a fi recunoscut ca existenţă, dar fără riscul de a fi marginalizat sau chiar exclus din cauza ieşirii sale din rândul lumii. În mod firesc, o operă literară este bine primită de către publicul cititor atunci când acesta identifică în esenţa ei caracterul universal al subiectelor, multiplicitatea lor, ubicuitatea.

Totuşi, în funcţie de profunzimea conflictului interior al autorului şi a capacităţii sale de codare a mesajului, acesta alege o manieră specifică de a se spune lumii. Horia Vicenţiu Pătraşcu a ales, ori poate chiar a inventat, povestirea filosofico-fantastică. E o manieră complet impersonală de expresie, cu un mesaj codat într-atât de complex încât am fost tentată să spun că este rodul unei fantezii exacerbate, adevărat că inspirate din realitate, care creează nişte situaţii ipotetice numai de dragul exerciţiului filosofic în sine. Admit că le-am citit de trei sau patru ori, în mai multe variante, ca să mă prind: ce ascunde autorul în timp ce nu se poate abţine să nu se strige lumii?

Volumul nu are multe pagini (155), dar este de o densitate rar întâlnită, fără să fie îmbâcsit. Nu e o carte pentru toată lumea, voi spune de la început. Cele opt povestiri, cu subiectele-pretext inspirate din realitate, aduc cititorul, pe nesimţite, la temele de meditaţie care-l interesează pe autor în mod special, teme deloc străine oricărei fiinţe umane. Opt nu sunt multe, voi spune în una-două fraze, cum le-am interpretat pe fiecare dintre ele.

În „Agalia", Horia Vicenţiu Pătraşcu abordează frica de moarte care induce, la rândul ei, frica de viaţă. Întreaga planetă, în urma unei descoperiri ştiinţifice care a stabilit că omului îi este oferit, genetic, un număr fix de mişcări, unde sunt incluse şi mişcări precum sinapsele (gândurile), iar atunci când le epuizează moare, preferă conservarea, longevitatea prin refuzul vieţii. Personajele spun „bună dimineaţa" în aceeaşi propoziţie cu „noapte bună". De fapt, cititorul e determinat să se întrebe cât de mult se teme de moarte şi ce ar alege între a exista şi a trăi, sau care ar fi măsura în care le preferă.

„Procedura" m-a indus iniţial în eroare. Pretextul este inspirat din recenta aventură mondială a Pandemiei, cu invocarea obligativităţii unei proceduri medicale întru salvare de vieţi, dar autorul ne „păcăleşte" şi ne împinge, în mod subtil, în altă discuţie: vălul ignoranţei lui Rawls. Dilema propusă este alegerea, compromisul pe care un om l-ar face între nevoia absolută de libertate şi cea vitală de a fi acceptat şi integrat, de a fi tratat în mod egal/corect, indiferent de caracteristicile fizice, intelectuale, rasiale, de statut social, situaţie materială s.a.m.d.

„Sindromul picioarelor obosite", o povestire concepută pe fondul unui mister medical, dar care, aşa cum am înţeles-o eu, este despre fuga părţii de întreg – adică a individului de grup – din nevoia de libertate cu preţul asumat al morţii.

O altă povestire, „Multiplicarea", abordează o problemă tot mai frecventă a omului postmodern, din epoca bunăstării şi confortului generalizate. Evident, situaţia propusă de autor este exagerată, tocmai pentru a evidenţia problema: lipsa efortului de dobândire a vieţii aduce după sine ratarea trăirii, ca un orgasm care nu produce satisfacţie. Partea fantastică din text este, de fapt, numai parţial fantastică. Multimiliardarul erou, care nu mai poate să simtă acut viaţa şi plăcerea, s-a gândit să implanteze nişte microcipuri în creierele oamenilor tineri pentru a le vampiriza stările hedonice, eventual mai multe, de la mai mulţi „trăitori" simultan. Dar noi deja facem acest lucru: cinematografia, iar mai nou *reality-show*-rile sunt o gaură a cheii prin care omenirea trage cu ochiul, trăind prin alţii experienţe inaccesibile fizic sau în intensitate. Omului căruia îi prisosesc cele materiale ori sunt obţinute uşor îi este tot mai greu să simtă că trăieşte.

De la Dumnezeul lui Avraam, unde totul este cauzalitate – vinovăţie, peadepsă şi plan –, până la Dumnezeul lui Spinoza – mersul natural al lucrurilor -, în care sunt înglobaţi şi Dumnezeul lui Avraam, Isus, proorocii şi nebunii care împart palme la întâmplare pe stradă este subiecul povestirii „Palma". E preferata mea.

„A fi înseamnă a fi privit... Berkeley...?", „...foamea de a fi văzut" - „Antiregele", povestirea care dă titlul cărţii**,** pleacă de la pretextul descoperirii fizicii cuantice – antiparticula - dar, din nou, autorul foloseşte un procedeu alunecos, ademenindu-ne cu faţa medaliei şi apoi arătându-ne abrupt reversul acesteia. Prinţ şi cerşetor, cu aceeaşi boală profund umană, comună: nevoia strigarii de sine, de anunţare a existenţei şi întreţinerea/fixarea acesteia din urmă în lume prin confirmare sistematică a socialului, nevoie ajunsă la nivel patologic în povestire, nesatisfacerea căreia duce la moartea simbolică, dar şi la cea reală.

Al doilea subiect psihologic al postmodernismului este abordat în „Minim Mărturisitorul" – povestea individului prins între soarta creştinului, păcătos prin definiţie, şi pretenţia de performanţă, etică şi morală absolută în ceea ce-l priveşte din partea părintelui, care nu admite mai puţin decât perfecţiunea. În esenţă, individul renunţă să mai trăiască firesc din nevoia fundamentală de a satisface o parte, astfel încercând să obţină iubirea.

În general, cartea e grea şi nu m-aş grăbi să spun că este filosofică prin natura sa, psihologică sau altcumva. Cred că este doar expresia codată, într-o formă estetico-literară, a neliniştilor autorului. Textul nu e lipsit de ironii subtile şi umor fin, abia perceptibil. Este de remarcat curăţenia exprimării în ceea ce priveşte figurile de stil: nu sunt necesare, deci lipsesc şi nu încarcă inutil naraţiunea. De asemenea, sunt încântată să văd că lipsesc şi bălăriile filosofice prozelitiste, păcat de care suferă unii autori cu pregătire filosofică la bază. Toate povestirile au finalul deschis, fără încheiere propriu zisă, nici măcar sugerată. Poate tocmai aceasta poate fi considerată latura filosofică a volumului, prin invitaţia la meditaţie.

„Inundaţia", penultima povestire din volum, este din alt registru; cred că ar fi fost nimerit să fie ultima, ca o trecere firească spre altă abordare literară, mai realistă, mai apropiată de asumarea personală a autorului, deşi conţine aluzii la „paranormal".

Personal, în orice text literar, urmăresc atent (ne)alegerea fiecărui cuvânt din spatele conştientului, claritatea sau ambiguitatea acestora, nuanţele semantice preferate de autor, felul în care structurează naraţiunea şi îşi insinuează neliniştile şi perspectivele asupra vieţii. Cu alte cuvinte, dincolo de estetica textului, de echilibrul abordării temelor, a meşteşugului construcţiei caut întotdeauna ceea ce autorul spune involuntar, caut omul. Nimic mai interesant pe lume.

Dacă aş fi întrebată care este sentimentul cu care am rămas în urma lecturii, aş spune că trebuie să recitesc totul. Povestirile, odată „eliberate" de autor şi lăsate la bunul plac de înţelegere al cititorului, au o viaţă a lor. Sunt construite în aşa fel încât pot fi împărţite, fiecare, în mai multe planuri, au multe simboluri care pot fi extrapolate şi interpretate la nesfârşit. Simt nevoia să le discut cu cineva.

Cristian Cocea

Cronicile bătrânului sefist

Să nu-ți faci mașină după chipul minții umane!

Cel mai șocant aspect al Imperiului galactic, imaginat de scriitorul Frank Herbert în seria “Dune”, este tehnologia sa analogică. Cum acțiunea romanelor se petrece într-un viitor îndepărtat, cititorul s-ar fi așteptat să întâlnească recuzita obișnuită a creațiilor de gen (supercomputere, roboți, nave super-luminice), dar dă peste mentați, maeștri de scrimă și navigatori telekineziști. Soldații folosesc arme albe, rebelii călăresc viermi gigantici, există bresle, societăți secrete și aristocrație, au loc inițieri și vendette. Mesajele se transmit prin radio, vehiculele zburătoare nu depășesc complexitatea elicopterelor, iar datele se stochează mental. Să fie acest Ev Mediu Spațial doar un decor exotic sau asistăm la o ilustrare excelentă a ideii că tehnologia influențează societatea și natura umană? Vom vedea în cele ce urmează.

Avertismentul lui Heidegger

Să o luăm pe departe. Secolul al XX-lea, marcat atât de mult de beneficiile, dar și de ororile tehnologiei, i-a obligat pe filosofi și pe scriitori să reflecteze asupra relației omului cu creația sa, mașina. Până atunci, opinia comună era că uneltele sunt neutre din punct de vedere moral. Un cuțit nu este nici bun, nici rău. Cu el, e drept, poți tăia pâine sau poți făptui o crimă, dar răspunderea îți revine exclusiv. În eseul “Întrebarea privitoare la tehnică”, Martin Heidegger (1889-1976), unul dintre cei mai importanți gânditori germani, face un pas mai departe. El observă că definiția instrumentală a tehnologiei, deși corectă până la un punct, nu surprinde complexitatea fenomenului. Comparând produsele contemporane cu artefactele antice, filosoful sugerează că tehnica noastră nu este un simplu mijloc. Tehnica este producere, aducere la prezență, scoatere din ascundere, cum ar spune Platon. Dacă meșteșugarul antic își aducea la prezență obiectele cu dragoste și simț artistic, dacă țăranul își cultiva pământul, adică îl ajuta, într-un anumit sens, să se producă pe sine, omul de astăzi, rob al profitului și al eficienței, a pierdut orice motivație afectivă sau estetică a muncii și exploatează pur și simplu natura, alterând-o, siluind-o. Un exemplu: “Hidrocentrala nu este construită pe fluviul Rin asemenea vechiului pod de lemn care leagă, de veacuri, mal cu mal. Dimpotrivă, fluviul este cel zidit în hidrocentrală. Ceea ce este el acum, ca fluviu, și anume un furnizor de presiune, provine din esența hidrocentralei”. Heidegger adaugă: “Prin tehnica modernă, omul ajunge să vadă natura ca o rezervă de materii prime care așteaptă exploatarea (...) Între timp, în calitatea sa de actant în această industrie modernă, omul devine la rândul său o resursă. Este supus comenzii, așteptând-o și fiind supus cererii insistente de livrare”.

Avertismentul heideggerian privind “aducerea în prezență” a unor entități care n-ar trebui să existe, deoarece alterează mediul și modifică sufletul omului, este mai actual ca niciodată, odată cu intrarea în secolul al XXI-lea. Alături de amenințări mai vechi, precum cursa înarmărilor nucleare sau poluarea masivă, astăzi suportăm și efectele perverse ale tehnologiilor digitale. Computerele și internetul ne schimbă deprinderile de muncă, de viață. Devenim din ce în ce mai solitari, mai desprinși de natură. Capacitatea de concentrare ne slăbește, la fel și ținerea de minte. Nu mai avem răbdare să citim, preferăm imaginile. Vocabularul ne-a sărăcit, ne temem de ceilalți, ne ascundem după ecrane, evitând discuțiile față în față. Ne bazăm din ce în ce mai mult pe inteligența artificială, de la banalul navigator auto, până la sofisticatele sisteme-expert din finanțe, avocatură sau medicină. Nu mai avem opinii proprii, ne însușim propaganda răspândită de boți în rețele sociale. Pe scurt, suntem deja sub o presiune tehnologică fără precedent și ne pierdem din suflet. Mulți dintre noi se adaptează, mulți refuză și sunt marginalizați. Dar mai sunt și cei care se revoltă! Ce s-ar întâmpla dacă acești noi “ludditi” ar face masă critică? Cum ar arăta lumea dacă am renunța la anumite tehnologii? Uite așa ajungem, din nou, la science-fiction.

Jihadul Butlerian și Marea Convenție

De-a lungul celor șase romane din seria “Dune”, sunt presărate indicii care ajută cititorul să înțeleagă logica internă a viitorului imaginat de Frank Herbert. Umanitatea a urmat calea tehnologică, împrăștiindu-se în spațiu cu ajutorul mașinilor, dar a ajuns sclava Inteligenței Artificiale. Într-un târziu, oamenii s-au revoltat împotriva creierelor electronice și au pornit un război de eliberare - Jihadul Butlerian, care s-a soldat cu interzicerea folosirii computerelor și cu semnarea unei Mari Convenții, baza legislativă pentru un imperiu galactic. Termenul “Butlerian” pare a fi o referință la Samuel Butler, autor englez din secolul al XIX-lea, care, în romanul “Erewhon”, a enunțat pentru prima dată posibilitatea ca mașinile să evolueze prin selecție darwiniană. Revenind la seria “Dune”, să remarcăm că Jihadul Butlerian a transformat puternic economia, societatea și politica. De ce? Pentru că, renunțând la Inteligența Artificială, a fost redusă considerabil producția industrială. Mai mult, acumularea de capital, logica piețelor, dependența de bunuri și consumul nelimitat au devenit imposibile. Oligarhia a dispărut, oamenii au fost nevoiți să revină la muncă fizică și la disciplină mentală, ceea ce a dus la renașterea aristocrației. Sistemul politic democratic s-a prăbușit, odată cu ascensiunea Caselor Nobiliare, ținând în dependență planete întregi. Aflate în concurență pentru a da Împăratul, aceste centre de putere au devenit noile motoare ale istoriei, creând, din ruinele spiritului capitalismului, un Imperiu Neo-Feudal. O structură ierarhică piramidală, în care puterea executivă a Împăratului era balansată de puterea legislativă a Landsraad-ului, parlamentul Marilor Case, echilibrul fiind determinat de o a treia forță, aceea a Breslelor.

Totuși, în lipsa computerelor, cum ai mai putea călători printre stele ? Cum ai comunica? Cum ai guverna? Stăvilind dezvoltarea tehnologică, scazi și complexitatea socială. Atunci, cum s-ar putea susține un astfel de Imperiu? Frank Herbert răspunde: prin maturizarea speciei umane, prin folosirea deplină a trupului și a minții. Jihadul Bulterian a dus la apariția unor Mari Școli de gândire și acțiune, o combinație de societăți secrete, ordine religioase și bresle. Folosind stimulente psihice (cel mai puternic fiind celebrul melanj de la planeta Arrakis), antrenamente fizice și condiționări psihologice, absolvenții Marilor Școli suplinesc cu vârf și îndesat Inteligența Artificială, susținând țesătura Imperiului Galactic. Dintre aceste Bresle, cele mai importante sunt Ghilda Navigatorilor, cuprinzând mutanți capabili să intuiască cele mai bune traiectorii pentru navigația stelară, Bene Gesserit-ul, ordin feminin care, prin selecție și educație, cultivă pepiniera umană, Mentații, analiști politici și militari, precum și Doctorii Suk, condiționați să fie loiali până la moarte.

În lipsa mass-media, religia, ritualurile și psihologia controlează fluxurile de informații din Imperiu. Surorile Bene Gesserit sprijină ideologia imperială, modelând sistemele de credințe locale prin implantarea în timp a unor profeții care le favorizează - Missionaria Protectiva. Mentații țes intrigi, conduc trupe, gestionează arsenalul atomic și țin contabilitatea Marilor Case, Doctorii Suk, de o loialitate absolută, asigură sănătatea tuturor. Înțelegem că a avut loc o contopire a principalelor religii ale Omului, în urma unor Concilii și Conclavuri, care au dus la scrierea Bibliei Catolice Portocalii, în jurul poruncii “Să nu-ți faci mașină după chipul minții umane”. Totuși, pe anumite planete, sunt tolerate societăți tehnologice, care duc mai departe efortul de cercetare. Inginerii de pe Ix manufacturează mașini, iar Bene Tleilaxu s-au specializat în biotehnologie. De multe ori, Marile Case le comandă produse personalizate, încălcând Marea Convenție. Știința n-a rămas pe loc, cea mai importantă descoperire fiind Efectul Holtzman, referitor la forța de respingere ce se manifestă între particulele subatomice. Aplicațiile practice ale Efectului Holtzman sunt motoarele de pe marile cargouri spațiale, care pliază spațiul-timp, permițând călătoria instantanee, suspensiile anti-gravitaționale, folosite în transporturile planetare și scuturile defensive. Asigurând o apărare completă împotriva proiectilelor și explozivilor non-atomici, permeabile însă de către armele albe, aceste scuturi au modificat caracterul războiului, favorizând tehnicile de luptă corp la corp, desantul trupelor de comando, spionajul și asasinatul. Dar și loviturile nucleare selective!

Tehnologia și esența umană

Injectând complexitate de tip nou în structura Imperială, Marile Școli își urmează, de asemenea, propriile viziuni privind viitorul umanității. Pe lângă tehnologia computerelor și a roboților, Jihadul Butlerian a interzis clonarea, văzută ca o abominație, ca o sfidare la adresa esenței umane. Totuși, Bene Tleilaxu o vor practica, transformându-și femelele în monstruoase utere umano-mecanice. Păpușari genetici, vor căuta să înlocuiască diverși aristocrați cu sinteticii Dansatori-Fețe, discipolii lor. O bună parte din acțiunea romanelor lui Frank Herbert se va desfășura în jurul acestor clone, cu rezultate dezastruoase. O cale închisă se va dovedi și selecția liniilor valoroase de sânge, practica Bene Gesserit pentru obținerea lui Kwisatz Haderach, liderul mesianic. Având acces la memoria genetică a strămoșilor, dezvoltând capacități de anticipare a viitorului, acest mentat era destinat să ne conducă pe Calea de Aur, evitând auto-distrugerea speciei. Paul Atreides, eroul primelor două volume ale seriei, va refuza rolul copleșitor. Leto al II-lea, fiul său, îl va accepta, cu prețul sacrificiului de sine. Dar pacea de 3500 de ani, impusă de Leto, se va dovedi o enormă stagnare, din care nu se va putea ieși decât prin dispersie și sălbăticie. Esența umană pare a fi asumarea înțeleaptă a libertății, sugerează Herbert, mai degrabă decât interzicerea ei, atât în domeniul tehnologic, cât și în domeniul politic.

Dincolo de plăcerea ficțiunii, de uimire și acțiune, ce învățăminte am putea să reținem din universul ciclului “Dune”? În primul rând, ideea că specia umană are un potențial imens de dezvoltare, care trebuie cultivat în mod programatic. Educația minții și a corpului, selectarea etică a instrumentelor de cunoaștere, viața trăită cu un ideal ar trebui să primeze în fața comodității, lăcomiei și violenței. În al doilea rând, convingerea că viitorul nu este predestinat, că există suficiente grade de libertate, că putem evita extincția dacă acționăm cu grijă față de noi și față de mediul nostru. În fine, îndemnul de a privi cu suspiciune liderii mesianici. Cosmosul este prea complex pentru a fi cuprins într-o singură carte - fie ea chiar și Biblia Catolică Portocalie.

...în lipsa computerelor, cum ai mai putea călători printre stele ? Cum ai comunica? Cum ai guverna? Stăvilind dezvoltarea tehnologică, scazi și complexitatea socială. Atunci, cum s-ar putea susține un astfel de Imperiu? Frank Herbert răspunde: prin maturizarea speciei umane, prin folosirea deplină a trupului și a minții. Jihadul Bulterian a dus la apariția unor Mari Școli de gândire și acțiune, o combinație de societăți secrete, ordine religioase și bresle.

Lucian Scurtu

„O ISTERIE LÂNGĂ UN DEZASTRU”

La sfârșitul lecturii constați, ușor dezolat și contrariat, că poetul nu e numai un mare singuratic, dar și un lucid sumbru, ce baletează agil printre jaloanele atemporale ale angoasei, frondei, depresiei, aprehensiunii, reușind să te țină mereu în stare de alertă, veghe, pândă și exasperare.

Un poet care ar merita mai multă atenție evaluativă din partea comentatorilor literari (uneori prea „atenți” cu mediocrități grafomane) este craioveanul Ionel Ciupureanu, autor al mai multor volume de versuri care au impus, chiar dacă pe spații culturale destul de restrânse, un stil original, emanat din talent și vocație.

În anul 2022, poetul publică un nou volum cu un titlu ușor suprarealist, *hangare* (Bistrița, Casa de editură *Max Blecher*, Colecția *Plantații*), cu o empatică și generoasă prezentare, pe coperta patru, a Angelei Marcovici. Omul este vizualizat de poetă ca fiind „un bărbat de talie mijlocie, bine făcut, frumos fizic în felul lui Radu Petrescu”, în timp ce poetul „are forță, nebunie” și „își permite să întoarcă pe dos universul”.

Din „hangarele” sale închipuite, mai mult difuze decât confuze, Ciupureanu „tractează” noul volum dintr-un topos al depozitării și conservării a tot felul de lucruri/ utilaje/ angrenaje cu gabarit mărit, veritabilă rezervație a inutilității și arhivă a reactivării în caz de strictă necesitate. Dar *hangarele* poetului craiovean sunt aparte, implantate în miezurile halucinogene ale imaginației sale debordante, ale fanteziilor sale relevante (uneori și deviante), suficiență spațială pentru bulversante anamneze, bizare întâmplări, luxuriante și ciudate evaziuni sau semantice tăceri elegiace.

Viziunile incomode din centrul geometriilor sale existențiale sunt parcimonios emise sibilinic, uneori prea sibilinic, sub forma unor stranii *noduri și semne* tocmai bune de descifrat pentru un cititor dispus a le deconspira enigmele și decodifica misterele. Cu luneta sa imaginară, poetul survolează nu macrocosmosul din preajmă, sfidat cu desăvârșire, ci microcosmosul căruia îi aparține, îi e deopotrivă personaj și regizor, cu care se confundă până la pierderea ambelor ipostaze metamorfozate la final într-o indestructibilă monadă. Tocmai de aceea autorul vede ceea ce noi nu putem vedea, pipăie ceea ce noi nu avem acces, sondează ceea ce nouă ne e interzis, amintește ceea ce noi am uitat, scrie ceea ce noi nu suntem în stare, detașându-se „de fiertura aceasta de oameni” ignorantă, amorfă, masificată, capabilă de „mișcări de insectă” manevrate numai de primordiile instinctuale.

Autorul, onest și benevol, își denunță cu o anumită cruzime vulnerabilitățile, dar și maledicțiile personale aflate în metastază cronică, reproșându-și, aproape cinic, „ești bolnav ce cauți în țara asta”. Se simte afectiv mai aproape de un *apendice* decât de o făptură umană, învăluit de capricii disfuncționale a căror simbolistică are un (sub)strat comprehensiv și aproape logic: „acum mi-e poftă de-o igrasie”. Dar exoticul depozit omonim ilustrează și recluziunea matricială a subiectului liric, îngrădit de „ziduri zemoase astupate de ziduri”, dând impresia acceptării benevole a ipostazei de captiv în propria capcană, pe care, masochist, aproape o adoră, confirmând constatarea de sado-masochist a Angelei Marcovici, cu a cărei poezie, de altfel, se și aseamănă.

Când climaxul ontologic ajunge la apogeu („dragoste deliruri extaze depresii”), esențializarea își revendică limitele prin maximalizarea ruinei din sertărașele subconștientului răvășit, a năruirii din interioarele teratologice ale antinomiilor sinestezice, în speranța obținerii redempțiunii în fața obsesiilor vernaculare, când obosit, dezolat și disperat întinde o mână umilă spre necesara salvare, recunoscând „puțină milă vom cere”. Alienarea și însingurarea îi provoacă stări febricitare pe termen scurt, dar cu alonje lungi, propice cotrobăirii vidului aflat în ebuliție latentă („golul care mă satură”), și umplerii lui cu insignifianța unor amănunte abia sugerate, extrem de volatile (deși, spune el, „aburii fermentează”), dar cu multiple semnificații sedițioase și urmări clamoroase.

Ciupureanu se vrea un solomonar al gesturilor stocastice, apatice, futile, al detaliilor derizorii, inexpresive, anodine, al obiectelor prăfuite, amorfe, neglijate, aflate mereu într-o dinamică haotică („le mângâi dezordinea”), posedând extraordinara abilitate de a le permuta și modela după formatul zbuciumatelor sale viziuni eviscerate cu sadism până la ultima lor picătură. Este înăbușita ieremiadă a rateurilor cotidiene, a abisurilor scăpate de sub control, a viscerelor aflate într-o dezordine imposibil de cuantificat sau controlat, a unui timp al dezorientării și nimicniciei, în care doar abulia pare a fi starea normală dătătoare de sens și abluțiune. Poetul dă impresia că vorbește în dodii cu pereții, abia șoptit cu nălucile care-i dau târcoale și-i împovărează habitatul, chinuit de propria-i umbră, de fapt tot atâtea monologuri scrâșnite în pustiul pierzaniei și habotniciei, solilocvii ale smintelii și aberației: „gingii agățate pe o sârmă/ tuburi acoperite de buze/ gesturi neputincioase în/ golul care mă satură/ ai vrea să mori și râzi ca să nu mori/ o grabă zemoasă mă roagă să nu te devor/ obiectele se prind de trup găsesc niște ieșiri/ nu plec nicăieri oricum nu vine nimeni/ ce a rămas mă înconjoară/ și atunci se-ntâmplă ceva” (*nu vine nimeni*).

Deși pare a agrea întunericul cu derivatele lui aleatorii, ca mediu și remediu propice deambulărilor referențiale, prezența beznei îl panichează („mi-e frică de întunericul meu” și „adormisem și ce întuneric”), obturându-i orice cale de comunicare cu exteriorul, acceptând oarecum resemnarea ca mod mărunt de a fi, identificându-se cu un serv al detracării ori cu un proscris al hibridelor entropii suverane peste un *imperiu* al supliciului ros de suferința aceleiași boli incurabile: Nevroza. Este o poezie a mizerabilismului, dar a unuia rafinat, cizelat, dar și o antipoezie asumată cu bună știință, una a *urâtului* (în sens estetic), ivită, arghezian, din tumori, secreții, igrasii, revolte, bălării, stimulente surse de inspirație pentru un creator anti-metaforic, anti-bovaric, anti-biografic, manifestat și „hrănit” baudelairian din maledicții endemice repudiate de pudibonzii pancalismului desuet. Iată de ce Ionel Ciupureanu face parte din tagma ciudată și exotică a *poete maudit*, deși, oarecum spășit, recunoaște „am păcătuit mi-aduc bine aminte”. Imploziile existențiale sunt reprimate cu măsură și țin de o intimitate dezvăluită cu reținere, aproape cu frica de a nu devoala în totalitate tainele endogene ale spleenului și subteranele spectrale ale damnării, deși ele țâșnesc cu furia unui gheizer din măruntaiele textului poetic.

În interiorul mușuroiului rezidual „crizele se-nteţesc”, prevestind noi apocalipse, noi dezastre („zăboveam sub dușumea/ ne ridicam printre mlaștini”), a căror diegeză este evocată într-o topică extrem de redusă („refuz să fac mărturisiri”), implicând (sau obligând!) cititorul să-i ducă mai departe revelația cu aceleași fervori reci, austere, distante față și de autorul lor, martor ca ultim supraviețuitor („tu cel din urmă rămas”) al cataclismului ce va urma și pe care, cu siguranță, îl va consemna. Un vulnerabil calofil e poetul, disprețuit de lumea cu care interacționează, pentru că, la rândul său, disprețuiește și el distopia la care singur s-a înhămat și atunci reflexivitatea, tristețea și melancolia amplifică epifania și dezlănțuie perigoria în extincția disoluției generalizate la paroxism, implicând și coșmarul înrădăcinat în cernoziomul germinativ al inspirației. Incompatibilitatea cu mediul căruia îi aparține este evidentă, impactul produs zguduie din temelii alcătuirea internă a materiei constitutive, erodată de convulsii, friguri, isterii, amărăciuni, absențe, cele care perpetuează stările negative și amplifică deconstrucția eului mărturisitor, decorând numai în passe-partout o altfel de (i)realitate specifică târâtoarelor, în condițiile în care „tușim și ne târâm mai departe”.

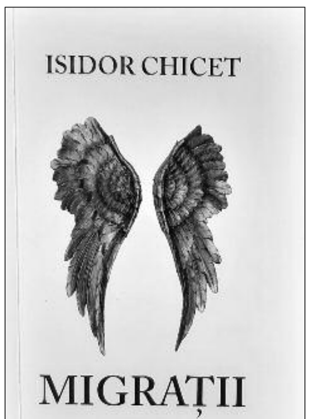
La sfârșitul lecturii constați, ușor dezolat și contrariat, că poetul nu e numai un mare singuratic, dar și un lucid sumbru, ce baletează agil printre jaloanele atemporale ale angoasei, frondei, depresiei, aprehensiunii, reușind să te țină mereu în stare de alertă, veghe, pândă și exasperare. Uneori pare a sfida cititorul, întorcându-i insolent spatele, tocmai pentru a sublinia mai tranșant fața nevăzută a grotescului elementar, a imponderabilității efemere, cu plăcerea atavică de a violenta tot ce-i iese în cale, tot ce i se împotrivește și irită, de a destructura modele, canoane, bariere, cutume, dezlănțuind necruțătoare seisme cu adieri escatologice, malformații și emergențe hidoase („m-am specializat în/ controlul secrețiilor”), metabolizate într-un epos *noir* (adiacent poetului Aurel Pantea), prospectat de arătări insidioase și amprentat de vedenii cataleptice.

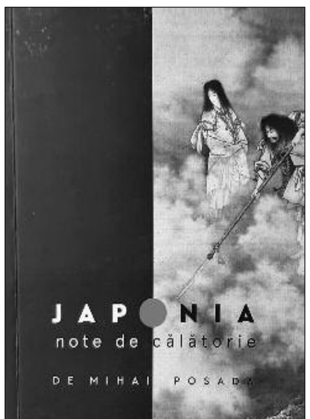
Un erotism camuflat, abia sugerat, învăluit într-o discreție extrem de absconsă eclerează difuz acest univers atipic, în care o *ea* abia conturată/vizualizată îi e far și pradă („ne-am devorat cu un surplus de finețe”, „o grabă zemoasă mă roagă să te devor„), dar și idealizată sau adorată „pentru metafizica trupului frământat”, precum renegată în siajul nihilist („atracția ta ca o anihilare”) al celui care-și refuză conștient venerația din motive numai de el știute.

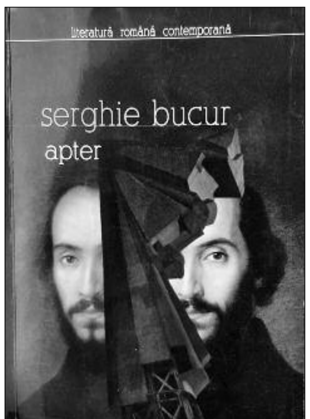
Noua carte a lui Ionel Ciupureanu confirmă, indubitabil, enunțul latin *lecto libro, visus est morbus scriptoris*. În traducere „după ce cartea a fost citită, s-a vădit boala scriitorului”. Dar și a talentului, aș adăuga.

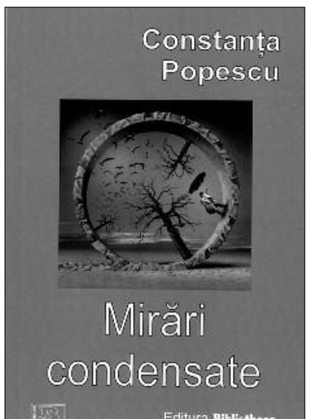
cronici

Cărți primite la redacție

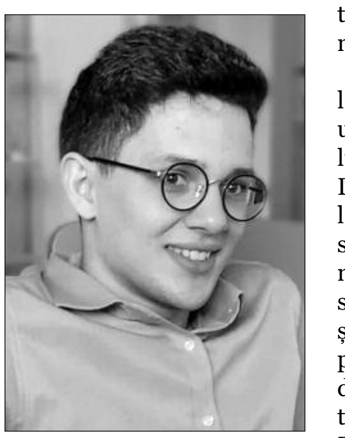

POEZIA E UN FENOMEN NATURAL

Radu Alexandru Dincă nu seamănă cu generația din care face parte. Nu îmi dau seama dacă e bine sau e rău. Diferențele îți sar, însă, în ochi, te trag de pleoape, de sprâncene, de obraji, numai să le vezi. La fel stau lucrurile și cu poezia lui de dată recentă, în sensul că iese în lume împovărată de toate semnificațiile actualității. Altfel spus, este ea însăși, definindu-se prin raportare la ce propune stilistic și chiar tematic majoritatea.

Radu este om de lume, cunoaște uzanțele, conduita lui este impecabilă. Dar în poezie își ia libertatea de a spune lucrurilor pe nume, are curajul să le rostească, știind că rostirea produce, mai devreme sau mai târziu, efecte. Rostirea nu e deloc ceva simplu și de la sine înțeles, ci e unitate de măsură a conștiinței. Prin urmare, să simți energia care hrănește cuvântul, s-o aliniezi la propria simțire, să-i chibzuiești formula, astfel încât ea să desfacă sau, după caz, să construiască miraje, nu stă în puterea oricui. Sunt necesare, cum spuneam, curajul și un anume grad de libertate, dublată această libertate de receptivitatea la adevăr: *”Mamă, eu nu m-am născut când/ Trebuia,/ Nici unde trebuia, nici cum trebuia./ M-am născut totalmente nepotrivit/ Și mă simt ca o piesă stricată de puzzle…/ Știu că ți-e greu să mă asculți/ Jelindu-mi de milă/ Toate regretele și neputințele./ Sunt doar un copil care a făcut/ Riduri și cearcăne prea devreme./ Mă simt ca un copil obosit/ Care nu e lăsat să doarmă…/ Am devenit irascibil și intolerant,/ Oamenii spun că sunt arogant…/ De-ar ști ei la ce mă gândesc eu/ Noaptea,/ Când exersez motivarea pentru viață…/ Da, fac un exercițiu mai profund/ Decât e rugăciunea, mai profund/ Decât yoga sau alte practici./ Eu mă conving, cu riscul de a mă minți,/ Că viața merită trăită,/ Că merită să umblu pe stradă,/ Să mă spăl pe dinți,/ Să-mi dau cu creme pe fața/ Mea urâtă și îmbătrânită./ Mă trezesc și mi-e foame de sens!…”*

Când afirmam că poezia lui Radu Alexandru Dincă poartă centura de siguranță a actualității, mă refeream mai ales la forma în care ea se exprimă. Din punctul meu de vedere, de ani buni, în poezie s-a insinuat discursul ca specie a genului oratoric. Astăzi, textele lirice sunt, cel mai adesea, discursuri. Nu știu dacă această ”schimbare de personalitate” e de comentat. Ce știu e că aștept ca textul în cauză să mute din loc munții din mine, să facă apele să cânte și păsările să curgă. Versurile lui Radu Alexandru Dincă se antrenează în direcția pomenită. Retorul cu premii naționale și internaționale a găsit o nișă și o valorifică. În anul 2022, în plin proces de transmutare planetară, poezia, la fel ca memoria, se tulbură, caută, urcă și coboară, se împotmolește și zboară, scopul rămâne, însă, întotdeauna acela de a se reechilibra, de a ajunge la un acord cu tot ceea ce presupune marea schimbare: *”Uitarea e un fenomen natural./ Mi-am dat astăzi și eu seama./ Uit constant informații,/ Senzații, sentimente./ Cred că uitarea e foarte omenească./ Am mai zis că mie/ Îmi displace teribil/ Să fiu om./ Aș vrea să fiu Om,/ Dar mi-au băgat ăștia/ În vene, la naștere,/ ADN de perisabil,/ De baltă cu noroi,/ De pervers, de egoist,/ De ignorant./ Nu-mi place să fiu om,/ Frații mei, oameni!/ Mi-aș scoate genele astea/ Cu un forceps mistic,/ Dar am stricat orice relație/ Cu Dumnezeu./ Eram prieteni, dar nu știu/ De ce s-a supărat pe mine./ Eu am tot vrut să ne împăcăm, El a tot tăcut./ Uitare, uitare,/ Uscată precum o floare/ Dintr-un ghiveci simbolist”.*

Poetul nostru este consilier existențial – profesie nouă, recunoscută ca atare în România – și se pregătește să devină psihoterapeut existențial. Precizarea contează, fiindcă termenii de specialitate, termenii cu sens particular se străduiesc din răsputeri să îmbobocească artistic, să dobândească valențe grațioase. Dacă admitem că lumea trece prin prefaceri radicale și că viitorul arde cum arde ceara, e bine să acceptăm și că textul poetic, așa cum îl cunoșteam, cum îl consideram, cum îl simțeam, se modifică, primește alt trup, altă consistență. Poezia lui Radu Alexandru Dincă este dovada la îndemână.

DENISA POPESCU MARTIN

DIN VORBĂ-N VORBĂ

(urmare din p. 22)

rându-i, *ciurelul* este un diminutiv al *ciurului*, cu obârșii latinești, în *cibrum*, pe care Delavrancea îl preia în forma unei expresii populare în nuvela *Sultănica*: *Celelalte vânturau, dau prin ciur și prin dârmon neajunsurile Sultănichii*. După cum se știe, *ciurul* are o margine de lemn sau de tinichea – precum *sita* sau *banița* –, căreia i se zice ***văcălie***, vorbă peste care dăm la Anton Pann: *Îl joacă cu viclenie/ În ciur fără văcălie*. ***Văcălia*** este un derivat de la *vécă, veacă* sau *véșcă*, după Scriban un vechi slav: *vĭeko* (pleoapă, capac); rusescul *vĭeko* (coșuleț, pleoapă), diminutiv *vĭečko* (coșuleț), de unde și ungurescul *véska* (oboroc). Și unele ciuperci răsărite în arbori au fost botezate tot ***văcălii*** de poporul vorbitor (-de fag, -de mesteacăn, -de salcie, -de brad). Zice Creangă: *Fata moșneagului… torcea câte-un ciur plin de fuse.*

ALIȘVERIȘ

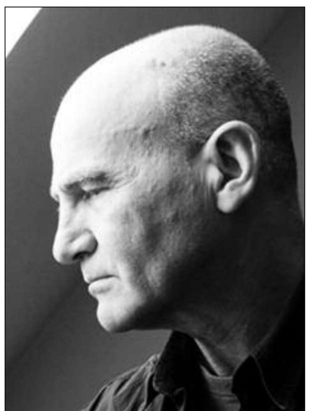
În *D´ale carnavalului*, Pampon îi spune lui Iordache, calfa lui Girimea: *Ei, lasă-mă-n pace, omule… înțelege odată că n-am venit pentru alișveriș… Am o trebuință cu d-l Nae Girimea.* Printre multele voroave aduse de turci la noi se află și învechitul **ALIȘVERIȘ** (*alyš* - luare și *veriš* - dare), cu tâlcul de negoț, afacere izbutită, după cum constată și Stan covrigarul din sceneta comică a lui Alecsandri, în răspunsul său către epistat: *Nu, nu, păcatele mele. Nu-i alișveriș nici de-o lețcaie în piață.* Aceeași noimă o are și ***DARAVERĂ***, cu varianta ***DARAVELĂ***, tot turcism, *daravela*, deși Scriban și Șăineanu presupun un compus din *dare* și *avere*, întărit de *Micul Dicționar Academic*, care îl compară cu italienescul *dare et avere*. G.M. Zamfirescu, în *Maidanul cu dragoste,* preferă altă vorbă turcească din seria sinonimică a ***alișverișului* – *DEVER***: *O să avem și noi, la gară, dever bun.*

NICI ȘTIU CUM AȘ ÎNCEPE

Ajuns în limba română prin moștenire directă, latinescul *neque* a dobândit forma *nici* și două valori morfologice diferite: adverb de negație și conjuncție coordonatoare. L-am surprins, în aceste ipostaze, la Creangă, care, cu farmecul său aparte de povestitor, i-a nuanțat noima, imprimându-i și valențe stilstice. În *Povestea unui om leneș*, humuleșteanul întărește negația anterioară printr-un *nici* adverbial: *Satul, văzând că acest om nu se dă la muncă nici în ruptul capului, hotărî să-l spânzure.*, iar în *Soacra cu trei nurori*, păstrându-i valoarea morfologică, îi dă tâlcul negativ de *nicidecum*: *Voi priveghea nurorile… și nu le-oi lăsa nici pas a ieși din casă, în lipsa feciorilor mei.* Când, după *nici*, așază conjuncția *că*, negarea devine mult mai convingătoare decât în cazul obișnuitului *nu*: *Mai mare pedeapsă decât asta, nici că se mai poate*! În *Stan Pățitul*, Creangă îl pune pe *nici* să coordoneze, din postura de conjuncție, două circumstanțiale: *S-a și stârnit un vifor… de nu vedeai nici înainte, nici înapoi*, pentru ca, în *Capra cu trei iezi*, *nici* să intre într-o sugestivă expresie populară: *Și nici una, nici două, haț! pe ied de gât, îi retează capul pe loc, și-l mânâncă.* De tot expresivă este așezarea lui *tu* înaintea lui *nici*: *Femeia lui Ipate și cu baba, când se trezesc din amețeală, nici tu drumeț, nici tu copil, nici tu nemica!* sau, uneori, a lui *și*: *Nu s-a mai pomenit și nici cred că s-a mai pomeni una ca asta undeva.* Zice și Bădița Mihai: *Nu caut vorbe pe ales,/ Nici știu cum aș începe.*

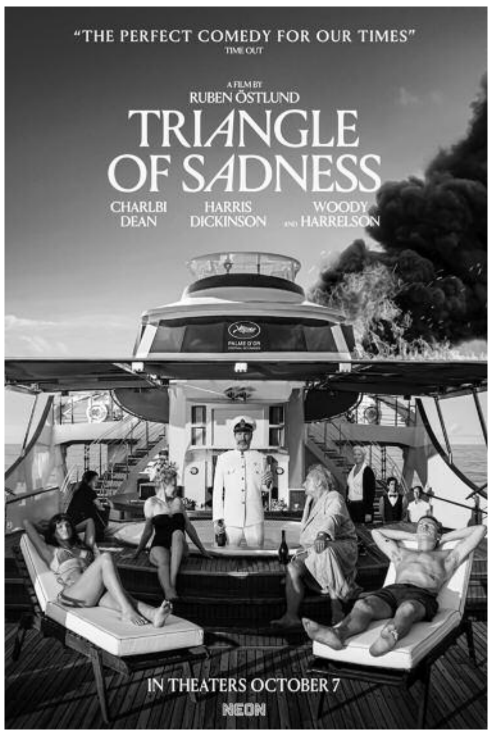
Alexandru Jurcan

Vome pe muzică de pian

Nu e un titlu ironic, poate e ceva apocaliptic - doar puțină răbdare… Am așteptat cu sufletul la gură să văd filmul *Triangle of Sadness* de Ruben Ostlund, premiat la Cannes cu *Palme d'Or* anul acesta (2022). Am fost ieri la *Mall* și eram singur în sala 5, deci proiecția a fost doar pentru mine. Ce răsfăț cinefil și ce film nebun, puternic și strălucitor! Ce proastă inspirație au avut francezii traducându-i titlul …*Sans filtre* (adică *fără…)*. Noi am rămas, cum era și firesc, la *Triunghiul tristeții*. Joacă în film Charlbi Dean (Yaya) (a murit anul acesta la 32 de ani…), Harris Dickinson (Carl), Woody Harrelson (căpitanul), Zlatko Buric (Dimitri), Dolly De Leon (Abigail).

Ce face regizorul (a mai realizat și *The Square* și *Force majeure*)? Îi critică vehement pe cei „mari” și bogați, tronând anarhic într-o societate consumeristă. Frumusețea și banii, superficialitatea, spoiala, aparențele. Ce se află sub hainele luxoase, pe care se odihnesc diamantele? Vomă și rahat…

Urmează o necesară demonstrație, greu de privit de către cei sensibili și fragili.

În prima parte (din cele trei) suntem derutați, nu știm încotro vom fi îndreptați. Un cuplu: frumoasa Yaya, *influencer*, cu activitate asiduă pe instagram și Carl, copleșit de castingurile la care participă frecvent. Vorbesc la infinit despre nota de la restaurant… cine ar fi trebuit să achite… Înțeleg: lumea banilor și discuții penibile, monotone, ridicate la rang de *modus vivendi* de personajele însele. Filmul e un pamflet sulfuros, o parabolă asupra capitalismului, o fabulă demențială, insolită. Se critică societatea, dar și psihicul uman, cu toate slăbiciunile inerente. O lume ridicolă, axată pe măștile sociale condescendente. Incredibil cum în film coabitează șarja, sarcasmul, ironia și parodia. Spune-mi ce mănânci, ca să-ți spun ce bani ai! Comedie satirică, satiră grotescă. Putem râde, dar degetul moralizator atenuează veselia. O doamnă crispată critică mereu velele, că sunt murdare (dar nici nu există vele, e vas cu motor!), iar Carl, într-o vigilență penibilă, îl reclamă pe omul din echipaj, care și-a dat cămașa jos. Așa da, preocupări majore!

Acum suntem pe yacht, e croaziera de lux și cina căpitanului. Feluri exotice de mâncare, în prim-plan revelator. Și multă șampanie, desigur. Excese, josnicie și mediocritate. Lupta de clasă? Căpitanul și oligarhul rus se duelează în citate. Capitalism vs. comunism. E furtună, vine dezastrul, dar lor nu le pasă. Cei bogați sunt supuși de către regizor la un adevărat *jeu de massacre*. Nu, aici nu e Titanic, e o erupție a veceurilor, o explozie de excremente, de vome, totul pe muzică de pian, în acorduri punitive, inundând resentimentar. Urmează partea a treia, insula și sărăcia, foamea, plăcerea de a fura sticksuri și ceva ca în *Împăratul muștelor*. Potopul s-a adeverit. Femeia de serviciu de pe yacht (Abigail) își impune statutul de… regină. Roata se-învârte mereu, într-un vals grandios. Rolurile se inversează. Ce nu faci pentru o bucată de hrană? Îți vinzi trupul și sufletul. Ce voiam să mai spun? În fiecare parte există un sunet repetitiv (musca, plânsetul copilului, țipătul măgarului). Chiar și muzica are trei note reiterate… că doar titlul e… *triunghiul*!

Ies din sala de cinema. N-o să credeți! La ușă era o… femeie de serviciu, cu mopul magic în mână. De ce m-a privit pieziș, că în sală am mâncat doar cartofi prăjiți de la cartofisseria cinematografului?? Să fie ea o doamnă… *porte-parole?*

Emilia Amariei

Nu țipați la mine, cuvintelor

Nimeni nu trăiește pentru el însuși
totuși, voi, porumbei voiajori prin poeme
v-ați așezat pe streașina minții
și-mi cereți răvașe pentru ziua de mâine.

Tăcere... să se audă liniștea cum se așază
pe marginea gândului.
Nu țipați la mine, cuvintelor,
mă tot scobiți prin creier, ca niște burghie
și nu vreau să vă nasc înainte de vreme.
Așteptați-vă rândul întrupării,
când e timpul tăcerii nu sfâșiați liniștea.
Vi se cuvine un repaus în cămașa de umbră
a iubirilor mele.

Întoarceți roata cerului și modelați pentru oameni
răbdarea înțelepciunii lui Iov,
faceți vase de cinste pentru împărăția luminii și
liniște... liniște să fie în ungherele minții,
gândurile vinovate ale lumii să cadă,
nu vedeți cât este de palidă moartea între două tăceri?!

Gândiți atât de tare, încât
vă aud din miezul însingurării,
precum aud embrionii de grâu explodând sub țărână,
iar pasărea... pasărea aceea care nu se vede,
dar cântă în inima pădurii ca în inima mea,
mă ascunde în propriul ei cântec.

Două maluri

Dacă nu plouă
se va stârni plânsul
din inima de lavă a țărânei,
se vor deschide gurile sufletelor
precum ale peștilor – pe uscat.

Deși timpul se încovoaie ca o virgulă
între două perne fără rost,
totuși le așez acolo seară de seară.

O ființă invizibilă îmi
doarme alături,
genunchii cuvintelor tremură
în taina rugăciunii de noapte
sufletul încearcă să coboare
de pe cruce, în timp ce visez
cum două maluri se aruncă
spre mijlocul apei
căutând îmbrățișarea.

Furci caudine

Dac-am străpuns cămașa Pământului,
voi îndrăzni să rup și paravanele morții,
voi trece și prin buclele timpului.

Mă las purtată de chemarea aceea,
învăț să curg,
legând spațiul dintre tăceri
cu firul cuvintelor salvatoare.

Hăituit de miresmele grâului copt
adulmec prezentul cu nările obidiților,
nedreptățile sorții mă bântuie,
iar din mine răsar dinozaurii foamei.

Mă zbat între furci caudine,
caut și caut fereastra prin care să planez
deasupra lucrurilor,
privind cum
de pe prispa raiului se desprind îngeri.

Constanța Popescu

Icoane pentru doi

Toată noaptea am cojit cuvintele,
să avem mieji proaspeți la cafea.
Bucuriile nu se mai încheie la nasturi,
butonierele lor au pus fermoar pe dorință...
te-aș fi iertat, m-ai fi iubit,
sărbătorile încep dimineața devreme,
mă întrebi dacă mai inventez povești,
dacă am măturat tăcerea de pe prag,
e tot mai albă și se vede.
Dimineața e o depărtare rece,
pașii obosiți așteaptă o mirare,
un semn în calendarul durutelor șoapte,
nu le mai aud și nu mai recit poeme,
jocul de doi a învățat să se descalțe la ușă,
sufletul se roagă
și desenează icoane pentru amândoi.
Oglinda are privirea aburită
și lacrimile nu pot spune : bună dimineața...

Curgere

Eu o tăcere, tu o așteptare la limita răbdării,
nimic din ce dorește celălalt
și totuși este o cursă preplătită
în care, fără itinerar, fără harta gărilor
și a popasurilor tăinuite, construim povești.
Cuvintele sunt zmeii depărtărilor,
se aude un vacarm de nefoste, neavute și dorite...
Drumuri nedefrișate, tocesc răbdarea,
pe care mama o împachetase în hîrtie glacee
doar să o luăm cu noi în trenul durerilor mute...
Să facem sărbătoare din tristeți!
Mâine e o întâmplare fericită care nu depinde
de noi, mereu o așteptare care ne apropie de mal...
și curgerea este totuși esența iubirii,
o sărbătoate eternă...

Nicolae Nistor

TOAMNA FRUNZELOR NOASTRE

să-ți povestesc la ureche despre
ultima toamnă
în care nu a murit nimeni
doar unul căpos care ne-a păcălit
Imposibil să crezi că frunzele noastre
mai trăiesc chiar dacă dansează
ajutate de vânt
ți-am șoptit despre o toamnă
în care nu a plâns nimeni
poate pe ascuns
o complicitate în care iubirea
își face de cap tăvălindu-ne
ți-am spus despre noi
despre anotimpul nostru
un cadou ca ultima țigară
înainte de călătoria noastră
într-o altă fericire
fără oboseala trupului
să putem dansa în voie
și o parte din frunzele noastre
să înflorească în parcul în care
ți-am șoptit despre prima zi
în care ne vom iubi
ce caldă era toamna ochilor tăi
în care m-am privit o viață
și cum mă rog să mai rămânem
în următoarea viață
să-ți povestesc la ureche
ce vom pierde amândoi
ar fi o ploaie de lacrimi după noi
atunci te voi minții
în fiecare dimineață să te văd zâmbind
până atunci când aleea noastră
se tânguie viscolind

PÂNĂ UNDE?!

mai sper la o toamnă cu Afrodite de porțelan
cernire de suflete în vânt iubiri sperate...
ce faină poate să fie o zi
cu picioarele goale răcorite de iarbă trecută
miros de lut tremurând pe coapse nearse încă
iar eu încă aștept concertul din parcul fără măști
cu vânzoleala de culori vii și miros de crizanteme cernite
Doamne cum se duc televizoarele la vechituri
cu toți oamenii din ele
și apar altele plate într-o lume plată
în care privim pe pereți imagini cu anotimpuri uitate
iar eu nici în cărți nu te pot atinge iar izolarea asta ne învinge
suntem doi captivi cu povestiri în statuete tăcute
iar în parcul nostru nu mai este nimeni până unde?

DUMNEZEU VORBEȘTE PRIN TINE

când inima ta bate prin cuvinte de la Dumnezeu
nu lăsa pe nimeni să le sperie
din palmele sufletului tău
oferă bătăile inimii la toți oamenii
numai atunci păstrezi legătură cu tine
dar și cu inimile care bat în fiecare cuvânt
atunci se spune că Dumnezeu a vorbit prin tine

AU SOSIT COCORII

(...eu privesc în mine și nu spun)
sunt ca un sat părăsit
prietenii mei își așază crucile pe rând
apoi pleacă... unde pleacă nu știu
un stol de cocori își numără puii
care se vor întoarce din călătorie
pentru că cei obosiți nu mai pleacă
și așteaptă pe crucile celor plecați
noaptea par niște soldați tăcuți
vântul din mine vine de undeva...
iar prietenii mei pleacă și nu spun
iar eu privesc în mine și nu spun
pentru prietenii mei fericirea
vine prea târziu

DIALOG DESPRE PIRANDELLO

de la o anumită vârstă
nu mai discut cu amicul despre Pirandello
vorbim despre oasele noastre care au luat-o razna
el se plânge că vom fi făină ieftină
eu despre cum să urci scările de bloc
cele profesionale au plecat în goblenuri surde
da sunt surde!
ăla de la lumină este cam tare de urechi
repetă ca un bou
-vă mai ajut cu ceva?!
Iar eu caut ochelarii să-l ajut ăsta nu știe de ce l-am sunat
amicul meu bea bere
iar eu apă plată și mă ceartă că fac risipă
avem robinete diferite vechi și care picură
ce să mai vorbim... știm totul de la televizor
sau aproape totul...
de oase ce să mai vorbim facem sport la masă
stă ambulanța și așteaptă în fața bodegii
noi facem Skanderbeg
barmanul disperat a sunat la 112
Iar fetișcanele ne-au aruncat cârjele
mai bine manele cu nasul lui Pirandello
hei tată!
desființați azilul de bătrâni!?

LA O PILEALĂ CU MARX

L-am întâlnit pe Marx într-o cafenea londoneză
era liber de doctrinele lui își făcea de cap
înconjurat de frumuseți de diferite culori și sexe
el spunea că a schimbat macazul
vrea și el să profite de societate de consum
după o pileală zdravănă și discuții despre școala de la Frankfurt
am adormit la masa din bar...
dimineața sirena de la fabrică suna fără oprire
mi-am luat basca și m-am dus la muncă
paradoxal cureaua timpului s-a legat
am fost în același timp domn cu o nălucă
dar nu am uitat să merg la muncă
pe străzile unde alergam spre muncă
toate vitrinele prezentau cărțile lui Marx
chel și rujat care părea mai degrabă un saltimbanc

Christine Bernadette Rousseau

Spice de lumină. Gânduri în surdină. Spre liman pe apă lină.

Încep prezentarea cărţii de poezie ,,Vise ale nefiinţei" a scriitoarei Maria Chirtoacă cu poezia ,,Dorinţă", care, după părerea mea, reprezintă chintesenţa acestui volum: ,,Să-mi pui, Iisuse, Doamne, pe foaia ce o scriu /Nu versul meu ca fumul, ci suflul Tău cel viu,/Să-mi pui, Iisuse, Doamne, pe văzul ce îl am/Culoarea firii Tale ca florile pe ram,/Să-mi pui, Iisuse, Doamne, în palma mea uscată/ Iubirea, să-nflorească frumos, ca altădată!"

Într-o seară de vară, plimbându-mă pe străzile frumoasei cetăţi Câmpulung, m-am întâlnit cu poeta Maria Chirtoacă. Bucuria a fost încununată şi prin faptul că am primit în dar această carte. De fiecare dată când primesc o carte, mai ales dacă autorul îmi este prieten/prietenă, citesc cartea dintr-o singură respiraţie. Aşa am făcut şi de această dată. Sub blândeţea chipurilor sfinţilor care încununează copertele am descoperit o carte-mister structurată în trei capitole:

- ,,Spice de lumină" – capitol însoţit de un verset al Apostolului Marcu,
- ,,Gânduri în surdină", luminat de un verset al Apostolului Matei şi
- ,,Spre liman pe apă lină", având ca punct de plecare un verset al Apostolului Luca.

Am înţeles că poeta a pus aceste versete nu la întâmplare, ci au fost alese de aşa fel încât să fie ,,pietre de căpătâi" pentru versurile sale.

Autoarea îşi începe zidirea cu o esenţă de poezie: ,,Doamne,/ Eşti Totul!.../Nimicul din mine/Se face scânteie/De viaţă/Prin Tine..." (,,Adevărata realitate")

Ajungând cu lectura la poezia ,,Rugăciune de seară", mă încânt cu două strofe ce ar putea fi spuse ca o rugă înainte de somn: ,,Noaptea este, Doamne, un mormânt,/Haide, lasă zorile să vină,/Bucuria vieţii să Ţi-o cânt/Şi să-mi umpli ochii de lumină!/Ia-mi de mână sufletul şi-l poartă/Ca pe-un prunc ce-nvaţă să păşească,/Să-nţeleagă singur câtă artă/Pui mereu în firea omenească!"

Şi după o rugă ce poate fi mai potrivit decât ca poeta Maria Chirtoacă să ne vorbească despre inima sa:,,Multe-i cer, Domne,/Inimii mele,/Câte în lună/Şi câte/În stele,/Ba vreau să râdă,/Ba vreau să cânte,/Ba să danseze,/Ba să se joace,/Însă, vicleana,/Nu ştiu cum face,/Că îmi răspunde/Noapte şi zi/Cu o furtună/De poezii..."(Despre inima mea).

Pe firul ,,poveştii" lirice merg ghidată de poetă poposind la fiecare poezie: uneori mă regăsesc în florile gândirii autoarei, alteori sunt surprinsă, dar de cele mai multe ori inima mea bate în ritmul poeziilor ei: ,,Mereu se prind păcate de gândurile mele,/Se-agaţă ca scaieţii de haine şi tighele/Şi corbi aud în minte şi goană de frunzare,/Pe coame de vântoase plâng pomi în disperare./Dar Ţie niciodată, Părinte, nu Ţi-e greu/ Să sfâşii pânza neagră a sufletului meu,/Să-i prinzi la piept ghirlande şi, ca un Domn a toate/Să-i pui coroană nouă de gânduri colorate./Priveşte-Ţi planul, Doamne, cu ochi mai buni şi lasă/O altă şansă lumii, făcând-o mai frumoasă,/Iar mie taie-mi astăzi, de-a fost cumva pe listă,/Această rece pânză cu tentă simbolistă! (,,Tablou simbolist")

O trăsătură a cărţii este aceea că autoarea joacă atât un rol de răzvrătită punând întrebări Divinităţii, ca în poezia ,, Prea multe taine": ,,Doamne,/ Mă cutremur/De atâta încifrare!/De ce nu vrei/Să mi Te-arăţi/Din Slava-Ţi/Fără de hotare?/Cum altfel ar putea/Să Te ghicească/Umila mea/Făptură/ Omenească?/Şi cum s-aleagă/Din atâtea voci/Pe cei mai sinceri/Dintre prooroci?", cât şi un rol la polul opus, fiind supusă, lasându-se în voia sorţii, în voia Lui Dumnezeu, ca în poezia ,,Şoapte': ,,Vă iubesc,/ Doamne,/Cu toate ispitele/ mele,/Vă iubesc,/ Doamne, /Cu toate păcatele/ Mele,/Vă iubesc,/ Doamne, /Chiar dacă/ Sufletul/ Meu/ Iubeşte/ Şi poezia/Mereu!".

Poeta practică în această carte jocul cu noţiunea de fiinţă şi cu cea de nefiinţă, jocul cu timpul, cu gândurile care invocă viaţa, şi nu orice fel de viaţă, ci viaţa încununată de poezie.

Voi încheia povestea cărţii ,,Vise ale nefiinţei"a poetei Maria Chirtoacă apelând la un citat din cartea ,,Victoria" a lui Knut Hamsun, care i se potriveşte în totalitate autoarei prin faptul că şi-a construit această carte de poezie invocând în permanenţă iubirea: ,,Iubire, iată primul cuvânt pe care l-a rostit Dumnezeu, primul Său gând. Când a spus: «Să fie lumină!», S-a făcut iubire. Tot ceea ce făcuse era perfect, încât nu voia să desfacă nimic. Şi astfel iubirea a fost originea lumii, precum şi stăpână a lumii şi toate căile ei sunt pline de flori şi de sânge."

Aureliu Goci

Poemul de amplitudine și discursul alb, fără metafore

VIRGIL DIACONU, ***Sufletul peregrin,***
Ed. Contrast, București, 2022

O nouă carte care reflectă meditaţia autorului asupra utopiei fericirii şi desăvârşirii esenţializate în idee, în complexitatea unei spiritualităţi metafizice. De altfel, un volum cu un asemenea titlu şi temă extinsă ne poate conduce şi la mitul „jidovului rătăcitor", dacă nu e prea mult!

Virgil Diaconu scrie versuri dinamitarde cu atitudine sarcastic-ironică şi implicare morală, generate de indiferenţa lumii actuale faţă de natură, ceea ce constituie o adevărată diatribă care-l situează pe autor în seria scriitorilor angajaţi în schimbarea lumii.

Cartea de faţă are o alcătuire originală: începe cu un număr de poeme şi se continuă cu o scurtă „Cale a parabolei", urmată de un „Tratat de poezie, sau Îndreptări pentru poetul tânăr" care cuprinde „Conceptul sau arta poeziei moderne" în 15 puncte, „Evaluarea, promovarea şi destinul poeziei contemporane", şi aceasta în opt puncte, dacă am numărat bine.

Volumul începe cu poemul care îi dă şi titlul, o artă poetică explicită, şi aglomerează pe ultimele pagini un „Portret literar" care e de fapt un curriculum vitae urmat de o „bibliografie selectivă", obligatorii pentru a combate, a dinamita chiar, ignorarea poeziei de către contemporani. Autorul se angajează emoţional în acţiunea sa pro-poetică eflorescentă şi descoperă o temă, sau să-i zicem un motiv de întâlnire a mileniilor şi depăşirea anunţatei apocalipse:

Vândute aceluiaşi nimic,/ umbrele acestui secol aleargă fericite pe străzi.// Micile noastre victorii/ sunt înghiţite de ceaţa abatorului./ Din când în când/ ghilotina opreşte timpul unuia dintre noi.// Ghilotina! Ea funcţionează după un plan bine stabilit/ după un plan pe care nimeni nu l-a zădărnicit niciodată.// Şi biserica este sfâşiată de rugăciuni şi de lacrimi.// Şi eu vâslesc printre lacrimile credincioşilor,/ printre rugile lor răbdătoare,/ care i-au coborât pe sfinţi din icoane./ Trec prin tăcerea lor cu dinţii strânşi.// Afară, un oraş plin de oase care aleargă pe străzi/ Au care din ele sunt oase de om, care de regi şi care de sfinţi?/ Desigur, îl voi ruga pe Domnul să sufle din nou peste ele...// Maica Domnului, roagă-te pentru noi! („Umbrele acestui secol").

Poetul redescoperă poemul amplu, chiar de 3-4 pagini, ceea ce – alăturat discursului fără metafore, alb, neutral - ar putea fi considerat rodul unei atitudini anti-minimaliste.

Aproape abrupt, Virgil Diaconu şi-a îmbogăţit condiţia de scriitor, trecând din zona poeţilor în categoria exegeţilor, dedicându-se unor erudite studii fundamentate pe informaţie şi documentare dedicate Bibliei şi poeziei.

Unicitatea poetului este reflectată în poemul care iniţiază volumul, *„Suflet peregrin": Nu am fost şi probabil că nu voi fi/ niciodată un om obişnuit./ Deosebirea dintre mine şi voi/ este aceea că eu trăiesc din lucruri bizare - / floarea de cireş face pentru mine/ tot atât cât un vers de Eminescu,/.../ Alteori eu sunt chiar floarea de cireş/ care se răsfaţă în lumină pe ramuri,/ păsările cerului sunt chiar gândurile mele,/... Vezi, vrăbiile din capul copacului sunt chiar versurile mele,/ care ciripesc toată ziua în urechile surde ale mulţimii/...// În rest, suntem la fel, am spus,/ numai că uneori cartea care este scrisă pe pieptul meu/ începe să vorbească singură, ca acum.../.../*

În epoca aceasta de la intersecţia mileniilor, fracturată atât din punct de vedere filosofic, politic şi religios actantul liric îşi trăieşte „apocalipsa" personală şi înregistrează erodarea credinţei, astfel încât se motivează intelectual formulând religia poeziei. Aceasta este comentată prin cele mai noi teorii post-structuraliste şi prin operele traduse din cei mai importanţi exegeţi.

Printre contemporani, Virgil Diaconu rămâne un creator care-şi asumă tipologia şi mirajul omului universal în vremuri fracturate de conspiraţii cibernetizat-scientiste şi ateiste.

Autorul pare unul dintre ultimii „posedaţi" de poezie, încât devine îndrumător pentru o ipotetică generaţie tânără şi chiar teoretician, aşa cum rezultă din „Tratatul de poezie sau Îndreptări pentru poetul tânăr". El elaborează riguros, în spiritul exegezelor referenţiale şi chiar cu fundament bibliografic.

Debutant în epoca dominată de Nichita Stănescu, Virgil Diaconu s-a afirmat oficializând un discurs iniţiatic şi profetic, nu lipsit de dramatism, orientat atât spre poezia de cunoaştere cât şi spre proiecţiile onirice: „Departele Epimenides" (1976), „Depărtarea lăuntrică" (1980), „Călătorie spre sine" (1984), „Discurs despre linişte" (1989), „Deasupra tenebrelor" (2001), „Opium" (2002), „Libertate şi destin"(2005), „Lepre şi sfinţi" (2007) sunt numai câteva titluri ale volumelor de poezie ale autorului. Până la ultimul volum, poezia înseamnă sondaj sufletesc, „călătorii spre sine" şi iată, acum intră în orbita unei retorici a acţiunii.

Poetul parcurge polarităţi contrastive, una a mândriei şi orgoliului învingătorului, cealaltă a înfrângerii şi umilinţei cu experienţe înfricoşătoare.

Începând cu volumul „Lepre şi sfinţi", poetul descoperă gândirea politică, cristalizând tema libertăţii şi a insurgenţei destinului individual. Tot timpul autorul a făcut referinţă la propria persoană, dar de acum sublimează banala biografie într-o dezlănţuită acţiune pamfletară împotriva Centrului de putere care manipulează mulţimile marcate de o conştiinţă tranzitivă.

De la poezia interiorităţii, a iubirii şi a sinelui contemplativ, poetul trece la sfidarea deriziunii puterii politice, dând la iveală o poezie angajată, atitudinală, un fel de opoziţie civică violentă.

Discursivitatea a fost mereu o dominantă a autorului, ca şi atitudinea politică explicită exprimată cu virulenţă sarcastică, într-un spirit polemic superior. Îmbogăţindu-şi condiţia de scriitor cu aceea de exeget şi conducător de revistă, Virgil Diaconu rămâne important prin meditaţia asupra utopiei fericirii şi a desăvârşirii esenţializate în Idee, în complexitatea unei spiritualităţi metafizice. De altfel, revista „Cafeneaua literară" a devenit, în ciuda titlului care ar plasa-o în divertismentul literar, o serioasă publicaţie culturală de anvergură naţională.

Aproape abrupt, Virgil Diaconu şi-a îmbogăţit condiţia de scriitor, trecând din zona poeţilor în categoria exegeţilor, dedicându-se unor erudite studii fundamentate pe informaţie şi documentare dedicate Bibliei şi poeziei.

Mihai Barbu

A fost odată, ca niciodată...

Cartierul Evidențiaților din Orașul Cărbunelui

În viitor, toată lumea va fi celebră preț de un sfert de oră. **(Andy Warhol)**

Marele Scriitor Transilvan s-a născut în urmă cu peste un veac. A văzut lumina zilei într-o Colonie muncitorească polietnică, parte dintr-o Vale numită, de cei cei mai pesimiști dintre noi, a Plângerii. Din cauză că, la noi, erau cărbuni din belșug, străinii i-au zis Valle Nera, Carbon City sau Carbon Valley. Noi îi vom spune, simplu, Orașul Cărbunelui. E un loc care începe cu un cimitir și care se termină cu un alt cimitir. Dacă Sinaia a fost văzută de Caragiale aidoma unui stomac, Valea noastră e asemenea unui organism viu care începe cu viața de după moarte. Am intrat pe poarta meschină a primului cimitir (în al doilea sunt doar morți proaspeți), am dat deoparte colbul de pe pietrele tombale, am descifrat litere și cifre (unele arabe, altele romane) și am încercat să înțeleg care a fost viața celor care se aflau, acum, sub pietre albe ori gri sau sub glia cea verde. Au trăit degeaba sau au lăsat, în urma lor, vreo urmă, palpabilă sau eterică, a existenței lor vremelnice trăită sub stelele bolții? „Trecutul e o țară străină, acolo lucrurile se fac altfel", ne-a avertizat L.P. Hartley. Pe măsură ce eroii noștri au început, rând pe rând, să prindă viață, am înclinat să-i dăm dreptate englezului care știa despre ce vorbește. Pe de altă parte, și Rilke zicea că scriind, trebuie să te lași purtat de viață. Noi ne-am lăsat purtați de proza și poezia din viața altora și am ascultat, cu urechile făcute pâlnie, monologurile fiecăruia, nu mai lungi de un sfert de oră, spuse din perspectiva Apusului. „Credeți-mă, și viața (altora) are întotdeauna dreptate!"

Noi, în America, avem o singură vedetă și ăla e leul Leo care rage înainte de a începe orice film produs de MGM. Să țineți minte că multe vedete care se credeau pe cai mari au uitat asta și acum nu mai fac doi bani. Sau fac pureci aiurea. Asta e o afacere din care cumpărătorul se alege doar cu o amintire. Ce a cumpărat aparține tot celui care a vândut-o.

Prolog

Ca să ajungi, din orice colț de lume, în Cartierul nostru, al Evidențiaților, aveai de ales între două drumuri, amândouă neasfaltate, care se terminau, brusc, acolo unde au fost ridicate ultimele din cele șapte blocuri. Sau, dacă îți luai inima-n dinți, urmai calea *Scărilor imperiale*, străjuite de-o parte și de alta, de mari ghivece cu flori, din toate neamurile și de toate culorile. Erau tufe cu lemnul Domnului - cel care alungă șerpii, aduce somnul și ține departe țânțarii și moliile, cu brândușe de primăvară - floarea celor vii, cercelusi și clopoței, narcise și brebenei, gălbinele și zorele, părăluțe și stăncuțe, bunuței și stânjenei, primule și *nu mă uita*, crini roșii, crizanteme, trandafiri, mușcate și mai multe regine ale nopții. (Pentru ca florile voastre să existe, ne-a zis una dintre regine, trebuie ca cineva să le vadă și să le pună unul sau mai multe nume...) Când eram cu Tata, și-i simțeam aproape aripa lui protectoare, urcam împreună acele trepte care ne duceau, pas cu pas, înspre cerul albastru. *Nu pot să intru acolo, pentru că toți sunt vii*, i-am zis Tatei. *Tocmai de aceea trebuie să intri*, mi-a zis Tata și m-a luat de mână, ca de-o aripă frântă.

Rodica Aura Bryonia, ghidul nostru turistic de ieri și de azi

Când eram copii, plănuiam tot felul de expediții pe dealurile care ne înconjurau Cartierul. Intram în Cetatea Cocoșului și de acolo ne apăreau în față, ca o comoară din Lacul de argint, dealurile, peșterile și munții. Ne luam, de acasă, zahăr candel și felii mari de pâine cu unsoare peste care presăram boiaua roșie și dulce, câteva eugenii, un bidon cu apă rece și eram gata să înfruntăm lumea vegetală care ne aștepta, cu ramurile copacilor larg deschise. Eu, cu frații mei mai mari, căutam, prin iarba cea grasă, banul popii, mierea ursului și lemnul Domnului, Pipi și fratele ei se uitau după barba ungurului și floarea paștelui catolic, Rachela și Itzik iscodeau pădurea pe unde credeau ei că s-ar afla cireașa ovreiului și pecetea lui Solomon. Împreună, ne făceam curaj să înfruntăm, cu mâinile goale, capul ariciului și capul șarpelui, ciocul berzei, coada șoricelului și coada vacii, limba boului și a cucului dar băieții, care erau mai mari ca noi, se plictiseau repede de căutările noastre comune și erau cu ochii numai după *rușinea fetei*. E drept că și noi, fetele, o căutam pe Regina pământului, ne băteam care să punem mâna pe Floarea reginei și voiam să încercăm, precum Cenușăreasa, Papucul Doamnei. Seara, fugeam de mâncam pământul de Muma pădurii, de Mutulică și de Slăbănogul rău mirositor, de varga și de măciuca ciobanului, de stupitul cucului, ne feream de ochiul boului de munte și de ochiul șarpelui, de șopârlița albă, de vânturele și de beșicoasă dar, mai ales, de umbrele imense ale nopții care nu se mai dezlipeau de noi. Uneori, în fuga noastră bezmetică, ne-am nimerit și pe la Poarta Raiului unde era gata-gata să ajungem față-n față cu Sfântul Petru. Ar fi fost mult prea frumos dar și mult prea devreme. Toți am fost de acord să amânăm această întâlnire providențială mai înspre apusul vieții.

Ana Colda, actrița cu aripi subînțelese

Am fost fata unui maistru minier din Valle Nera și am ajuns o studentă strălucită la Conservatorul Regal de Artă Dramatică din Capitală. M-am pregătit mult ca s-o pot întâlni, la momentul hărăzit, pe Doruleț din „Visul unei nopți de vară". Am jucat-o pe această domnișoară în primul film sonor românesc, făcut imediat după ultimul război, de un regizor cu prenume franțuzesc. Am presimțit că n-o s-o duc mult pe acest pământ, așa că m-am hotărât să joc, în ultimii mei ani, doar pentru ai noștri, oamenii din Valea Cărbunelui. De măritat, m-am măritat de mai multe ori, dar am făcut-o doar pe scândura scenei. Am vrut să țin aprinsă flacăra dorinței la toți admiratorii mei, inclusiv a tovarășului Dej... M-am bucurat când în micul cimitir din Taia, preotul paroh, care-mi cunoștea bine familia, a zis că eu eram convinsă că arta are aripi. Dar, bietul de el, luat de elocința predicii, n-a observat cât de greu le-a fost groparilor să mi le ascundă de văzul întristatei și cernitei adunări. Atunci mi-am dat seama că noi, cei din Valea noastră, nu suntem la fel ca cei din Macondo. Acolo, pentru un înger rătăcit pe pământ, au venit oameni, curioși și necredincioși, tocmai din Martinica. La noi, în Teatrul poporului, nu se prea înghesuia lumea. Minerii se mulțumeau, de cele mai multe ori, cu ceea ce vedeau în lumea lor subpământeană... Acolo, în Caraibe, a venit, odată, un circ ambulant, cu un acrobat zburător care a trecut ca vântul, de câteva ori, bâzâind ca bondarii, pe deasupra mulțimii. Dar, fatalitate!, nimeni nu l-a luat în seamă pentru că aripile lui nu erau de înger, ci de liliac sideral. A propos, ați observat că Îngerul e singurul care nu participă la propria sa înmormântare?

Cocoșul de tablă de pe Casa Faimosului Artist Plastic

M-au cocoțat acolo ca să le arăt Evidențiaților încotro bat vânturile. Mi-am făcut datoria, cu vârf și îndesat, și-n arșița verii și-n toiul iernii. Nu m-am plâns niciodată, nici când m-au bătut ploile și vânturile, nici când m-au troienit zăpezile. Toți cei din Cartier mă puteau vedea, la orice oră din zi, dar rar mi s-a întâmplat ca cineva să-ncerce să-mi afle părerea. Artistul avea drumul lui, din curtea sa nici nu mă prea putea zări, e clar că doar ceilalți aveau nevoie de o busolă. Noaptea mă învârteam, vai de capul și de zilele mele, doar așa, ca pentru mine. Dimineața eram amețit și privirea mi se oprea, peste drum, în Colonia unde era Galina Scriitorului. Între noi era o distanță cât o aruncătură de băț dar nici eu, nici ea, n-am reușit să facem primul pas. Eram ca pe două maluri ale râului, iar în mijloc se afla pomul vieții. Iar eu, din păcate, n-am ajuns niciodată până acolo...

Bill Ghințură, maior și anchetator penal în Valea Cărbunelui

Doi vecini, care locuiau în două blocuri învecinate din Cartier, și-au luat viața cam în același timp. Adrian Burghel creștea iepuri pentru sacrificat și iepuroi de prăsilă, iar Buică Corpade, se ocupa cu porumbeii voiajori. Cu ei participa la concursuri județene pe care, uneori, le și câștiga. Buică era pâinea lui Dumnezeu, dar avea un singur defect: era cam surd. Adrian auzea bine dar, din păcate, vorbea prea mult. Și ce trebuie și, mai ales, ce nu trebuie. Erau doi tineri de mare perspectivă. Eu am fost desemnat, datorită experienței mele, să preiau cazul și să văd dacă nu cumva există vreo legătură palpabilă între gesturile lor. Și, mai ales, dacă nu ar fi putut fi interpretate, Doamne ferește!, ca niște gesturi de frondă. Nici unul, se pare, nu a lăsat vreun bilet de adio. Eram gata să clasez cazul când un porumbel voiajor mi-a adus o hârtie mototolită ce părea a fi un bilet de adio. *Nu vă scriem altceva decât ce citiți și cunoașteți, cum ați și cunoscut în parte, că noi suntem lauda voastră, după cum și voi veți fi lauda noastră în fața...* Aici se termina textul celor doi. L-am citit cu atenție, de mai multe ori, n-am înțeles nimic, am mototolit biletul la loc, așa cum a fost, și am dirijat porumbelul către popa Moșic.

Îngerul întrebător

Încă din toamnă, pe când ne pregăteam să mergem cu *Viflaimul* aveam de hotărât pe cine să alegem, dintre toții copiii și tinerii Cartierului, în rolurile mai mari sau mai mici din spectacolul nostru legat de Nașterea Mântuitorului. Cine, dintre ei sau dintre ele, va fi în anul acela Iosif, Maria, Irod, Vestitorul, Hangiul, Păstorii, Cei trei crai de la Răsărit, Cei doi ostași, Dracul, Moșul și Străjerul. Îngerul întrebător era, de fiecare dată, Vladimir, premiantul clasei a IV-a B, care ne întreba, mereu, care e rolul exact pe care va trebui să-l interpreteze. Întrebarea avea logica ei de fier pentru că există 12 îngeri. Luna și Îngerul. Și Vladimir ni i-a înșirat pe toți: Îngerul Mesager, al Compasiunii, al Curajului, al Răbdării, al Cuvintelor, al Emoțiilor, al Afecțiunii, al Rațiunii, al Inspirației, al Sincerității, al Libertății sau al Dragostei. El ar fi vrut să le interpreteze pe toate, dar Moșul îi punea, de fiecare dată, piciorul în prag: *Tu îl vei juca doar pe Îngerul Dragostei! De ce?,* a întrebat, timid, Îngerul Întrebător. *Pentru că orice este posibil dacă nu știi, încă, despre ce este vorba...*

Clark Kopșin, crescătorul măgarului citadin

Am fost singurul proprietar de măgar dintre toți orășenii Văii. Familiile de momârlani, oamenii locului, aveau, fiecare, cel puțin câte unul și-l exploatau peste măsură. În ziua în care oamenii locului coborau în oraș, piața devenea un iarmaroc cu mici, bere și cântece de Zavaidoc. Bietele animale de povară erau încărcate cu desagi plini cu donițele pentru lapte și cu brânză de burduf. Printre măgarii lor, măgarul meu părea să fie asemenea celui cu care Domnul a intrat în Ierusalim. Familia mea locuia într-un apartament la bloc, în Cartierul Evidențiaților, și în curtea mea, mare cât o batistă pe care s-o pui la rever, i-am făcut loc și lui. Nimeni din cartier nu știa exact unde plec eu, cu măgarul meu, în fiecare zi, dis de dimineață. Era o chestiune care a rămas doar între mine și el. Și eu și nevastă-mea eram niște oameni mai mici de statură dar n-am abuzat de asinul nostru și nu l-am încălecat niciodată. Măgarul meu, pe care, de blând și supus ce era, l-am botezat Pufuliță, n-a vrut de la mine și de la nevastă-mea decât să-i îndeplinim două dorințe. Prima: când îl mângâiem s-o facem doar în sensul în care îi crește părul (și niciodată invers), iar a doua: să-i facem cunoștință (și aici a pus copita în prag...) cu Măgarul Gary care stătea peste drum de noi. Prima dorință i-am respectat-o cu sfințenie, pe cea de-a doua...

L.B. Mayer, co-fondator la Metro Goldwin Mayer

Am aflat de la distinsul domn Farkas Katz, stabilit recent în Israel, că nu ați ales, nici până în ziua de azi, care să fie emblema grafică și sonoră a Cartierului cu oameni Evidențiați. Din câte am înțeles îi aveți în vedere pe măgarul citadin al d-lui Clark Kopșin, pe calul orb al orbului Bobar Laczi, pe rațele signorinei Milan, oile doctorului Daniel, vaca lui Csenteri, bufnița actorului Penișoară, pe Pif, *le chien francais*, pe Gogu Pintenogu, regele găinilor din Cartier și, abdicând de la principii, l-ați pus la socoteală și pe Cocoșul de tablă de pe Casa Faimosului Artist Plastic. Noi, în America, avem o singură vedetă și ăla e leul Leo care rage înainte de a începe orice film produs de MGM. Să țineți minte că multe vedete care se credeau pe cai mari, au uitat asta și acum nu mai fac doi bani. Sau fac pureci aiurea. Asta e o afacere din care cumpărătorul se alege doar cu o amintire. Ce a cumpărat aparține tot celui care a vândut-o. Asta e magia filmului. Să nu credeți altceva. Analizând ofertele pe care le aveți la îndemână, singurul care s-ar califica, după regulile noastre, ar fi măgarul citadin care, la fel ca leul Leo, rage! E absolut esențial... Am un ultim sfat și pentru Cronicarul vostru: Noi dăm un milion de dolari pe an pe povești care nu reușesc, niciodată, să devină filme. De ce nu ajung? Pentru că nu mă fac să plâng! Pentru că nu-mi provoacă emoții! Unde sunt emoțiile? Nu le căutați aiurea, le găsiți în doar trei locuri: în cap, în inimă și-n zona genitală.

EPILOG

Mihai Barbu este unul dintre scriitorii cei mai atipici pe care îi cunosc. De aceea a scris o carte neobișnuită, la intersecția dintre poezie, proză, istorie literară, memorialistică și geografie. Ea se citește cu pasiune, ca un roman polițist și cu o curiozitate indiscretă pe care o are cititorul când dă peste un dosar de existențe. Dar întregul text este înfășurat într-o aură de lirism și nostalgie care îi dă farmecul deplin. (Text de **Horia GÂRBEA**, pe coperta a IV-a a volumului ***Cartierul Evidențiaților/ Contemporanii Marelui Scriitor Transilvan***, în curs de apariție la Editura ***NEUMA*** din Cluj - Napoca.)

Ninel Ganea

Hipsterismul tradiției

Pe nesimțite, pe ici, pe colo, tradiția românească își face din nou simțită prezența. Dovezile care indicau o moarte clinică rămân în continuare puternice și nu-mi propun să le infirm. Dar schimbările culturale nu se anunță niciodată cu un bubuit, ci mai degrabă cu mișcări subterane și marginale care încep, încetul cu încetul, să strângă și să seducă tot mai mulți oameni.

Manifestările acestei întoarceri sunt variate, dar au drept constantă o redescoperire mai mult sau mai puțin de suprafață a obiceiurilor și porturilor locale. De la interesul pentru bluzele românești (avem chiar o zi a iei pe 24 iunie), la remixul unor piese folclorice pe beaturi de hip-hop cu tot succesul acestei muzici, trecând prin reinventarea caselor tradiționale românești sau preluarea unor vestimentații folclorice în colecții pret-a-porter, asistăm la un fenomen care, chiar dacă nu are o mare amploare statistică, are o relevanță simbolică.

La prima vedere, mărturiile sunt plăcute și încurajatoare. Între o casă cu arhitectură neoromânească și o „vilă" cu termopane, plus alte accesorii moderne, alegerea nu pune probleme, mai ales într-un decor atât de șters cum este cel contemporan. Mai că și sunetele tradiționale, asortate cu versuri populare, pe beaturi, sunt, dacă ești strâns cu ușa, preferabile zgomotelor idioate care se califică drept muzică. Și în privința vestimentației poate fi odihnitor să privești piese populare care cad bine.

Tradiția este folosită, în primul rând, datorită valorii ei estetice. Oamenii sesizează un frumos natural, care îi farmecă și care le permite să se deosebească de cei din jurul lor. Când totul devină modă străină (nu neapărat de peste hotare), impersonală și uniformizatoare, accesarea tradiției este ca o gură de aer proaspăt, trasă pe nerăsuflate. Rezervorul de frumos al tradiției este, în principiu, inepuizabil și nu trebuie decât să cauți pe îndelete pentru a găsi din abundență elementele unei culturi rurale înfloritoare și ofertante.

Dar tradiția nu reprezintă decât în aparență doar un corp estetic; în realitate este cu mult mai mult decât atât. Tradiția este, printre altele, și cea care dă sens și așezare unei vieți. Când privești la o casă tradițională, de pildă, și nici măcar una de muzeu, toate lucrurile care o compun sunt integrate organic și au viață în ele, sunt legate unele de altele și totul este bine așa cum este. Nu vezi acolo nici elemente de decor transferate abrupt din alte spații, nici o grijă maniacală pentru ca locul să arate tradițional, adică genul de atenție și detaliu care respiră artificialitate și care este, deci, netradițional. Așadar, în tradiție lucrurile capătă o ordine și sunt făcute într-un anume fel deoarece acolo există o unitate a omului. Esteticul este unit cu eticul și duhovnicescul. Funcțiile omului acționează împreună, iar asta se vede la orice pas. În tradiție viața omului are continuitate și nu este jalonată de întrebările existențiale care definesc și amplifică absurdul omului modern.

Deși mă îndoiesc că acesta este lucrul care îi atrage pe oamenii moderni, totuși nu pot să nu mă întreb dacă nu contribuie și asta cumva la fascinația tradiției. Vederea unui om așezat și împăcat cu sine și cu lumea din jur te poate mișca cel puțin la fel de mult ca o casă tradițională reușită. Am văzut recent un interviu cu un tânăr dintr-un cătun izolat de lume, de pe o culme din Apuseni, care fusese nevoit să renunțe la școală – terminase doar șapte clase – pentru a-și îngriji tatăl bolnav. Băiatul nu o ducea nici el grozav cu sănătatea – fusese operat pe inimă – dar privindu-l și auzindu-l vorbind cu acel firesc fără de emfaze ori ieremiade, pe care ți-l dă legătura cu o tradiție, fie ea și în bună măsură pierdută, puteam să-mi dau seama lesne că are ceva foarte bogat, pe care eu nu-l am, dar pe care mi l-aș dori. Și cred că multă lume suspină astăzi după o viață care să aibă sens. Dar astfel de oameni care să întrupeze vieți cu sens sunt o raritate așa că tot ce mai rămâne sunt urmele lor estetice.

În abstract, această căutare în tradiție a formulelor estetice poate genera o reînnoire mai adâncă, dar, în practică, lucrurile nu dobândesc o mare profunzime. Iar motivul principal îl reprezintă tocmai distrugerea operată de modernitate a unității interioare a omului, fragmentarea și sfârtecarea lui în diverse ipostaze separate. Doar în felul acesta se poate vorbi distinct de o estetică, etică șamd. care nu mai au nicio punte între ele. Astfel, de pildă, avem oameni care cultivă serios gustul pentru artele tradiționale, dar care altfel respiră, trăiesc și gândesc doar în atmosfera încărcată de miasme a modernității. Argumentul lor pentru tradiție se bazează pur și simplu pe un capriciu personal. Cuiva, de pildă, îi place tradiția românească, altuia îi place ultima modă occidentală, indiferent care o fi ea, iar între ele nu se poate face vreo comparație, deoarece fiecare trăiește așa cum îi place, iar alegerile omului sunt datul ultim.

Pentru cei vechi, adevărul, binele și frumosul erau un tot pentru că omul era văzut ca un întreg. Filocalia, colecția de scrieri duhovnicești dedicată „sfintelor nevoințe ale desăvârșirii", se traduce literal ca iubire de frumos. Până recent nu exista o izolare de laborator a „frumosului" care să poată fi extras și cultivat ca atare de sine stătător.

Această pierdere a întregului tradițional iese în evidență destul de rapid la cei mai mulți căutători exclusiv ai frumosului local. Tocmai dezacordurile estetice trădează adesea absența unei viziuni a întregului. Uneori poți vedea o femeie de la oraș care merge la biserică îmbrăcată în port tradițional frumos, dar încălțată pe tocuri înalte. Alteori vezi un băiat cu chimir și cămașă populară cu frizură de ofițer german și adidași roșii în picioare. Nu trebuie să fii surprins nici dacă vezi oameni de la oraș care s-au retras la țară sperând să găsească acolo energiile nebănuite (păgâne) ale naturii și satului. Tradiția îți poate oferi orice, în principiu, câtă vreme alegi grijuliu, cu penseta, ceea ce îți convine pe moment.

Dar nu ar trebui să fim prea critici vis-a-vis de aceste căutări, mai ales că ele exprimă o autentică golire de sens și frumos pe care oamenii nu o pot îndura. La urma urmei, nu ar fi ceva ieșit din comun ca formele, cultivate cu seriozitate, să ducă la un fond mai adânc, din care să se întrevadă rămășițele autentice ale tradiției integrale.

Florin Chivoci

Un portret al lui Antonescu

Orice evocare are darul de a ne da o imagine cât mai amplă asupra vieții unui om, atunci când cineva își deapănă în scris observațiile despre el, cu talent creator de situații și portrete. Cel puțin asta se poate remarca și din descrierea pe care Constantin Bălăceanu-Stolnici i-o face, în cartea sa *Amintiri... Viața la țară - Stolniciul interbelic* din 2015, mareșalului Ion Antonescu, a cărui figură a fost legată și de Piteștii anilor interbelici. Rememorându-și experiențele la care l-a supus contactul cu istoria, memorialistul schițează aici un portret – nu neapărat elogios, dar făcut cu realism – realizat cu varii interpolări biografice.

În acei ani hotărâtori în formarea personalității sale, când existența tânărului Bălăceanu-Stolnici era intim legată de urbea piteșteană, generalul Ion Antonescu era comandantul Diviziei III de Infanterie, post în care fusese „ostracizat" de regele Carol al II-lea după ce fusese demis din cel de Șef al Marelui Stat Major al Armatei. Simpla prezență a acestui personaj, despre care afirmă chiar că l-a cunoscut personal, în high-life-ul orașului unde se născuse impunea respect, prin atitudinea distinsă și solemnă cu care se afișa în public: *„Am avut ocazia să-l cunosc. Era mic de stat, cu o înfățișare severă. Totdeauna l-am văzut încruntat. Avea un ten roz și un păr roșcat. De aceea adversarii îl denumiseră «Câinele Roșu». Vorbea bine în public, dar nu era carismatic. L-am auzit prima oară la o ceremonie oficială în fața Cercului Militar din Pitești, cu prilejul sărbătoririi zilei unirii (24 Ianuarie). Impunea respect, dar nu era simpatic. Deși era născut în Pitești, elitele argeșene nu se simțeau apropiate de el. La vremea aceea era considerat o victimă a regelui și anturajului său și, într-un fel, admirat de unii pentru curajul de a fi înfruntat pe Carol II. Era în anii aceia personalitatea cea mai impozantă din Pitești. Avea o casă relativ modestă în oraș, care astăzi a dispărut. (...)*

Tata îl considera mult prea ambițios și era convins că era un om periculos. Nimeni nu bănuia că va avea cariera extraordinară pe care a avut-o." Încă din timpul primei conflagrații mondiale, Ion Antonescu își câștigase reputația de comandant militar priceput și pragmatic, de executant meticulos și dur. Sub acest chip, însăși imaginea în care este înfățișat în carte ne aduce în atenție un om al prezentului, fără sentimentul permanențelor, un spirit elementar, dur, condus de o irepresibilă dorință de putere. Cu o gură subțire, strânsă napoleonian, trădând gustul afirmării, protagonistul trecea în epocă drept unul din oamenii „d'esprit fort", care nu se emoționează aproape niciodată. Nu trebuie uitat că omul poreclit *câinele-roșu*, cum i se spunea lui Antonescu, era militar de carieră, iar nu politician de profesie, având reputația unui tip sobru, auster, care nu bea, nu avea prieteni, dar credea în destinul său istoric, debutând în cariera de conducător de stat prin detronarea regelui și printr-un mic război civil. Ion Antonescu a preluat puterea într-un context dramatic: în septembrie 1940, regele Carol al II-lea, primul dictator din istoria României, va fi forțat de către general să delege puterea către fiul său Mihai și va părăsi România. Principiile fundamentale ale societății deschise - competiție politică liberă, opoziție politică, viață parlamentară deplină, libertate de exprimare, de mișcare și de gândire - fuseseră deja suprimate. Va urma imediat, pentru omul de acțiune și de relații înalte care era Antonescu nefasta apropiere de o mișcare politică având ca principii xenofobia, ura rasială și puritatea etnică, iar ca amprentă inconfundabilă, disprețul pentru democrație și apetența pentru dictatură. Cu spiritul său agresiv-vindicativ, cel care a ordonat armatei trecerea Prutului nu-l va menaja apoi nici pe Mihai, pe care-l repezea cu martori când nu-i convenea un lucru, voind să arate tuturor că, de fapt, odată cu ascensiunea sa, România nu mai avea un rege, ci un Conducător.

În continuarea destăinuirilor făcute asupra tumultuosului caracter, povestitorul ne oferă amănunte inedite și despre familia Antonescu, dobândite prin tactul său de clubman. Vizavi de o serie de zvonuri stranii care s-au țesut în epocă, în legătură cu căsnicia generalului, memorialistul ține să destrame o rușinoasă mistificare răspândită în spațiul public în acei ani : *„Regele căuta să-l discrediteze. Auzeam în șoaptă informația răscolită mai demult de Titulescu potrivit căreia soția sa Maria ar fi fost bigamă, deoarece nu era divorțată de primul ei soț, Guillaume Fueller, un bijutier evreu francez. Foarte mulți ani mai târziu, am citit o scrisoare a lui Antonescu către doamna Perticari, în care se plângea cu mare amărăciune de faptul că se agită acuzația de bigamie împotriva soției sale, pe care o nega cu energie. De asemenea, cunoscându-se orientările sale antisemite (fusese ministru al Apărării în guvernul Goga, din 1938) se reamintea în discuții intime - pe care le mai auzeam și eu - că prima sa soție, Rachel Mendel, fusese evreică, și că tatăl său, care divorțase de mama sa (Lița Baranga) se recăsătorise cu o evreică, Frieda Kuppermann."*

Un anume aer desuet-aristocratic se degajă din această ultimă evocare, având ceva din parfumul unic al vremurilor de odinioară. Este, de fapt, radiografia unei familii de modă veche ce ne arată câteva destine impetuoase și întâmplări din viețile lor fascinante, deseori complicate de vremurile politice atât de schimbătoare din România anilor '30-'40. Nu putea lipsi din acest tablou de familie nici mama mareșalului, doamna Lița Baranga, care a rămas în amintirea colectivă mai ales prin felul în care a trăit clipele premergătoare execuției fiului său: *„Am cunoscut-o în treacăt și pe mama lui Antonescu, doamna Baranga, care era o bătrânică energică, respectată, cu un comportament discret, care nu a profitat de poziția ulterioară a fiului ei și care nu s-a manifestat public decât prin dramatica cerere de grațiere pe care a făcut-o la vârsta de 88 de ani, în 1946, după condamnarea la moarte a mareșalului."*

După un secol impur, maculat de războaie, de Holocaust și de totalitarisme, e greu să descrii mitologia populară din jurul lui Antonescu fără a ține seama că, dincolo de învinuirile grave care i se aduc, românii au prețuit mereu în figura sa pe bunul autocrat, ca și în cazul lui Cuza, de pildă. Iar această aură de ins care și-a câștigat reputația de comandant militar priceput și pragmatic, de celebritate din familia spiritelor metodice și calculate o regăsim și aici, în portretul moral-intelectual făcut de liberal-conservatorul Constantin Bălăceanu-Stolnici. Fără a răsturna alura clișeizată a efigiei mareșalului, felul în care apare zugrăvită personalitatea sa în cartea *Amintiri... Viața la țară - Stolniciul interbelic* oferă încă o imagine convingătoare și credibilă a firii sale, corespunzătoare severității pe care și-a păstrat-o în mentalul colectiv românesc.

Ştiri de la Centrul Cultural Piteşti

Centrul Cultural Piteşti a organizat luna trecută noi evenimente cultural-educative şi de dezvoltare personală, publicate pe pagina oficială de Facebook a instituţiei şi pe site-ul oficial (www.centrul-cultural-pitesti.ro). Dintre ele, amintim:

■ Lectura-spectacol cu tema „Să tacă armele, vivat iubirea!", în cadrul proiectului sub genericul „Cultura Violenţei şi Violenţa Culturii", coordonat de jurnalistul Ahmed Jaber, avându-le invitate pe poetele Elena Armenescu şi Paula Romanescu, eveniment organizat în parteneriat cu Clubul Româno-Arab de Cultură şi Presă.

■ Prelegerea cu tema „Ziua Constituţiei României. Preeminenţa Constituţiei şi a Ordinii Constituţionale Interne în Epoca Globalizării şi Integrării Internaţionale", în cadrul proiectului cultural-educativ „Cultură şi Credinţă în Societatea Contemporană", coordonat de conf. univ. dr. Marius Andreescu, de la Facultatea de Drept a Universităţii Piteşti.

■ Dezbaterea cu tema "Decembrie – Sacru şi Profan", în cadrul proiectului cultural-educativ „Adolescenţi şi Mentori", coordonat de criticul literar, scriitoarea şi profesoara de limba şi literatura română Magda Grigore, avându-i invitaţi pe pr. prof. Cornel Dragoş – preot Biserica „Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena" din Ştefăneşti, profesor de religie la Colegiul Naţional „Zinca Golescu" din Piteşti, Ştefania Păcioianu, elevă în clasa a XI-a, la Colegiul Naţional „Zinca Golescu" şi pe Daria Iordan, elevă în clasa a XII-a, la Colegiul Naţional „Zinca Golescu".

■ „Întâlnire cu scriitoarea Gulsah Elikbank din Turcia", în cadrul Clubului literar-artistic „Mona Vâlceanu".

■ „Întâlnire cu scriitoarea Corina Ozon şi cărţile sale", în cadrul proiectului „Arta Devenirii", coordonat de scriitoarea Silvia Grigore.

■ Lansarea volumului de poezie „Cafeaua Albastră", de Alina Bondoc, eveniment editorial desfăşurat în cadrul proiectului „Medalion artistic", coordonat de cantautorul, poetul, artistul plastic, prof. de limba şi literatura franceză Stelian Necşoi.

■ Întâlnirea membrilor Asociaţiei Iubitorilor de Ficţiune, Filiala Piteşti, eveniment sub genericul „Frumuseţe, poveşti, fantezie de iarnă", coordonat de poeta şi profesoara de limba şi literatura română Allora Albulescu.

■ Prelegerea cu tema „Omul Moştenirii...", în cadrul proiectului de dezvoltare personală sub genericul „Feţele Omului", susţinut de psihologul-clinician Radu Vasile Şerban, din cadrul Direcţiei de Sănătate Publică Argeş.

■ Spectacolul de muzică folk-hop sub genericul „Regina de Sticlă", susţinut de M.C. Grăilă, pe numele real Octavian Dărmănescu.

■ Lansarea nr. 4/2022 al revistei-document „Restituiri Piteşti", în cadrul proiectului cultural-educativ „Istorie şi istorii cu Marin Toma", coordonat de redactorul-şef al revistei-document „Restituiri Piteşti", dr. în istorie Marin Toma.

■ Triplă lansare de carte, autoare Mihaela Popaiacu şi dezbaterea cu tema „Romanul de dragoste – încotro?", eveniment coordonat de scriitorul Jean Dumitraşcu.

■ Vernisajul Expoziţiei de pictură cu titlul „Mix de stil, culoare şi inspiraţie", de Cornelia Maria Dinu şi Monica Luchian.

■ Lansarea cărţii „Napoleon Bonaparte – în două sute de maxime comentate", de Mircea Chelaru.

■ Dialogul cu tema „Alexandru Boroiu, argeşeanul care a luat România la compas, desenând o nouă hartă...", în cadrul proiectului „La Vama Vremii", coordonat de publicistul şi scriitorul Nicolae Badiu, avându-l invitat pe prof. univ. dr. Alexandru Boroiu.

■ „Crăciunul Artelor", sărbătoare de tradiţie a Centrului Cultural Piteşti, la care au fost invitaţi angajaţi şi colaboratori ai instituţiei, coordonatori: Carmen Elena Salub şi Jean Dumitraşcu.

■ „Serbarea Pomului de Crăciun", susţinută de copiii care urmează cursul de gimnastică ritmică sub îndrumarea antrenoarei Nicoleta Andrei.

■ Prelegerea cu tema „Sărbătorile Solstiţiului de Iarnă", în cadrul proiectului cultural-educativ „Literatura Română Necanonică", susţinut de poeta şi profesoara de limba şi literatura română Iudita Dodu Ieremia.

■ Prelegerea cu tema „Cele şapte oglinzi eseniene", în cadrul proiectului de dezvoltare personală „Clubul de lumină", coordonat de scriitoarea şi terapeutul Corina Caltan.

■ Serbarea „Pomului de Crăciun", susţinută de copiii şi tinerii care urmează cursul de canto popular coordonat de prof. Valentin Grigorescu şi de cei de la cursul de dans popular, sub îndrumarea interpretelor de folclor Violeta Dincă şi Rodica Oprican, la Centrul Cultural Piteşti.

■ Prelegerea cu tema „Sărbătorile Crăciunului şi ale Anului Nou. De la Sacru la Profan", în cadrul proiectului cultural-educativ „Cultură şi Credinţă în Societatea Contemporană", coordonat de conf. univ. dr. Marius Andreescu de la Facultatea de Drept a Universităţii Piteşti.

■ Dezbaterea cu tema „Nicolae Labiş – primele iubiri", în cadrul proiectului sub genericul „Mari Iubiri ale Literaturii Române", coordonat de poeta şi profesoara de limba şi literatura română Raluca Hana Sandu.

■ Spectacolul caritabil muzical-coregrafic sub genericul „Poveste de Crăciun", susţinut de Clubul „Total Dance" şi Grupul Folk „P620", sub îndrumarea coregrafului Alfred Schieb şi a profesorului de chitară Andrei Bulf.

■ Dialogul cu tema "Misterul Creaţiei Omului şi Evoluţia lui în Timp", în cadrul proiectului de dezvoltare personală sub genericul "Mişcarea, Esenţa Creaţiei", coordonat de dr. fizioterapeut Petruţa-Daniela Mihăilescu, avându-l invitat pe vlogger-ul Nicolae Persu.

■ Recital muzical în cadrul proiectului "Musicando con Adina Sima.

„Cultura Violenţei şi Violenţa Culturii"

„Întâlnire cu scriitoarea Gulsah Elikbank din Turcia"

Lansarea cărţii „Napoleon Bonaparte – în două sute de maxime comentate", de Mircea Chelaru

„Întâlnire cu scriitoarea Corina Ozon şi cărţile sale"

„La Vama Vremii"

Rubrică realizată de **CARMEN ELENA SALUB**

actualitate

Bun de tipar

Conspirații, mituri și scenarii

Bine v-am găsit la început de an! Cele bune să se-adune, cele rele să se spele! Să răsfoim și în 2023 revista revistelor culturale, cu folos pentru inimă, minte și literatură :)

■ ELIADE, VRĂJITORUL. În "Viața Românească" (nr. 11-12, 2022), Liviu Bordaș aduce în atenția publicului câteva incidente inedite, în care Mircea Eliade a fost implicat, fără voia sa. Cel mai interesant scandal, din 1986, este legat de o teorie a conspirației cu vrăjitori și activiști politici! "Într-o zi a telefonat o femeie, cerând să vorbească cu Mircea Eliade. Christinel i-a spus că nu era acasă și atunci a vorbit cu ea. Femeia îl acuza că susține vrăjitoria (wicca). Spunea că e un vrăjitor. A făcut referire la cartea lui Margot Adler, *Drawing Down the Moon*, care îl citează pe Eliade. A întrebat-o dacă și ea era vrăjitoare, iar când Christinel a râs, femeia a spus: «Nu, pot să-mi dau seama că nu sunteți». După câteva zile au făcut o demonstrație de protest, cu pancarte, în fața casei (...) Cea care telefonase și cei care au protestat în fața casei erau membri ai mișcării activistului politic de extremă stângă Lyndon LaRouche (1922-2019), aflată în acel moment la apogeul ei. După ce acesta lansase o campanie contra wicca și a altor forme de neopăgânism, adepții lui din Chicago l-au acuzat pe Eliade, în presă, că s-ar fi adâncit în ocultism și vrăjitorie (...) Larouchienii nu l-au iertat pe Eliade nici după moarte. Într-un articol publicat în ziarul mișcării lor, la 28 aprilie (...) profesorul de la Chicago era înfățișat drept unul dintre cei mai puternici vrăjitori din Statele Unite. Ascensiunea sa la putere ar fi fost rezultatul recrutării și al ulterioarei numiri ca succesor al lui C.G. Jung la șefia proiectului de a zămisli un cult păgân global, «The Children of the Sun», lansat în 1901 și condus pe rând de Aleister Crowley, Rudolf Steiner și, din 1922, de către Jung". Mare e grădina lui Dumnezeu!

■ CUM CHELTUIM BANII? În "România literară", ultimul număr din decembrie trecut, scriitorul Dan Stanca analizează raporturile noastre cu banii, definind trei paliere - cel estetic, cel etic și cel metafizic. Primul, cel mai ușor, cel mai comod, este hedonist - cheltuim banii pentru a ne face plăcere. Cel de-al doilea presupune privire în viitor - ne înfrânăm plăcerea imediată pentru bunăstarea viitoare, investind. În acest mod a apărut și s-a dezvoltat capitalismul. Dar stadiul metafizic ce presupune? Dăruirea banilor! "A dărui nu este simplă pomană. Cel care dăruiește riscă. Vi se pare acesta un paradox insuportabil? Poate. În momentul, așadar, în care faci un gest de milostenie, toată ființa ta intră într-o tensiune formidabilă. Adică te lupți cu tine însuți, cu firea egoistă, cu tot ce e mai înrădăcinat în om și nici în ruptul capului nu ar vrea să cedeze (...) Un act adevărat de milostenie subțiază ambianța în care trăim. (...) Trăim într-o lume îngrozitor de compactă, de opacă, de lipsită de orice transparență. Ne considerăm făpturi superioare când de fapt suntem niște jivine care aleargă de dimineața până seară ca să-și satisfacă poftele sau să mai strângă în contul bancar câteva mii de euro. Stadiul metafizic, prin ruptura pe care o creează față de stadiile anterioare, propune o miză uriașă pe care, dacă nu știi s-o respecți, te prăbușești într-un abis înspăimântător. Mai simplu spus, stadiile anterioare, cel estetic și cel etic, se răzbună pe temerarul care a îndrăznit să urce mai sus. De aceea, dăruirea nu e de nasul oricui și acela care se încumetă e ca un cruciat care vrea să elibereze din firea lui, la fel de compactă precum ambianța, piatra Graalului". Am înțeles tot, dar... care bani?

■ FURIA VIOLATOARE A BĂRBATULUI ALB. Rubrica muzicală din revista "Familia", numărul din noiembrie, se ocupă de un titan al romantismului german. Adrian Gagiu notează: "Toată lumea a auzit de „Betovăn", ăla surd, cu simfonia destinului, care era supărat pe toată lumea. Recent s-au aniversat 250 de ani de la nașterea lui, serbată cam chinuit în lume din cauza restricțiilor pandemiei, dar în general mitizarea lui se pare că a rămas. Cel mai răspândit portret e tot cel inexact, cu cravată roșie, pictat de Stieler, iar imaginea comună a lui Beethoven e tot cea a prototipului de artist romantic, mereu încruntat, neînțeles, revoltat și care suferă (dincolo de uimirea facilă a semidocților față de un compozitor surd). De-asta ei sunt incomodați de lucrările beethoveniene vesele, mistice, senine sau, în general, care nu se încadrează în cămașa de forță a canonului lor cu privire la acest compozitor, așa că de obicei le ignoră (...) Cultul lui Beethoven ca statuie monumentală, deformator ca orice cult, a servit, în mod paradoxal, și germaniștilor, și naziștilor, și Aliaților (în codul Morse, da-da-da-daaa e litera V de la victorie), și comuniștilor, și Uniunii Europene (*Oda bucuriei*, fără text, e imnul UE) (...) Dar un cult generează și reacții contrare: unora nu le place «optimismul opresiv» și, cum spunea chiar biograful american Maynard Solomon (celebru, dar nu foarte riguros), în *Oda bucuriei*, « fraternitatea e intolerantă față de diferențe». Mai mult, o nebună feministă și doctă scria recent despre Simfonia a IX-a că exprimă furia violatoare a bărbatului alb etc (...) Și, cu toate astea (și multe altele), misterul rămâne și funcționează: Beethoven a făcut profunzimea accesibilă cui vrea s-o pătrundă și să se transforme astfel".

■ DOBROGEA, LA BULGARI! În revista "Tribuna", Nicolae Iuga își povestește amintirile cu nomenclaturiști, într-un serial care se citește cu sufletul la gură. În noiembrie trecut, este evocată figura Tamarei Dobrin, o apropiată a Elenei Ceaușescu, activistă dură, pieptănată în stilul Anei Pauker, gata să-i umilească pe profesorii de la "Psihologie". De la Tamara Dobrin, autorul a aflat despre un plan secret, inițiat de sovietici, în detrimentul României. "În august 1968, URSS a invadat militar Cehoslovacia, cu concursul unor țări socialiste vecine. România lui Ceaușescu a fost singura țară socialistă care s-a opus categoric, a fost provocat un imens scandal internațional, iar rușii voiau să ne-o plătească (...) Anume, URSS voia să pedepsească România, lăsându-o fără ieșire la Marea Neagră. Bulgaria vecină, care nu avea frontieră comună cu URSS, a fost instigată în culise să ceară să devină republică unională sovietică, pentru aceasta avea nevoie de un culoar geografic care să-i asigure continuitatea teritorială cu URSS și acest culoar era exact Dobrogea românească. Bulgaria urma să ridice discret pretenții teritoriale față de România, mai ales că în istoriografia bulgară și în mentalul lor comun Dobrogea toată, inclusiv Delta și gurile Dunării, era (poate mai este) prezentată ca fiind teritoriu istoric bulgar. în paralel, sovieticii făceau presiuni asupra României să cedeze și amenințau să blocheze șenalul navigabil românesc al brațului Sulina (lucru întâmplat totuși mult mai târziu, în „democrație", pe 2 septembrie 1991, când țara „prietenă" Ucraina a scufundat intenționat nava de mare tonaj Rostock de-a curmezișul în punctul cel mai îngust al Canalului Sulina, spre a bloca astfel navigația pe Dunărea românească pentru multă vreme). Atunci, în 1973, când a aflat de intențiile sovieticilor și ale bulgarilor, Ceaușescu a intrat în panică și una dintre măsurile preconizate de el a fost să facă rapid investiții uriașe în Dobrogea. Într-un timp foarte scurt a fost construit un mare număr de hoteluri moderne în stațiunile de pe litoral, combinatul petrochimic Midia – Năvodari, un șantier naval pentru nave de război și un port militar la Mangalia, s-a construit încă un pod peste Dunăre alături de cel vechi al lui Saligny și au fost electrificate căile ferate, dar mai cu seamă s-a reluat și finalizat construcția faraonică a Canalului Dunăre – Marea Neagră, începută în anul 1975. Pentru Canal nu exista atunci nici o justificare economică imediată și nici investițiile nu se amortizau într-un timp scurt, dar Canalul și-a dovedit utilitatea, rentabilitatea și valoarea strategică abia în 1991, în contextul blocării de către Ucraina a brațului Sulina".

ARGUS

Adrian Vasiliu

Muzică și muzichie

44

Am fost la concertul unei trupe care tocmai face 44 de ani de activitate. Și i-a sărbătorit cu un turneu european care a avut, deloc surprinzător, 44 de concerte. În cazul meu, sunt 32 de ani de când i-am ascultat pentru prima dată, iar numărul de prestații live la care am asistat a ajuns la 3. La început nu mi-au plăcut în mod special, pentru că eram în faza mea radicală de metalist. Dar, în contextul unor weekenduri petrecute ca DJ la o discotecă specializată pe care o numeam "depeșotecă", în urmă cu trei decenii, mi-am schimbat părerea. Pentru că, în timp ce topurile prezentau în special partea mai degrabă optimistă a muzicii lor, eu mă regăseam mai mult în cea oarecum deprimantă. Nu din punct de vedere vizual, pentru că nu eram un mare fan al videoclipurilor lor, și nici la nivel de versuri, pentru că dintotdeauna mi-a păsat mai mult de melodie decât de versuri. Și țin minte că de la ei venea și unul dintre primele albume live care mi-au plăcut de la cap la coadă, undeva pe la finalul mileniului trecut. Ceea ce, firește, a dat naștere la o curiozitate pe care de-abia după destui ani am reușit să mi-o satisfac. Și anume cum o cânta tipul acesta cu părul vâlvoi și machiaj distinctiv, cu o voce pe care nu o poți confunda vreodată, și cu o trupă care poate suna și rock, și pop la distanță de doar câteva secunde. Atunci mi-am promis că nu-i voi mai rata, dacă ajung prin zona mea, și deocamdată sunt mai mult decât mulțumit să-mi țin cuvântul față de mine. Pentru că, și-aici mă refer la cel mai recent concert cu ei, am primit clar mai mult decât mă așteptam. Aproape trei ore de muzică, cu foarte mici pauze, împărțite distinct în jumătatea depresivă și cea mai degrabă optimistă. Dar care, datorită unei prestații scenice ireproșabile atât la nivel vocal (rar o asemenea voce specială să se păstreze atâta amar de vreme, în ciuda inevitabilelor degradări fizice), dar și pe plan instrumental (realmente surprinzător, dat fiind că, de-a lungul timpului, au mai rămas în trupă doar doi dintre membrii fondatori), au fost memorabile. Nu pentru un riff ieșit din comun, sau pentru o performanță vocală extraordinară, ci pentru sinceritatea cu care omul acela un pic grăsuț, dar în continuare machiat și cu părul în toate direcțiile, îmi povestea mie și unei săli întregi despre tristețile acumulate în cei 63 de ani ai lui, despre viziunea lui întunecată despre viitor, dar și despre multitudinea de momente frumoase, cum ar fi cele de vineri, când ești îndrăgostit. Numele lui este Robert Smith, iar trupa este The Cure, unul dintre cele mai inspirat alese nume din muzica ultimilor 44 de ani.

Nota redacției:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendința scriitorilor actuali – incitați de tehnica ultramodernă – este să trimită același text la cât mai multe publicații, ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. Din acest motiv, vă rugăm să trimiteți materiale originale, care nu au apărut inițial în volume, reviste etc.
Revista **Argeș** primește doar texte în format electronic, cu diacritice, corectate (format *rtf, Times New Roman, 12 pct., la un rând).

Fiecare autor care semnează în revista **ARGEȘ** răspunde moral și juridic de conținutul afirmaților sale. Materialele aduse în redacție nu se înapoiază.

Număr ilustrat cu lucrări de LUCIAN RADU MARCHIȘ (IOAN MARCHIȘ)

Corectură: JEAN DUMITRAȘCU

Revista **ARGEȘ** poate fi procurată și prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediție fiind suportate de către expeditor.

IMPORTANT!
Vă puteți abona pentru anul 2023, costul abonamentului fiind de 50 lei/an. Plata se face prin mandat poștal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții, Pitești, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEȘ
● **Revistă lunară de cultură**
● Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Pitești** și a **Uniunii Scriitorilor din România**
● Editată de **Centrul Cultural Pitești**
● Membră **ARIEL**

Senior editor: **CALINIC, Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului**
Redactor-șef: **LEONID DRAGOMIR** (leoniddragomir@yahoo.com)
Secretar de redacție: **SIMONA FUSARU** (fusaru@gmail.com, https://fusaru.blogspot.com/)
Consilier editorial: **NICOLAE OPREA**
Redactori: **MARIANA ȘENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU, JEAN DUMITRAȘCU** (jeandumitrascu@yahoo.com)

Redacția: Pitești, Casa Cărții, Centrul Cultural Pitești
tel./fax: 0248/219976
e-mail: revista.arges@gmail.com
https://www.facebook.com/Revista-Arges
http: www.centrul-cultural-pitesti.ro
Revista poate fi citită, în format electronic, la adresa: https://centrul-cultural-pitesti.ro/revista-arges-prezentare/
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la VENUS PRINTING SOLUTIONS Iași

litere

Oscar Luparia

Oscar Luparia (born in 1956 in Vercelli, Italy) is a trade unionist. Haiku, mountains and photography are his main passions. So far, he wrote six haiku collections (all available on the web for free – https://issuu.com/oscarluparia). Since 2011 he has been a member in the jury of the yearly International Haiku Contest established by the Italian association Cascina Macondo. Some of his poems have been published in several anthologies, international journals and websites.

Oscar Luparia (născut în 1956 la Vercelli, Italia) este lider de sindicat. Principalele sale pasiuni sunt haiku-ul, munții și fotografia. Până în prezent, a alcătuit șase culegeri de haiku (disponibile gratuit pe web – https://issuu.com/oscarluparia). Din 2011, este membru în juriul Concursului Internațional anual organizat de către Asociația italiană Cascina Macondo. Poemele sale au fost publicate în numeroase antologii, reviste internaționale și site-uri:

Scarlet Dragonfly Journal, The Mainichi, Failed Haiku, Le Lumachine, Wales Haiku Journal, Incense Dreams, Haikuniverse, Les Fleurs ne dorment jamais, Chrysanthemum, DailyHaiga, Haiku Masters, Living Haiku Anthology, Drifting Sands, Opaca Fronde, The Bamboo Hut, Autumn Moon Haiku Journal, Contemporary Haibun Online, Under the Bashō.

***solstițiul
de iarnă –
visurile
de Anul Nou
sclipesc
în întuneric***

*

planting flowers...
a dream for next summer
I put in the pot

plantând flori...
visul pentru vara viitoare
îl pun in ghiveci

*

spring breeze
it does not matter
who I am

adiere de primăvară
nu contează
cine sunt

*

still travelling –
light, in the backpack,
all my dreams

tot călătorind –
ușoare, în rucsac,
toate visurile mele

*

sunshine after rain
I am still learning
what life is

soare după ploaie
încă mai învăț
ce este viața

*

to shine inside...
my summer dream
has not changed

să strălucesc pe dinăuntru...
visul meu de vară
nu s-a schimbat

*

both without sleep...
the mosquito tries to do
its work

amândoi fără somn...
țânțarul încearcă să-și vadă
de treabă

*

perfect circle
the first raindrop
into the pond

cerc perfect
primul strop de ploaie
în iaz

*

leaves on the ground –
the battery of my watch
ran out

frunze pe pământ –
bateria ceasului
mi s-a terminat

*

winter solstice –
New Year's dreams
shine in the dark

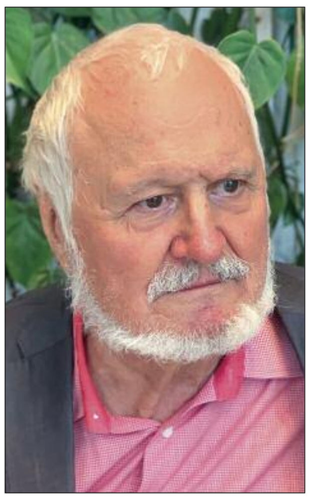
solstițiul de iarnă –
visurile de Anul Nou
sclipesc în întuneric

*

incense stick
another winter day
is gone

bețișor parfumat
încă o zi de iarnă
s-a dus

Şerban Codrin

Născut la 10 mai 1945 în Bucureşti, într-o familie originară din Bucovina. Absolvent al Facultăţii de Limba şi Literatura Română, Bucureşti, 1968.

Profesor de limba română în judeţul Ialomiţa. Director al Bibliotecii Judeţene „Ştefan Bănulescu", director al Centrului Cultural „Ionel Perlea"- Slobozia. Fondator al Festivalului Internaţional de Canto „Ionel Perlea" (1991), al Școlii de tanka, renku, haiku (1995) şi al revistelor de poezie zen *Orion* şi *Micul Orion* (1990). Semnează cu pseudonimul Șerban Codrin.

A compus 12 piese de teatru, jucate şi publicate, autor al poemelor de mari dimensiuni *Ţiganiada*, omagiu lui Ion Budai-Deleanu, *Testamentul din strada Nisipuri*, *Pendulierul* (inclus în *Carte dintr-un exil interior*), *Baladierul*, *Rodierul*, *Casandrierul*. A publicat antologia de poezie niponă *„Marea tăcere*" (2001) şi antologia sezonală de poezie epigramatică haiku „Stâlpi de felinar" (2016). Membru al Uniunii Scriitorilor din România.

(Haikuuri selectate din volumele *Dincolo de tăcere* şi *Între patru anotimpuri*)

Born on May 10, 1945 in Bucharest, to a family originating from Bucovina. Graduated from the Faculty of Romanian Language and Literature, Bucharest, 1968.

Teacher of Romanian language in Ialomița county. Director of the "Ștefan Bănulescu" County Library, director of the "Ionel Perlea" Cultural Center in Slobozia. Founder of the "Ionel Perlea" Canto International Festival (1991), of the School of tanka, renku, haiku (1995), and of the Zen poetry magazines *Orion* and *Little Orion* (1990). His pen name is Şerban Codrin.

He has written 12 plays that were performed and published. Author of the long poems *Ţiganiada* (tribute to Ion Budai-Deleanu), *The Testament from the Nisipuri Street*, *The Balancer* (included in *Book from an Inner Exile*), *The Ballader, The Fruiter, The Cassandrer*. He published the Japanese poetry anthology "*The Great Silence*" (2001) and the seasonal epigrammatic haiku anthology *Pillars of lantern* (2016). Member of the Romanian Writers' Union.

(Haiku selected from the volumes *Dincolo de tăcere* / Beyond Silence and *Între patru anotimpuri* / Between Four Seasons)

***Calendar
în cui -
trei sute
şaizeci şi cinci
de anotimpuri***

*

Nopţi fără greieri -
ceva i se întâmplă
universului

Nights without crickets –
something is happening
to the universe

*

Merii în floare -
am totul dinainte
pe masa goală

The apple trees in bloom –
I have everything before me
on the bare table

*

Lectură în zori -
de pe carte cu palma
adun polenul

Reading at dawn –
with my hand I gather up
the pollen on the book

*

De ziua muncii -
la soare uscându-se
pielea unui cal

On Labor Day –
drying in the sun
the skin of a horse

*

Vechiul imperiu -
câteva pietre lângă
o floare de mac

The old empire –
a handful of stones beside
a poppy flower

*

După grindină -
ţăran cu ridurile
frunţii în palme

After the hail –
peasant with forehead wrinkles
on his palms

*

Nuntă de aur -
umbrele polenului
pe verighetă

Gold marriage –
the shadows of the pollen
on the wedding ring

*

Seară de vară -
un pătrat fără iarbă
sub masa de şah

Summer evening –
a grassless square
under the chess table

*

Culegătorii
împrejurul străchinii -
un cerc de linguri

Harvesters
around the clay bowl –
a circle of spoons

*

Calendar în cui -
trei sute şaizeci şi cinci
de anotimpuri

Wall hung calendar –
three hundred sixty five
seasons

haiku

Traduceri de MONA IORDAN

Pagină realizată de FLORIN GOLBAN